

Handreiking schoolexamen moderne vreemde talen havo/vwo

Italiaans, Russisch, Spaans

Tweede fase

Herziening Daniela Fasoglio, Dick Meijer
examenprogramma's
havo/vwo

Enschede, maart 2007

Verantwoording

© 2007 Stichting Leerplanontwikkeling (SLO), Enschede

Alle rechten voorbehouden. Mits de bron wordt vermeld is het toegestaan om zonder voorafgaande toestemming van de uitgever deze uitgave geheel of gedeeltelijk te kopiëren dan wel op andere wijze te verveelvoudigen.

Auteurs: Daniela Fasoglio, Dick Meijer

Met medewerking van: Yolande Doensen, Mila Gomez, Judith Janssen, Esther van Loo, Bas Trimbos

Eindredactie: Daniela Fasoglio, Bas Trimbos

Redactie: ZonneveldMarks, Deventer

Ontwerp omslag en productie: Axis media-ontwerpers, Enschede

In opdracht van: Ministerie van Onderwijs, Cultuur, Wetenschappen

Voor de vergelijking van de niveaus van luistervaardigheid is gebruik gemaakt van de standaardisering die door het Cito is uitgevoerd.

De vergelijking van de niveaus van het eindexamenprogramma met de niveaus van het ERK is mede het resultaat van een veldaanvraag van het Platform Nieuwe Schooltalen.

Bij deze publicatie hoort een cd-rom die de niveaus van het ERK met voorbeelden illustreert.

De handreikingen zijn ook te downloaden.

U vindt ze op www.slo.nl sector <vo tweede fase>

 <examenprogramma's en handreikingen voor de vakken in havo-vwo vanaf 2007>

Voor verdere informatie over dit vak:

SLO, Stichting Leerplanontwikkeling

Mevrouw Daniela Fasoglio

Postbus 2041, 7500 CA Enschede

Telefoon (053) 4840 285

E-mail: d.fasoglio@slo.nl

Inhoud

Voorwoord	5
1. Inleiding	7
2. Moderne Vreemde Talen in de nieuwe tweede fase	9
3. De programma's voor havo en vwo: het centraal examen en het schoolexamen	13
3.1 Het eindexamen	13
3.2 Het centraal examen	13
3.3 Het schoolexamen	14
4. De eindtermen van het schoolexamen	15
5. Het Europees Referentiekader en Taalprofielen	19
5.1 Het Europees Referentiekader	19
5.2 Taalprofielen	25
5.3 Eindexamenniveaus volgens het ERK	25
6. De eindtermen van het schoolexamen: niveauindicaties	31
6.1 Domein A: Leesvaardigheid (<i>alleen voor schoolexamen Italiaans</i>)	31
6.2 Domein B: Kijk- en luistervaardigheid	36
6.3 Domein C: Gespreksvaardigheid	43
6.4 Domein D: Schrijfvaardigheid	54
7. Domein E: Literatuur	63
8. Specifieke descriptoren, voorbeelden van opgaven en prestaties	67
8.1 Domein A: Leesvaardigheid (<i>alleen voor Italiaans</i>)	67
8.2 Domein B: Kijk- en luistervaardigheid	74
8.3 Domein C: Gespreksvaardigheid	82
8.4 Domein D: Schrijfvaardigheid	101
8.5 Voorbeelden nader bekeken: de expertmeeting	117
9. Didactische aanwijzingen	119
9.1 Taken en taalonderwijs	119
9.2 Voorbeelden van taakgerichte benaderingswijzen	120
9.3 Het Europees Taalportfolio	123
9.4 De dilemma's van een mvt docent	123
10. Mogelijkheden voor toetsing en weging (PTA)	127
11. Afstemming met andere vakken	131
12. Onderdelen naar keuze van de school	133
Literatuuropgave	135

Bijlage 1	Examenprogramma moderne vreemde talen en literatuur havo/vwo	137
Bijlage 2	Vergelijking niveau-omschrijvingen eindexamenprogramma's met de niveaus van het Europees Referentiekader	141

Voorwoord

De *Handreiking voor het schoolexamen* die voor u ligt, hoort bij de vernieuwingen die in 2007 zullen ingaan in de tweede fase van het voortgezet onderwijs.

Basis voor deze vernieuwingen is de ministeriële nota *Ruimte laten en keuzes bieden in de tweede fase havo en vwo* (2003), waarvan de leidende gedachte is dat scholen meer vrijheid en keuzemogelijkheden moeten krijgen voor de invulling van hun onderwijs in de tweede fase.

Daartoe zijn de examenprogramma's voor alle vakken geglobaliseerd, wat wil zeggen dat ze minder eindtermen en minder detaillering van eindtermen bevatten dan voorheen het geval was.

Ook zijn alle vormvoorschriften voor het schoolexamen geschrapt. Docenten zijn nu, binnen de wettelijke kaders, vrij hun schoolexamens naar eigen inzicht in te richten.

Bij dit laatste biedt SLO, op verzoek van OCW, steun in de vorm van *handreikingen* per vak, waarvan dit er één is. De handreikingen bevatten suggesties en adviezen voor de inrichting van het schoolexamen, die gezien het bovenstaande een niet-voorschrijvend karakter dragen.

Zij zijn gebaseerd op de expertise van de vakinhoudelijk medewerkers van SLO, en in veel gevallen ook op overleg met de vakinhoudelijke vereniging en/of raadpleging van het veld via Veldadvisering.

Iedere handreiking opent met een beschrijving van de positie van het vak in de vernieuwde tweede fase, en een weergave van de veranderingen ten opzichte van het nu nog vigerende examenprogramma.

Daarna wordt ingegaan op de overeenkomsten en verschillen tussen het havo- en het vwo-programma, en op de verdeling van de leerstof over het centraal examen en het schoolexamen (Dit bij de vakken waar het van toepassing is).

Vervolgens worden de eindtermen voor het schoolexamen uitgelegd en toegelicht.

De mogelijkheden voor toetsing van de eindtermen in het schoolexamen worden geschetst, en suggesties worden gedaan voor weging van de verschillende toetsen.

Tenslotte wordt ingegaan op afstemmingsmogelijkheden met andere vakken in de tweede fase, en wordt besproken welke mogelijkheden scholen vanaf 2007 hebben om eigen onderdelen toe te voegen aan de onderdelen die in het schoolexamen wettelijk voorgeschreven zijn.

We hopen dat onze handreikingen de weg naar de scholen zullen vinden, en dat ze voor docenten een steun zullen zijn bij het zelf vormgeven van de inrichting van hun schoolexamen.

Helge Bonset
projectleider Herziening examenprogramma's havo/vwo

Hetty Mulder
programmamanager tweede fase

1. Inleiding

De structuur van de tweede fase wordt per 1 augustus 2007 ingrijpend aangepast. De veranderingen zijn erop gericht om binnen de bestaande opzet van de tweede fase havo/vwo zoveel mogelijk ruimte te scheppen voor eigen keuzes, en om versnippering en overladenheid van het onderwijsprogramma tegen te gaan. De bedoeling is dat scholen meer ruimte krijgen voor zaken waarvoor de tweede fase mede bedoeld was, namelijk vaardigheidsonderwijs, zelfstandig en actief leren en vergroting van de samenhang tussen de vakken.

Ook voor de moderne vreemde talen betekent de nieuwe tweede fase grote veranderingen. Aan de ene kant verandert de positie van de talen in het curriculum, hetgeen consequenties voor de tweede en de derde moderne vreemde taal zal hebben (zie hoofdstuk 2). Aan de andere kant worden de examenprogramma's en de eindtermen grondig herzien; een beslissende rol speelt hierbij de koppeling aan de niveaus van taalvaardigheid van het Europees Referentiekader (hierna afgekort in ERK). Daarmee wordt het accent verlegd van kennis naar competentie: de eindbeoordeling van de leerling richt zich in eerste instantie op wat de leerling in een vreemde taal kan; lexicale en grammaticale kennis hebben in dit perspectief een dienende functie.

Deze handreiking is bedoeld als instrument voor de docenten Italiaans, Russisch en Spaans om inzicht te krijgen in:

- de competentieniveaus van taalvaardigheid die de leerling aan het eind van zijn traject dient te beheersen en wat deze concreet betekenen;
- welke kenmerken van producten en prestaties in een vreemde taal bij een bepaald taalbeheersingsniveau horen en welke opgaven het competentieniveau van de leerling zichtbaar kunnen maken.

Om het verhaal zo duidelijk en concreet mogelijk te maken is deze handreiking van een aantal voorbeelden van opgaven in het Italiaans, Russisch en Spaans voorzien.

De verschuiving van 'kennen' naar 'kunnen', o.a. geïllustreerd door de koppeling van de eindexamenprogramma's aan de Europese taalniveaus, heeft uiteraard consequenties voor de hele onderwijspraktijk: talenonderwijs richt zich niet meer zo zeer op het beheersen van leerstof, maar op het verwerven van competenties. Het ERK biedt daarbij de richtlijnen voor het formuleren van doorlopende leerlijnen in het taalverwervingsproces. Met deze publicatie willen wij de consequenties van deze verschuiving op het niveau van het examenprogramma inzichtelijk maken.

2. Moderne Vreemde Talen in de nieuwe tweede fase

De veranderingen voor de moderne vreemde talen in de nieuwe tweede fase per augustus 2007 kunnen als volgt worden samengevat:

Benaming

Bij alle moderne vreemde talen wordt in de benaming het woord 'letterkunde' met het woord 'literatuur' vervangen. De vakken heten dus voortaan 'Italiaanse/Russische/Spaanse taal en literatuur'.

Engelse Taal en Literatuur

Engels behoudt zijn positie in het gemeenschappelijk deel van het curriculum voor resp. 360 sl u bij havo en 400 sl u bij vwo.

Duitse en Franse Taal en Literatuur

De belangrijkste veranderingen zitten in het afschaffen van de deelvakken en het vervallen van een verplichte tweede moderne vreemde taal in het gemeenschappelijk deel voor havo en voor gymnasium en van een derde moderne vreemde taal voor vwo. Duits en Frans blijven verplichte vakken in de onderbouw van havo/vwo.

Italiaanse, Russische en Spaanse Taal en Literatuur

De belangrijkste verandering in de tweede fase voor deze talen zit in de mogelijkheid om elke moderne vreemde taal waar een examenprogramma voor bestaat als tweede of derde moderne vreemde taal te kiezen, afhankelijk van het aanbod van de school. Om de eindtermen te kunnen bereiken moet de taal wel al in de onderbouw zijn gevolgd.

Gemeenschappelijk deel

De deelvakken Duits 1 en Frans 1 in het gemeenschappelijk deel worden zowel bij havo als bij vwo afgeschaft.

Op het vwo komt er een tweede moderne vreemde taal als hele taal in het gemeenschappelijk deel te staan. De leerling kiest daarbij uit het aanbod van de school, dat kan bestaan uit Duits, Frans, Italiaans, Russisch, Spaans, Arabisch en Turks. In principe heeft dus elke atheneumleerling naast Engels een tweede moderne (vreemde) taal in het pakket.

Bij het gymnasium wordt de tweede moderne vreemde taal vervangen door Latijnse of Griekse taal en literatuur.

Moderne vreemde talen in de profielen

Havo: binnen het profiel Cultuur en Maatschappij is de tweede moderne vreemde taal een verplicht profielvak (400 sl u). De derde moderne vreemde taal kan als

profielkeuzevak worden gekozen (400 slU). De leerling moet in dit profiel één 'cultureel vak' kiezen tussen moderne vreemde taal, kunstvak of filosofie. Binnen het profiel Economie en Maatschappij kan de tweede moderne vreemde taal als profielkeuzevak worden gekozen (400 slU). Dit was vóór 2007 niet mogelijk.

Vwo: binnen het profiel Cultuur en Maatschappij kan een moderne vreemde taal als profielkeuzevak worden gekozen (480 slU). Ook bij het vwo moet de leerling in dit profiel één 'cultureel vak' kiezen tussen moderne vreemde taal, kunstvak of filosofie. Binnen het profiel Economie en Maatschappij kan een moderne vreemde taal als profielkeuzevak worden gekozen (480 slU). Dit was vóór 2007 niet mogelijk.

In het vrije deel kan een moderne vreemde taal zowel bij havo als bij vwo als examenvak worden gekozen, eventueel ook in de variant elementair (deze laatste is niet mogelijk voor Duits en Frans).

In het geheel vrije deel kan een moderne vreemde taal worden gekozen afhankelijk van het aanbod van de school, eventueel ook in de variant elementair. Hier kunnen ook talen waarvoor geen examenprogramma is hun plek vinden.

Voor bepaalde leerlingen wordt een 'ontheffingsregeling' ingevoerd. Een leerling kan worden vrijgesteld van het volgen van onderwijs in de 2^e moderne vreemde taal. Dit geldt alleen voor zeer specifieke gevallen, namelijk:

- de leerling heeft een stoornis die specifiek betrekking heeft op taal of een zintuiglijke stoornis die effect heeft op taal;
- de leerling heeft een andere moedertaal dan de Nederlandse taal of de Friese taal;
- de leerling volgt onderwijs in het profiel Natuur en Techniek of het profiel Natuur en Gezondheid en het onderwijs in die taal verhindert naar verwachting een succesvolle afronding van de opleiding.

De school moet een heldere, eigen vrijstellingsregeling ontwerpen die past binnen de aanwijzingen van de wet- en regelgeving.

Hieronder volgt een schematisch overzicht van de positie van de moderne vreemde talen in de nieuwe tweede fase havo/vwo.

Havo

<i>Gemeenschappelijk deel</i>			
Talen t/m schooljaar 2006/2007	SLU	Talen per 1 augustus 2007	SLU
<ul style="list-style-type: none"> ✧ Engelse taal en letterkunde ✧ Frans 1 of Duits 1 	<ul style="list-style-type: none"> 360 160 	<ul style="list-style-type: none"> ✧ Engelse taal en literatuur 	<ul style="list-style-type: none"> 360
<i>Profiel Cultuur en Maatschappij</i>			
Talen t/m schooljaar 2006/2007	SLU	Talen per 1 augustus 2007	SLU
<ul style="list-style-type: none"> ✧ Frans 2 of Duits 2 	<ul style="list-style-type: none"> 200 	<ul style="list-style-type: none"> ✧ Moderne vreemde taal als profielvak (verplicht) ✧ Profielkeuzevak - cultureel vak (keuze uit kunstvak, filosofie of moderne vreemde taal) 	<ul style="list-style-type: none"> 400 400
<i>Profiel Economie en Maatschappij</i>			
Talen t/m schooljaar 2006/2007	SLU	Talen per 1 augustus 2007	SLU
		<ul style="list-style-type: none"> ✧ Profielkeuzevak (keuze uit moderne vreemde taal, aardrijkskunde, management en organisatie of maatschappijwetenschappen) 	<ul style="list-style-type: none"> 400

<i>(Geheel) vrij deel¹</i>			
Talen in het keuzedeel t/m schooljaar 2006/2007	SLU	Talen in het keuzedeel per 1 augustus 2007	SLU
✧ Moderne vreemde taal of moderne vreemde deeltaal 1 kan als examenvak gekozen worden	360	✧ Moderne vreemde taal kan als examenvak gekozen worden	400
		✧ Moderne vreemde taal kan in het geheel vrije deel worden gekozen (afhankelijk van het aanbod van de school)	400

Vwo

<i>Gemeenschappelijk deel</i>			
Talen t/m schooljaar 2006/2007	SLU	Talen per 1 augustus 2007	SLU
✧ Engelse taal en letterkunde	400	✧ Engelse taal en literatuur	400
✧ Frans 1	160	✧ 2e moderne vreemde taal (bij gymnasium wordt deze vervangen door Latijn of Grieks)	480
✧ Duits 1	160		
<i>Profiel Cultuur en Maatschappij</i>			
Talen t/m schooljaar 2006/2007	SLU	Talen per 1 augustus 2007	SLU
✧ Frans/Duits 2	320	✧ Profielkeuzevak - cultureel vak (keuze uit moderne vreemde taal, klassieke taal, kunstvak of filosofie)	480
✧ Filosofie of Frans/Duits 2	320		
<i>Profiel Economie en Maatschappij</i>			
Talen t/m schooljaar 2006/2007	SLU	Talen per 1 augustus 2007	SLU
		✧ Profielkeuzevak (keuze uit moderne vreemde taal, aardrijkskunde, management en organisatie, maatschappijwetenschappen)	480
<i>(Geheel) vrij deel¹</i>			
Talen in het keuzedeel t/m schooljaar 2006/2007	SLU	Talen in het keuzedeel per 1 augustus 2007	SLU
✧ Moderne vreemde taal kan als examenvak gekozen worden	480	✧ Moderne vreemde taal kan als examenvak gekozen worden	480
		✧ Moderne vreemde taal kan in het geheel vrije deel worden gekozen (afhankelijk van het aanbod van de school)	480

¹ Het vrije deel behoort tot het examenprogramma. De invulling van het geheel vrije deel is een keuze van de school.

3. De programma's voor havo en vwo: het centraal examen en het schoolexamen

3.1 Het eindexamen

Het eindexamen bestaat uit het centraal examen en het schoolexamen.²³

Het examenprogramma bestaat uit de volgende domeinen:

Domein A	Leesvaardigheid
Domein B	Kijk- en luistervaardigheid
Domein C	Gespreksvaardigheid
Domein D	Schrijfvaardigheid
Domein E	Literatuur
Domein F	Oriëntatie op studie en beroep.

Ten opzichte van de tot 2007 geldende examenprogramma's mvt zijn de meest in het oog springende veranderingen:

- Luistervaardigheid is *Kijk- en luistervaardigheid* geworden.
- Gespreksvaardigheid is onderverdeeld in twee subdomeinen: *Gesprekken voeren* en *spreken*.
- De handelingsdelen komen niet meer voor.
- Per domein en eventueel subdomein is slechts één globale eindterm geformuleerd.
- Er is geen eindterm voor Domein F.

3.2 Het centraal examen

Het centraal examen heeft betrekking op domein A, Leesvaardigheid. De onderstaande globale eindterm geldt voor zowel havo als vwo.

1. De kandidaat kan:
 - aangeven welke informatie relevant is, gegeven een vaststaande behoefte;
 - de hoofdgedachte van een tekst(gedeelte) aangeven;
 - de betekenis van belangrijke elementen van een tekst aangeven;
 - relaties tussen delen van een tekst aangeven;
 - conclusies trekken met betrekking tot intenties, opvattingen en gevoelens van de auteur.

² Zie voor officieel examenprogramma bijlage 1.

³ Voor Italiaans bestaat het eindexamen uit het schoolexamen; domein A wordt in het schoolexamen getoetst.

De CEVO stelt het aantal en de tijdsduur van de zittingen van het centraal examen vast. De CEVO maakt een specificatie bekend van de examenstof van het centraal examen, waarbij in elk geval het niveau in termen van het Europees Referentiekader wordt vastgesteld.

Voor niveauspecificaties en voorbeelden van opgaven wordt verwezen naar de publicatie van de CEVO 'Moderne vreemde talen voor havo en vwo - Herziening examenprogramma. Syllabus centraal examen met ingang van 2009'. Utrecht 2006.

3.3 Het schoolexamen

Het schoolexamen heeft betrekking op:

- de domeinen en subdomeinen waarop het centraal examen geen betrekking heeft;
- indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: één of meer domeinen of subdomeinen waarop het centraal examen betrekking heeft;
- indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: andere vakonderdelen, die per kandidaat kunnen verschillen.

Voor Russisch en Spaans bestaat het schoolexamen uit een examendossier met tenminste de volgende onderdelen, die tezamen de eindtermen toetsen:

- a. Toets kijk- en luistervaardigheid
- b. Toets gespreksvaardigheid
- c. Toets schrijfvaardigheid

Voor Italiaans bestaat het schoolexamen uit een examendossier met tenminste de volgende onderdelen, die tezamen de eindtermen toetsen:

- a. Toets leesvaardigheid
- b. Toets kijk- en luistervaardigheid
- c. Toets gespreksvaardigheid
- d. Toets schrijfvaardigheid

Het schoolexamen kan verder ook andere examenonderdelen bevatten naar keuze van de school. In hoofdstuk 12 wordt nader ingegaan op de keuzemogelijkheden.

4. De eindtermen van het schoolexamen

Ook onderstaande globale eindtermen gelden voor zowel havo als vwo.⁴ Dit houdt natuurlijk niet in, dat de examens dezelfde moeilijkheidsgraad zouden moeten hebben. De specificaties ontleend aan het Europees Referentiekader en Taalprofielen zijn hierbij het middel om te differentiëren. Zie verder hoofdstuk 5 en 6.

Domein A: Leesvaardigheid (*alleen voor Italiaans*)

1. De kandidaat kan:
 - aangeven welke informatie relevant is, gegeven een vaststaande behoefte;
 - de hoofdgedachte van een tekst(gedeelte) aangeven;
 - de betekenis van belangrijke elementen van een tekst aangeven;
 - relaties tussen delen van een tekst aangeven;
 - conclusies trekken met betrekking tot intenties, opvattingen en gevoelens van de auteur.

Domein B: Kijk- en luistervaardigheid

2. De kandidaat kan:
 - aangeven welke informatie relevant is, gegeven een vaststaande behoefte;
 - de hoofdgedachte van een tekst aangeven;
 - de betekenis van belangrijke elementen van een tekst aangeven;
 - conclusies trekken met betrekking tot intenties, opvattingen en gevoelens van de spreker(s);
 - anticiperen op het meest waarschijnlijke vervolg van een gesprek;
 - aantekeningen maken als strategie om een tekst aan te pakken.

Domein C: Gespreksvaardigheid

Subdomein C1: Gesprekken voeren

3. De kandidaat kan:
 - adequaat reageren in sociale contacten met doeltaalgebruikers;
 - informatie vragen en verstrekken;
 - uitdrukking geven aan gevoelens;
 - zaken of personen beschrijven en standpunten en argumenten verwoorden;
 - strategieën toepassen om een gesprek voortgang te doen vinden.

⁴ Zie voor officieel examenprogramma bijlage 1.

Subdomein C2: Spreken

4. De kandidaat kan verworven informatie adequaat presenteren met het oog op doel en publiek, en daarbij zaken of personen beschrijven en standpunten en argumenten verwoorden.

Domein D: Schrijfvaardigheid

Subdomein D1: Taalvaardigheden

5. De kandidaat kan:
 - adequaat reageren in schriftelijke contacten met doeltaalgebruikers;
 - informatie vragen en verstrekken;
 - verworven informatie adequaat presenteren met het oog op doel en publiek, en daarbij zaken of personen beschrijven en uitdrukking geven aan gevoelens en standpunten verwoorden;
 - een verslag schrijven.Voor havo: geldt alleen voor Engelse en Turkse taal en literatuur.
Voor vwo: geldt niet voor Russische taal en literatuur.

Subdomein D2: Strategische vaardigheden

6. De kandidaat kan met behulp van:
 - een tekstverwerkingsprogramma een tekst schrijven;
 - (elektronisch) naslagmateriaal teksten opstellen.

Domein E: Literatuur

Subdomein E1: Literaire ontwikkeling

7. De kandidaat kan beargumenteerd verslag uitbrengen van zijn leeservaringen met ten minste drie literaire werken.

Subdomein E2: Literaire begrippen (alleen vwo)

8. De kandidaat kan literaire tekstsoorten herkennen en onderscheiden, en literaire begrippen hanteren in de interpretatie van literaire teksten.

Subdomein E3: Literatuurgeschiedenis (alleen vwo)

9. De kandidaat kan een overzicht geven van de hoofdlijnen van de literatuurgeschiedenis en de gelezen literaire werken plaatsen in dit historisch perspectief.

Voor het domein Literatuur kiest de school tussen twee mogelijkheden:

- a) één cijfer voor het vak literatuur op de cijferlijst plaatsen;
- b) de cijfers voor literatuuronderdelen mee laten wegen bij de berekening van een eindcijfer voor de verschillende talen.

Als er voor de eerste optie wordt gekozen, dan wordt het cijfer voor het vak literatuur voor de uitslagbepaling opgenomen in het zogenaamde combinatiecijfer.
Zie ook hoofdstuk 7 van deze publicatie.

Domein F: Oriëntatie op studie en beroep

Dit domein bevat geen eindterm.

5. Het Europees Referentiekader en Taalprofielen

De examenprogramma's havo en vwo zijn vanaf 2007 gekoppeld aan het Europees Referentiekader (ERK). Hierdoor zijn de globaal geformuleerde eindtermen voorzien van niveauaanduidingen. Hierbij is mede gebruik gemaakt van het document Taalprofielen (Liemberg en Meijer, 2004). In dit hoofdstuk worden eerst beide documenten nader toegelicht. Daarna worden de niveauspecificaties van de tot 2007 geldende examenprogramma's voor de schoolexamens Italiaans, Russisch en Spaans gerelateerd aan het ERK. De analyse die tot deze koppeling heeft geleid is te vinden in de bijlage.

5.1 Het Europees Referentiekader

Oorsprong en doel

Aan de basis voor de ontwikkeling van het ERK stond een conferentie die in 1991 in Zwitserland plaats vond en waarop werd besloten een zogenoemd 'Common European Framework of Reference' (CEFR) te ontwikkelen. Een dergelijk document moest als doel hebben:

- de samenwerking tussen allerlei Europese onderwijsinstututen in de verschillende landen te stimuleren;
- een stevige basis te vormen voor een bilaterale erkenning van taalkwalificaties (diploma's, certificaten);
- leerlingen, studenten, leraren, ontwikkelaars van cursussen en materialen, testinstututen en onderwijsmanagers behulpzaam te zijn bij hun activiteiten.

Om deze doelen te kunnen bereiken werd een systeem van niveaus voor taalvaardigheid ontwikkeld, dat overal in Europa gehanteerd zou moeten worden. Het streven naar meer samenhang in de taalniveaus van de verschillende Europese landen is niet nieuw. Reeds in 1980 verscheen bij de Raad van Europa (Straatsburg) in verschillende talen een niveaubeschrijving, die als 'drempelniveau' (Threshold Level, Kontaktschwelle, Niveau Seuil) onder andere een rol speelde bij de beschrijving van de toenmalige niveaus voor mavo-C en mavo-D.

Het Europees Referentiekader: zes niveaus, vijf 'gebruiksterreinen' (taalvaardigheden)

Het ERK beschrijft de taalvaardigheden op basis van vijf 'gebruiksterreinen' oftewel taalvaardigheden: luisteren, lezen, gesprekken voeren, spreken en schrijven. Voor deze taalvaardigheden worden zes competentieniveaus beschreven die in het Europese document de volgende namen hebben gekregen:

- * Breakthrough
- * Waystage
- * Threshold
- * Vantage

- * Effective operational proficiency
- * Mastery.

Een paar van de oorspronkelijke namen uit het document van de Raad van Europa (*Waystage, Vantage*) laten zich moeilijk vertalen. Wanneer we ze echter koppelen aan de klassieke indeling van een basisniveau, een middenniveau en een gevorderd niveau, ontstaat er een vertakt systeem dat begint bij een eerste opdeling in drie brede niveaus A, B en C. Deze worden verder onderverdeeld in A1, A2, B1, B2, C1 en C2. Zo wordt geïllustreerd hoe de niveaus samenhangen:

A		B		C	
Basisgebruiker		Onafhankelijke gebruiker		Vaardige gebruiker	
/	\	/	\	/	\
A1	A2	B1	B2	C1	C2
Breakthrough	Waystage	Threshold	Vantage	Effective Proficiency	Mastery

Voor het eerste niveau is slechts beginnerskennis vereist (A1). Vervolgens klimt het niveau op tot C2 dat een vrijwel perfecte beheersing beschrijft ('volledige beheersing', Trim, 1978). Deze niveaus worden ondertussen overal in Europa gehanteerd en dus ook in het buitenland begrepen. Zo wordt internationale vergelijking van taalniveaus tussen de verschillende landen mogelijk.

Globale beschrijving van de taalvaardigheden op de zes niveaus

In de onderstaande tabel worden de niveaus gepresenteerd in globale schalen, die de systematiek en het niveau duidelijk moeten maken aan niet-specialisten. Deze schalen geven een globaal beeld van de competenties waarover een taalleerder moet beschikken als hij dit niveau 'heeft'. In deze niveaus komen alle vaardigheden voor, zij het tamelijk globaal.

Vaardige gebruiker	C2	Kan vrijwel alles wat hij hoort of leest gemakkelijk begrijpen. Kan informatie die afkomstig is van verschillende gesproken en geschreven bronnen samenvatten, argumenten reconstrueren en hiervan samenhangend verslag doen. Kan zichzelf spontaan, vloeiend en precies uitdrukken en kan hierbij fijne nuances in betekenis, zelfs in complexere situaties, onderscheiden.
	C1	Kan een uitgebreid scala van veeleisende, lange teksten begrijpen en de impliciete betekenis herkennen. Kan zichzelf vloeiend en spontaan uitdrukken zonder daarvoor aantoonbaar naar uitdrukkingen te moeten zoeken. Kan flexibel en effectief met taal omgaan ten behoeve van sociale, academische en beroepsmatige doeleinden. Kan een duidelijke, goed gestructureerde en gedetailleerde tekst over complexe onderwerpen produceren en daarbij gebruikmaken van organisatorische structuren en verbindingswoorden.

Onafhankelijke gebruiker	B2	Kan de hoofdgedachte van een ingewikkelde tekst begrijpen, zowel over concrete als over abstracte onderwerpen, met inbegrip van technische besprekingen in het eigen vakgebied. Kan zo vloeiend en spontaan reageren dat een normale uitwisseling met moedertaalsprekers mogelijk is zonder dat dit voor een van de partijen inspanning met zich meebrengt. Kan duidelijke, gedetailleerde tekst produceren over een breed scala van onderwerpen; kan een standpunt over een actuele kwestie uiteenzetten en daarbij ingaan op de voor- en nadelen van diverse opties.
	B1	Kan de belangrijkste punten begrijpen uit duidelijke standaardteksten over vertrouwde zaken die regelmatig voorkomen op het werk, op school en in de vrije tijd. Kan zich redden in de meeste situaties die kunnen optreden tijdens het reizen in gebieden waar de betreffende taal wordt gesproken. Kan een eenvoudige lopende tekst produceren over onderwerpen die vertrouwd of die van persoonlijk belang zijn. Kan een beschrijving geven van ervaringen en gebeurtenissen, dromen, verwachtingen en ambities en kan kort redeneren en verklaringen geven voor meningen en plannen.
Basisgebruiker	A2	Kan zinnen en regelmatig voorkomende uitdrukkingen begrijpen die verband hebben met zaken van direct belang (bijvoorbeeld persoonsgegevens, familie, winkelen, plaatselijke geografie, werk). Kan communiceren in simpele en alledaagse taken die een eenvoudige en directe uitwisseling over vertrouwde en alledaagse kwesties vereisen. Kan in eenvoudige bewoordingen aspecten van de eigen achtergrond, de onmiddellijke omgeving en kwesties op het gebied van directe behoeften beschrijven.
	A1	Kan vertrouwde dagelijkse uitdrukkingen en basiszinnen gericht op de bevrediging van concrete behoeften begrijpen en gebruiken. Kan zichzelf aan anderen voorstellen en kan vragen stellen en beantwoorden over persoonlijke gegevens zoals waar hij/zij woont, mensen die hij/zij kent en dingen die hij/zij bezit. Kan op een simpele wijze reageren, aangenomen dat de andere persoon langzaam en duidelijk praat en bereid is om te helpen.

Nadere concretisering in descriptoren

Een verdere concretisering van deze algemene beheersingsniveaus vormen de globale en specifieke of gedetailleerde descriptoren. Deze zijn rechtstreeks afgeleid van het algemene beheersingsniveau zoals dat voor alle vaardigheden is geformuleerd. Zo ontstaat een samenhangend stelsel van doelen voor het vreemdetalenonderwijs in Europa. De niveaus zijn overigens *cumulatief*, dat wil zeggen dat beheersing op een bepaald niveau inhoudt dat alles wat op een onderliggend niveau ligt, óók wordt beheerst.

Voor de vijf taalvaardigheden worden de volgende globale descriptoren onderscheiden:

Luisteren
<ul style="list-style-type: none"> • Gesprekken tussen moedertaalsprekers verstaan • Luisteren als lid van een live publiek • Luisteren naar aankondigingen en instructies • Luisteren naar tv, video- en geluidsopnames
Lezen
<ul style="list-style-type: none"> • Correspondentie lezen • Oriënterend lezen • Lezen om informatie op te doen • Instructies lezen
Gesprekken voeren
<ul style="list-style-type: none"> • Informele gesprekken • Bijeenkomsten en vergaderingen • Zaken regelen • Informatie uitwisselen
Spreken
<ul style="list-style-type: none"> • Monologen • Een publiek toespreken
Schrijven
<ul style="list-style-type: none"> • Correspondentie • Aantekeningen, berichten, formulieren • Verslagen en rapporten • Vrij schrijven

Elk van deze globale descriptoren wordt weer onderverdeeld in gedetailleerde (of specifieke) descriptoren in de vorm van zogenoemde can-do statements. Al deze can-do statements zijn ingebed in contexten van bepaalde situaties binnen domeinen waarin 'het sociale leven is geordend' (Council of Europe 2001, pag. 45). In het ERK worden tenminste de volgende domeinen onderscheiden:

- persoonlijk domein
- publiek domein
- professioneel domein
- educatief domein.

Overzichten met daarin voor elk domein voorbeelden van situaties completeren het beeld van een mogelijk taalgebruik. De situaties illustreren onder welke omstandigheden en met welk doel de vreemde taal kan worden gebruikt.

De bandbreedte van de niveaus

Een verdere detaillering van de niveaus maakt het mogelijk binnen de bandbreedte van het niveau nuances aan te brengen. Het ERK maakt in de schalen met de descriptoren onderscheid tussen de zogenoemde 'criteriumniveaus' (zoals A2, B1 of B2) en de 'plusniveaus' (bijvoorbeeld A2+ of B1+). Nemen we als voorbeeld A2, dan geeft het ERK voor bijvoorbeeld luisteren het volgende onderscheid voor deze twee niveaus aan:

A2	Kan genoeg begrijpen om te kunnen voldoen aan behoeften van concrete aard, wanneer er helder en langzaam wordt gearticuleerd.
	Kan frasen en uitdrukkingen begrijpen die verband houden met zaken van de meest directe prioriteit (elementaire persoons- en familiegegevens, boodschappen doen, plaatselijke geografie, werk), wanneer er helder en langzaam wordt gearticuleerd.

De 'kan-beschrijving' onder de streep wordt beschouwd als het 'criteriumniveau' (A2 of A2.1), boven de horizontale streep is een beschrijving van het 'plusniveau' (A2.2. of A2+).

In de tabellen met niveau-indicaties van de examenprogramma's in termen van het ERK is eveneens sprake van een +niveau (A2+, B1+ of B2+) voor de twee domeinen voor gespreksvaardigheid. Het ERK beschrijft dit +niveau als een zeer goede A2, B1 of B2. (ERK, pag. 34). Het gaat bij deze +niveaus dus om prestaties die nog binnen de bandbreedte van het betreffende niveau vallen, maar die zich in kwantiteit en kwaliteit kunnen onderscheiden (bijvoorbeeld A2+: meer actieve deelname aan gesprekken). In het volgende overzicht wordt een indicatie gegeven van de verschillen tussen de voor de tweede fase relevante ERK-niveaus en daarbij behorende plusniveaus.

A2 of A2.1	A2.2 of A2+
<p>Descriptoren van sociale functies o.a.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • eenvoudige beleefdheidsvormen om mensen te begroeten en aan te spreken; • zeer korte sociale gesprekken voeren; mensen begroeten en vragen hoe zij het maken en reageren op nieuws. <p>Maar ook:</p> <ul style="list-style-type: none"> • eenvoudige transacties doen in winkels; • eenvoudige inlichtingen verkrijgen; • de weg vragen en wijzen. 	<p>Zeer goede A2 prestatie, dat wil zeggen meer actieve deelname aan gesprekken zoals:</p> <ul style="list-style-type: none"> • eenvoudige face-to-face gesprekken beginnen, gaande houden en beëindigen; • zich verstaanbaar maken en ideeën en informatie uitwisselen over vertrouwde onderwerpen in voorspelbare alledaagse situaties, mits de gesprekspartner indien nodig helpt. <p>Maar ook meer mogelijkheden om een monoloog te voeren, zoals bijvoorbeeld:</p> <ul style="list-style-type: none"> • korte, elementaire beschrijvingen geven van gebeurtenissen en activiteiten; • huisdieren en persoonlijke bezittingen beschrijven.

B1 of B1.1	B1.2. of B1+
<p>Interactie kunnen onderhouden en overbrengen wat men wil overbrengen, bijvoorbeeld:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>persoonlijke gezichtspunten en meningen geven of achterhalen in een informeel gesprek met vrienden;</i> • <i>een breed scala van eenvoudige taal flexibel benutten om veel onder woorden te brengen van wat hij of zij wil uitdrukken.</i> <p>Maar ook de vaardigheid om problemen in het dagelijks leven op te lossen, zoals:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>zich redden in minder alledaagse situaties in het openbaar vervoer;</i> • <i>onvoorbereid in gesprek gaan over vertrouwde onderwerpen;</i> • <i>een klacht indienen.</i> 	<p>Zeer goede B1 prestatie.</p> <p>Hier gelden dezelfde twee aspecten als bij B1 aangevuld met descriptoren met nadruk op het uitwisselen van de hoeveelheid informatie, bijvoorbeeld:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>een kort verhaal, artikel, voordracht, discussie, vraaggesprek of documentaire samenvatten, vertellen wat hij of zij ervan vindt en vragen over details beantwoorden;</i> • <i>beschrijven hoe iets moet worden gedaan, met gedetailleerde aanwijzingen.</i>
B2 of B2.1	B2.2 of B2+
<p>Descriptoren op dit niveau vertegenwoordigen breuk met inhoud tot nu toe. Aan de onderkant ligt de nadruk bijvoorbeeld op effectief argumenteren, zoals:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>actief meedoen aan ongedwongen discussies in vertrouwde contexten en daarbij commentaar geven, helder standpunten uitdragen, alternatieven beoordelen en hypothesen opstellen en erop reageren;</i> • <i>een argument ontwikkelen onder verwijzing naar redenen om voor of tegen een bepaald standpunt te zijn.</i> <p>Maar ook nieuwe aandachtsgebieden zoals het zich staande houden in het sociale gesprek:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>op natuurlijke wijze, vloeiend en effectief converseren;</i> • <i>zich aanpassen bij de veranderingen van richting, stijl en nadruk die gebruikelijk zijn in conversatie.</i> <p>En ook een nieuwe mate van taalbewustzijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>fouten verbeteren die tot onbegrip of misverstanden hebben geleid;</i> • <i>over het algemeen vergissingen en fouten corrigeren zodra hij of zij zich ervan bewust is.</i> 	<p>Een zeer goed B2 niveau.</p> <p>Nadruk op argumenteren, effectieve sociale gesprekken en taalbewustzijn blijft. Daar komt echter nieuwe graad van gesprekscompetentie bij, bijvoorbeeld:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>eigen bijdragen bekwaam in verband brengen met die van anderen.</i> <p>De coherentie en cohesie is groter, bijvoorbeeld door:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>een beperkt aantal samenbindende elementen gebruiken om zinnen vloeiend met elkaar te verbinden tot een helder en samenhangend betoog.</i> <p>En meer descriptoren over onderhandelingen, bijvoorbeeld:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>het formuleren van een pleidooi voor schadevergoeding, met gebruikmaking van overtuigende taal en eenvoudige argumenten voor genoegdoening;</i> • <i>helder verklaren wat de grenzen van een concessie zijn.</i>

5.2 Taalprofielen

Om de eindtermen van het examenprogramma te kunnen 'vertalen' in niveaus van het Europees Referentiekader is gebruik gemaakt van Taalprofielen. Taalprofielen zijn in opdracht van het Ministerie van OCW gemaakt en door Cito gevalideerd⁵. Ze geven een overzicht van alle niveaus van het ERK geïllustreerd met can-do statements die van voorbeelden van concrete taalgebruikssituaties zijn voorzien.

Taalprofielen zijn opgebouwd per vaardigheid. Voor elke vaardigheid worden de volgende zaken beschreven:

- *Het ERK-niveau.* Hier wordt een beschrijving gegeven van het algemene beheersingsniveau dat moet worden getoond bij een bepaald niveau.
- *De tekstenmerken, receptief en (waar van toepassing) productief.* Om teksten te kunnen 'toewijzen' aan een bepaald niveau, noemt het ERK een aantal kenmerkende criteria waaraan een tekst binnen dat niveau moet voldoen. Die criteria hebben o.a. betrekking op onderwerp, woordgebruik en zinsbouw, tempo en articulatie (bij orale teksten), tekstindeling en tekstlengte. Bij de productieve vaardigheid horen ook criteria zoals grammaticale correctheid en coherentie.
- *De te hanteren strategieën.* Hierbij gaat het erom dat de taalleerder een aantal receptieve strategieën hanteert die hem helpen de tekst te begrijpen. Kernwoorden daarbij zijn signalen herkennen en interpreteren.
- *De globale descriptoren.* Deze descriptoren zijn ingedeeld volgens de al eerder vermelde clustering.
- *De gedetailleerde descriptoren.* Deze descriptoren beschrijven precies wat een taalleerder op een bepaald niveau moet kunnen (laten zien).
- *Voorbeelden van taalgebruikssituaties.* Voor elk van de gedetailleerde descriptoren zijn taalgebruikssituaties opgenomen. Daarbij gaat het om voorstelbare communicatieve situaties waarin de taalleerder terecht kan komen en waarin hij/zij het bij het niveau behorend gedrag moet vertonen.

5.3 Eindexamenniveaus volgens het ERK

Voor de niveaus A2 tot en met C1 volgen hier de beschrijvingen van het algemene beheersingsniveau uit Taalprofielen. C2 is daarin niet opgenomen. Bij C2 gaat het om een hoog vaardigheidsniveau dat veelal pas bereikt wordt na een aantal jaren leven en werken in een land waar de vreemde taal gesproken wordt of na een academische opleiding in de vreemde taal. Voor het schoolonderwijs is dit niveau niet relevant. In Taalprofielen is het dan ook niet uitgewerkt.

⁵ De ontwikkelde descriptoren zijn door Citogroep getest op validiteit. In de eerste valideringsronde liet een willekeurig samengestelde groep van 18 talendocenten een grote mate van onderlinge overeenstemming zien (gemiddeld 0,79), en bleek de groep als geheel de can-do-statements vrijwel net zo te beoordelen als de samenstellers van Taalprofielen (gemiddeld 0,91). Achttien van de in totaal 219 descriptoren bleken iets minder goed te functioneren. Na bijstelling is een tweede valideringsronde uitgevoerd, waaraan 20 docenten deelnamen. De tweede ronde liet hetzelfde totaalbeeld zien als de eerste. Van de 18 bijgestelde descriptoren functioneerden 12 beter en 6 hetzelfde. Zeven andere descriptoren functioneerden in de tweede ronde slechter dan in de eerste. Uit het ijkingsonderzoek is gebleken dat een willekeurige groep docenten mvv het in grote mate eens is over het toewijzen van de descriptoren plus voorbeelden aan een beheersingsniveau uit het ERK, zelfs als voor overeenstemming een 'strenge' norm wordt gehanteerd.

De niveaubeschrijvingen van de examenprogramma's voor havo/vwo geldend tot 2007 zijn geanalyseerd en vergeleken met de niveaus van het ERK (Bijlage 2). Deze analyse geeft als resultaat per vaardigheid de volgende niveaus waarop zich het eindexamen voor havo en voor vwo moet bevinden.

Domein B: Kijk- en Luistervaardigheid

Voor de kijk- en luistervaardigheid zijn de eindexamenprogramma's te plaatsen op de volgende niveaus van het ERK*:

<i>Kijk- en Luistervaardigheid</i>		
	havo	vwo
<i>Italiaans</i>	B1	B2
<i>Russisch</i>	A2	A2
<i>Spaans</i>	B1	B2

A1	Kan vertrouwde woorden en basiszinnen begrijpen die zichzelf, zijn/haar familie en directe concrete omgeving betreffen, wanneer de mensen langzaam en duidelijk spreken.
A2	Kan zinnen en de meest frequente woorden begrijpen die betrekking hebben op gebieden die van direct persoonlijk belang zijn (bijvoorbeeld basisinformatie over zichzelf en zijn/haar familie, winkelen, plaatselijke omgeving, werk). Kan de belangrijkste punten in korte, duidelijke, eenvoudige boodschappen en aankondigingen volgen.
B1	Kan de hoofdpunten begrijpen wanneer in duidelijk uitgesproken standaardtaal wordt gesproken over vertrouwde zaken die hij/zij regelmatig tegenkomt op zijn/haar werk, school, vrije tijd enzovoort Kan de hoofdpunten van veel radio- of tv-programma's over actuele zaken of over onderwerpen van persoonlijk of beroepsmatig belang begrijpen, wanneer er betrekkelijk langzaam en duidelijk wordt gesproken.
B2	Kan een langer betoog en lezingen begrijpen en zelfs complexe redeneringen volgen, wanneer het onderwerp redelijk vertrouwd is. Kan de meeste nieuws- en actualiteitenprogramma's op de tv begrijpen. Kan het grootste deel van films in standaardtaal begrijpen.
C1	Kan een langer betoog begrijpen, zelfs wanneer dit niet duidelijk gestructureerd is en wanneer relaties slechts impliciet zijn en niet expliciet worden aangegeven. Kan zonder al teveel inspanning tv-programma's en films begrijpen.

* zie bijlage 2

Domein C: Gespreksvaardigheid

Voor de gespreksvaardigheid zijn de eindexamenprogramma's te plaatsen op de volgende niveaus van het ERK*:

<i>Gespreksvaardigheid</i>		
	havo	vwo
<i>Italiaans</i>	B1	B1+
<i>Russisch</i>	A2	A2
<i>Spaans</i>	B1	B1+

Subdomein C1: Gesprekken voeren

A1	Kan deelnemen aan een eenvoudig gesprek, wanneer de gesprekspartner bereid is om zaken in een langzamer spreektempo te herhalen of opnieuw te formuleren en helpt bij het formuleren van wat de spreker probeert te zeggen. Kan eenvoudige vragen stellen en beantwoorden die een directe behoefte of zeer vertrouwde onderwerpen betreffen.
A2	Kan communiceren over eenvoudige en alledaagse taken die een eenvoudige en directe uitwisseling van informatie over vertrouwde onderwerpen en activiteiten betreffen. Kan zeer korte sociale gesprekken aan, alhoewel hij/zij gewoonlijk niet voldoende begrijpt om het gesprek zelfstandig gaande te houden.
B1	Kan de meeste situaties aan die zich kunnen voordoen tijdens een reis in het gebied waar de betreffende taal wordt gesproken. Kan onvoorbereid deelnemen aan een gesprek over onderwerpen die vertrouwd zijn, of zijn/haar persoonlijke belangstelling hebben of die betrekking hebben op het dagelijks leven (bijvoorbeeld familie, hobby's, werk, reizen en actuele gebeurtenissen).
B2	Kan zodanig deelnemen aan een vloeiend gesprek, dat normale uitwisseling met moedertaalsprekers redelijk mogelijk is. Kan binnen een vertrouwde context actief deelnemen aan een discussie en hierin standpunten uitleggen en ondersteunen.
C1	Kan zich vloeiend en spontaan uitdrukken zonder merkbaar naar uitdrukkingen te hoeven zoeken. Kan de taal flexibel en effectief gebruiken voor sociale en professionele doeleinden. Kan ideeën en meningen met precisie formuleren en zijn/haar bijdrage vaardig aan die van andere sprekers relateren.

* zie bijlage 2

Subdomein C2: Spreken

A1	Kan eenvoudige uitdrukkingen en zinnen gebruiken om de eigen woonomgeving en de mensen in de naaste omgeving te beschrijven.
A2	Kan een reeks uitdrukkingen en zinnen gebruiken om in eenvoudige bewoordingen familie en andere mensen, leefomstandigheden, opleiding en huidige of meest recente baan te beschrijven.
B1	Kan uitingen op een eenvoudige manier aan elkaar verbinden, zodat hij/zij ervaringen, gebeurtenissen, dromen, verwachtingen en ambities kan beschrijven. Kan in het kort redenen en verklaringen geven voor meningen en plannen. Kan een verhaal vertellen of de plot van een boek of film weergeven en zijn/haar reacties beschrijven.
B2	Kan duidelijke, gedetailleerde beschrijvingen presenteren over een breed scala van onderwerpen die betrekking hebben op zijn/haar interessegebied. Kan een standpunt over een actueel onderwerp verklaren en de voor- en nadelen van diverse opties uiteenzetten.
C1	Kan duidelijke, gedetailleerde beschrijvingen geven over complexe onderwerpen en daarbij subthema's integreren, specifieke standpunten ontwikkelen en het geheel afronden met een passende conclusie.

In de tabellen met de overzichten van het niveau van de examenprogramma's voor de twee domeinen voor gespreksvaardigheid is sprake van een +niveau (A2+, B1+ of B2+). Het ERK beschrijft dit niveau als een zeer goede A2, B1 of B2, aangevuld met een aantal descriptorren waarin bijvoorbeeld bij B1+ 'de nadruk ligt op de uitwisseling van *hoeveelheden* informatie' (ERK, pag. 34). Het gaat bij deze +niveaus dus om prestaties die nog binnen de bandbreedte van het betreffende niveau vallen, maar die zich in kwantiteit kunnen onderscheiden (bijvoorbeeld A2+: meer actieve deelname aan gesprekken). Zie ook hoofdstuk 5.1.

Domein D: Schrijfvaardigheid

Voor de schrijfvaardigheid zijn de eindexamenprogramma's te plaatsen op de volgende niveaus van het ERK*:

<i>Schrijfvaardigheid</i>		
	havo	vwo
<i>Italiaans</i>	A2+	B1
<i>Russisch</i>	A2	A2
<i>Spaans</i>	A2+	B1

A1	Kan een korte, eenvoudige mededeling doen, bijvoorbeeld voor het zenden van vakantiegroeten. Kan op formulieren persoonlijke details invullen, bijvoorbeeld naam, nationaliteit en adres op een inschrijvingsformulier noteren.
A2	Kan korte, eenvoudige notities en boodschappen opschrijven. Kan een zeer eenvoudige persoonlijke brief schrijven, bijvoorbeeld om iemand voor iets te bedanken.
B1	Kan een eenvoudige, samenhangende tekst schrijven over onderwerpen die vertrouwd of van persoonlijk belang zijn. Kan persoonlijke brieven schrijven waarin ervaringen en indrukken beschreven worden.
B2	Kan een duidelijke, gedetailleerde tekst schrijven over een breed scala van onderwerpen die de persoonlijke interesse van de schrijver hebben. Kan een opstel of verslag schrijven, informatie doorgeven of redenen aanvoeren ter ondersteuning vóór of tegen een specifiek standpunt. Kan brieven schrijven waarin het persoonlijk belang van ervaringen en indrukken aangegeven wordt.
C1	Kan zich in duidelijke, goed gestructureerde tekst uitdrukken en uitgebreid standpunten uiteenzetten. Kan in een brief, een opstel of een verslag gedetailleerde uiteenzettingen schrijven over complexe onderwerpen en belangrijke punten benadrukken. Kan verschillende soorten teksten schrijven in een zelfverzekerde, persoonlijke stijl die aangepast is aan de lezer die hij/zij in gedachten heeft.

Voor de specifieke descriptoren voor luisteren, gesprekken voeren, spreken en schrijven en voorbeelden van opgaven wordt verwezen naar de hoofdstukken 6 en 8.

* zie bijlage 2

6. De eindtermen van het schoolexamen: niveauindicaties

In dit hoofdstuk worden de eindtermen van de examenprogramma's en de niveaus voor de schoolexamens Italiaans, Russisch en Spaans vergeleken met de descriptoren en de niveaus van het Europees Referentiekader. Met behulp van deze vergelijking wordt duidelijk gemaakt op welk niveau van het Europees Referentiekader zich de eindtermen voor havo en vwo bevinden. Vervolgens worden per vaardigheid niveauindicaties uitgewerkt. Ten behoeve van de overzichtelijkheid is dezelfde indeling gehanteerd die ook in 'Taalprofielen' is gebruikt. In hoofdstuk 8 worden voorbeelden van opgaven voor Italiaans, Russisch en Spaans gegeven met bijbehorende uitwerkingen als illustratie van de niveaus.

In hoofdstuk 2 hebben we al aangegeven welke de meest in het oog springende veranderingen ten opzichte van de tot 2007 geldende examenprogramma's moderne vreemde talen zijn:

- luistervaardigheid is *kijk*- en luistervaardigheid geworden;
- gespreksvaardigheid is onderverdeeld in twee subdomeinen: *gesprekken voeren* en *spreken* (monoloog);
- de handelingsdelen komen niet meer voor;
- per domein en eventueel subdomein is slechts één globale eindterm geformuleerd;
- er is geen eindterm voor Domein F.

In de volgende paragrafen wordt allereerst ingegaan op een mogelijke uitwerking van de globale eindterm om vervolgens een niveauindicatie te geven van de betreffende eindterm in termen van het Europees Referentiekader.

Belangrijk is te beseffen dat deze interpretatie van de eindtermen van het schoolexamen *niet bindend* is. Wat hier aangeboden wordt, heeft het karakter van een voorbeeld, suggestie, advies - kortom: van een handreiking. Dat geldt voor dit hoofdstuk, maar ook voor alle hierna volgende.

6.1 Domein A: Leesvaardigheid (*alleen voor schoolexamen Italiaans*)

Eindterm 1

De kandidaat kan:

- aangeven welke informatie relevant is, gegeven een vaststaande behoefte;
- de hoofdgedachte van een tekst(gedeelte) aangeven;
- de betekenis van belangrijke elementen van een tekst aangeven;
- relaties tussen delen van een tekst aangeven;
- conclusies trekken met betrekking tot intenties, opvattingen en gevoelens van de auteur.

In de geglobaliseerde eindterm is sprake van het 'aangeven van relevante informatie, gegeven een vaststaande behoefte'. Dat wil zeggen dat de relevantie van de informatie wordt bepaald door de in de opgave omschreven behoefte. Zo bepaalt niet alleen de moeilijkheidsgraad van de tekst het niveau maar ook de opgave. Waar in de eindterm sprake is van een tekst, dient dat te worden verstaan als geschreven teksten van verschillende soorten en genres, inclusief hypertexten.

Waar in de eindterm sprake is van 'betekenis van belangrijke elementen aangeven' wordt daaronder niet verstaan het geven van een vertaling naar het Nederlands, maar moet eerder gedacht worden aan een omschrijving van een begrip of een situatie. De kandidaat moet 'relaties tussen delen van een tekst aangeven', dat wil zeggen dat de opbouw van de tekst duidelijk moet zijn begrepen. Tevens moet de kandidaat 'conclusies trekken met betrekking tot intenties, opvattingen en gevoelens van de auteur': er wordt gevraagd om aan de hand van de tekst te kunnen bepalen met welk doel (bijvoorbeeld informeren, overtuigen, diverteren) een tekst is geschreven en of er sprake is van een persoonlijk standpunt van de schrijver of, bij fictie of stripverhalen, of de personage die in de tekst voorkomt bepaalde gevoelens uit.

De niveauomschrijvingen van het in 1998 vastgestelde examenprogramma stellen een aantal criteria vast waaraan de teksten moeten voldoen. We zetten ze even op een rij:

Kenmerken van teksten

niveau 2 <i>(Russisch havo)</i>	niveau 3 <i>(Italiaans, Spaans havo, Russisch vwo)</i>	niveau 4 <i>(Italiaans, Spaans vwo)</i>
bestemd voor een breed publiek	bestemd voor een <i>redelijk ontwikkeld</i> publiek	bestemd voor een <i>ontwikkeld</i> publiek
onderwerpen <i>over het algemeen</i> binnen de belevingswereld van de lezer	breed scala aan onderwerpen, ook <i>buiten</i> de belevingswereld van de lezer	breed scala aan onderwerpen, ook <i>buiten</i> de belevingswereld van de lezer
<i>doorgaans redundant, vrij concreet</i>	<i>doorgaans redundant, vrij concreet</i> , kunnen ook <i>impliciete informatie</i> bevatten	kunnen <i>impliciete informatie</i> bevatten, <i>weinig redundant</i> zijn en een <i>abstract</i> karakter hebben
transparante opbouw	transparante opbouw	kunnen <i>complex</i> van opbouw zijn
informerend of overtuigend, emotioneel, diverterend, fictioneel	informerend of overtuigend, emotioneel, diverterend, fictioneel	informerend of overtuigend, emotioneel, diverterend, fictioneel
<i>enige</i> kennis van moedertaallanden*	<i>elementaire</i> kennis van moedertaallanden*	<i>algemene</i> kennis van moedertaallanden*
	ook niet-lineair, hypertext, audio-verrijkte teksten	ook niet-lineair, hypertext, audio-verrijkte teksten
	relevant voor andere vakken	relevant voor andere vakken

* De landen waar de doeltaal gesproken wordt

Vergelijking met de niveaus van het Europees Referentiekader

Het Europees Referentiekader kent een omschrijving van een algemeen beheersingsniveau (per ERK-niveau) en onderscheidt vier leesactiviteiten, waarvoor steeds een globale descriptor is geformuleerd.

Deze leesactiviteiten zijn:

1. correspondentie lezen;
2. oriënterend lezen;
3. lezen om informatie op te doen;
4. instructies lezen.

In elk van deze activiteiten kan de lezer een bepaald doel voor ogen hebben, zoals:

- bepalen welke informatie in de tekst voor hem relevant is;
- een beeld krijgen van de hoofdgedachte van de tekst;
- zoeken naar belangrijke details;
- bepalen wat het standpunt van de schrijver is.

Inhoudelijk komt dit behoorlijk overeen met de eindterm zoals die voor de leesvaardigheid is geformuleerd (zie kader). Om te kunnen bepalen op welk ERK-niveau de havo dan wel de vwo-eindterm is te plaatsen, moet vooral gekeken worden naar de overeenkomsten in de niveaubeschrijvingen. Deze vergelijking geeft het volgende beeld:

<i>Leesvaardigheid</i>		
	havo	vwo
<i>Italiaans</i>	B1	B2

Hieronder volgt een uitwerking per niveau, die als steun kan dienen voor het maken van schoolexamens voor de leesvaardigheid voor het Italiaans. Wij raden de docenten/ontwikkelaars ook sterk aan om tevens kennis te nemen van het koppelingsonderzoek voor het CE leesvaardigheid Spaans dat het CITO in 2007 zal uitvoeren, en vanaf 2010 de opgaven van de nieuwe CE Spaans als voorbeeld te nemen.

Niveau B1 – Italiaans havo

Beheersingsniveau:

Kan teksten begrijpen die hoofdzakelijk bestaan uit zeer frequente dagelijkse, of aan het werk gerelateerde taal. Kan de beschrijving van gebeurtenissen, gevoelens en wensen in persoonlijke brieven begrijpen.

Tekstkenmerken voor dit niveau zijn:

- *Onderwerpen* zijn alledaags, vertrouwd of werkgerelateerd.
- Het *woordgebruik en zinsbouw* zijn eenvoudig en alledaags.
- *Teksten* zijn goed gestructureerd, kunnen ook langer zijn.

Voorbeelden van meer specifieke leesactiviteiten

Hieronder treft u een aantal voorbeelden aan van mogelijke inhouden van opgaven, gekoppeld aan een globale descriptor van een leesactiviteit, te realiseren op B1-niveau.

1. Correspondentie lezen

De kandidaat kan:

- *persoonlijke brieven en e-mails voldoende begrijpen om met iemand te kunnen corresponderen.*

bijvoorbeeld: de beschrijving van een feest, informatie over een vriendje of vriendinnetje, over een hobby, de mening van een correspondentievriend of -vriendin over school, opleiding, bijbaantje, de beschrijving van gevoelens en wensen, het verslag van gebeurtenissen, het verzoek om mee te doen aan een actie ten bate van een maatschappelijk belang.

- *een eenvoudige zakelijke brief, fax of e-mail voldoende begrijpen om adequaat te kunnen reageren.*

bijvoorbeeld: een verzoek om informatie, een bevestigingsbrief voor een buitenlandse stage, voor gemaakte afspraken over een schooluitwisseling, bij deelname aan een internationaal project het eigen werkstuk corrigeren op basis van opmerkingen van een buitenlandse partner.

2. Oriënterend lezen

De kandidaat kan:

- *relevante informatie vinden en begrijpen in brochures en korte officiële documenten.*

bijvoorbeeld: folder over de voorzieningen van een camping of een hotel, brochure van een pretpark, informatiefolder over een reis of studie in het buitenland, huurcontract voor kamer in studentenflat, overzicht regels voor tijdelijke werkvergunning, voorwaarden bij het huren van scooter of bromfiets, de toelichting bij een boete, het overzicht van de arbeidsvoorwaarden van een stagebedrijf.

- *in langere teksten over thema's binnen het eigen interessegebied informatie zoeken.*

bijvoorbeeld: in een aantal websites informatie zoeken voor een werkstuk, in een tijdschrift informatie zoeken over een nieuw computerspel, aan de hand van websites van bedrijven een stageplek of baan zoeken.

3. Lezen om informatie op te doen

De kandidaat kan:

- *belangrijke feitelijke informatie begrijpen in korte verslagen en artikelen.*

bijvoorbeeld: eenvoudig voorlichtingsmateriaal van overheden of onderwijsinstellingen, krantenartikelen over een overval, een ongeluk, een rel, informatie over producten of apparaten, verklarende teksten bij tabellen, grafieken, schema's, biografische informatie over een kunstenaar, schrijver, sportman/-vrouw in een tijdschrift of op een website, de ondertiteling bij een tv-programma of film, sportuitslagen.

- *hoofdthema en belangrijkste argumenten begrijpen in eenvoudige teksten in tijdschriften, kranten of op internet.*

bijvoorbeeld: artikel in een populaire krant over hobby of sport, in een muziekblad over de opkomst van een nieuwe popgroep, artikelen over onderwerpen op het eigen interesseterrein in populairwetenschappelijke tijdschriften voor de jeugd, websites over reizen of studie in het buitenland.

- *eenvoudige teksten lezen voor plezier.*

bijvoorbeeld: een jeugdroman, een niet al te moeilijk geschreven kort verhaal over een aansprekend onderwerp, een eenvoudig gedicht, een songtekst.

4. Instructies lezen

De kandidaat kan:

- *duidelijk geschreven, ondubbelzinnige instructies begrijpen.*

bijvoorbeeld: recept voor het maken van een regionaal gerecht, handleiding bij een mobiele telefoon, instructies bij een computerspelletje, helpfunctie in een tekstverwerkingsprogramma, instructie bij een kopieerapparaat, een printer, een beamer, een eenvoudig geschreven bijsluiter bij medicijnen.

Niveau B2 – Italiaans vwo

Beheersingsniveau:

Kan artikelen en verslagen lezen die betrekking hebben op eigentijdse problemen, waarbij de schrijvers een bijzondere attitude of standpunt innemen. Kan eigentijds literair proza begrijpen.

Tekstkenmerken voor dit niveau zijn:

- *Onderwerpen* zijn alledaags, kunnen ook aansluitend zijn bij eigen vakgebied.
- Er zijn geen beperkingen voor wat *woordgebruik en zinsbouw* betreft, mits woordenboeken e.d. voorhanden zijn.
- Er zijn geen beperkingen voor wat tekstindeling en *tekstlengte* betreft.

Voorbeelden van meer specifieke leesactiviteiten

Hieronder treft u een aantal voorbeelden aan van mogelijke inhoud van opgaven, gekoppeld aan een globale descriptor van een leesactiviteit, te realiseren op B2-niveau.

1. Correspondentie lezen

De kandidaat kan:

- *brieven of e-mails over onderwerpen in de eigen interessesfeer met gemak lezen en snel de essentie vatten..*

bijvoorbeeld: antwoord op een brief waarin gevraagd is naar informatie over hobby, sport of reizen, reactie op een klacht of verzoek om schadevergoeding, ideeën van een correspondentiepartner over vriendschap, relaties, werk, het milieu.

- *de meeste zakelijke correspondentie van verschillende instanties begrijpen.*

bijvoorbeeld: toelatingscriteria en aanmeldingsprocedures voor studie in het buitenland, uit een ingewikkelde klachtenbrief de informatie halen die nodig is om een antwoord op te stellen, wervingsbrief van buitenlandse beurs voor deelname aan een vakbeurs.

2. Oriënterend lezen

De kandidaat kan:

- *snel belangrijke detailinformatie vinden in lange en complexe teksten.*

bijvoorbeeld: fraudebepalingen in een examenreglement, bekostigingsvoorwaarden in een beschrijving van een uitwisselingsprogramma in het buitenland, de juiste aanwijzing in een helpprogramma bij een computerprobleem, voorwaarden in een offerte, polis of contract, marktinformatie over een bepaald product verzamelen.

- bij allerlei soorten berichten, artikelen of verslagen snel bepalen of het de moeite waard is deze nader te bestuderen.

bijvoorbeeld: artikelen in de krant of informatie op internet voor het maken van een werkstuk, lijst publicaties op eigen vak- of interessegebied, opgeleverd door een zoekmachine, berichten in een internetnieuwsgroep op eigen vak- of interessegebied, artikelen over onderwerpen van algemeen belang in een landelijke kwaliteitskrant of opinieblad.

- meer complexe advertenties begrijpen.

bijvoorbeeld: reclame waarin een nieuw product wordt aangeprezen, aanbod van woningen, met veel afkortingen en specifieke begrippen.

3. Lezen om informatie op te doen

De kandidaat kan:

- teksten begrijpen over actuele onderwerpen waarin de schrijver een bepaald standpunt inneemt.

bijvoorbeeld: een opiniërend artikel over de arbeidsmarktrelevantie van een toekomstige studie, een artikel over een milieuvraagstuk als input voor een profielwerkstuk, een krantenartikel over het nut van strenge veiligheidsmaatregelen bij voetbalwedstrijden, de recensie van een boek, film of theatervoorstelling, een column in een krant of tijdschrift.

- literaire en non-fictie teksten lezen met een redelijke mate van begrip voor het geheel en voor details.

bijvoorbeeld: korte verhalen en romans van hedendaagse schrijvers, een biografie, een thriller.

- in teksten over onderwerpen van algemeen belang of binnen het eigen vak- of interessegebied nieuwe informatie en specifieke details vinden..

bijvoorbeeld: de consequenties van de aanleg van een snelweg voor een natuurgebied, historische informatie over een stad of bouwwerk in een reisgids.

4. Instructies lezen

De kandidaat kan:

- lange en complexe instructies begrijpen, mits er gelegenheid is om moeilijke stukken meerdere malen te lezen.

bijvoorbeeld: instructies voor het installeren van apparatuur, voor het maken van een eigen webpagina, het programmeren van een dvd-recorder, richtlijnen voor het aanvragen en afleggen van tentamens en examens.

6.2 Domein B: Kijk- en luistervaardigheid

Eindterm 2

De kandidaat kan:

- aangeven welke informatie relevant is, gegeven een vaststaande behoefte;
- de hoofdgedachte van een tekst(gedeelte) aangeven;
- de betekenis van belangrijke elementen van een tekst aangeven;
- conclusies trekken met betrekking tot intenties, opvattingen en gevoelens van de auteur;
- anticiperen op het meest waarschijnlijke vervolg van een gesprek;
- aantekeningen maken als strategie om een tekst aan te pakken.

Uitwerking van het examenprogramma

De luistervaardigheid wordt - door de bank genomen - door scholen getoetst met door docenten zelf ontwikkeld materiaal of - in het geval van Spaans - met behulp van door het Cito ontwikkelde luistertoetsen. Deze toetsen moeten in principe aan een aantal inhoudelijke kenmerken voldoen: ze zijn wat hun inhoud betreft redelijk actueel en toetsen naast het begrip van die inhoud in sterke mate ook luisterstrategieën.

In de geglobaliseerde eindterm is sprake van het 'aangeven van relevante informatie, gegeven een vaststaande behoefte'. Dat wil zeggen dat de relevantie van de informatie wordt bepaald door de in de opgave omschreven behoefte. Zo bepaalt niet alleen de moeilijkheidsgraad van de tekst het niveau maar ook de opgave. Waar in de eindterm sprake is van een tekst, dient dat te worden verstaan als 'mondelinge en/of opgenomen audio en/of audiovisuele bron'.

Waar in de eindterm sprake is van 'betekenis van belangrijke elementen aangeven' wordt daaronder niet verstaan het geven van een vertaling naar het Nederlands, maar moet eerder gedacht worden aan een omschrijving van een begrip of situatie. Tevens wordt van de kandidaten gevraagd dat zij kunnen 'anticiperen op het meest waarschijnlijk vervolg van een gesprek'. De kandidaten moeten leren voorspellen hoe het gesprek waarschijnlijk verder zal gaan. Naast de semantische informatie moeten zij bij kijkvaardigheid aandacht geven aan de mimiek en houding van de sprekers, bij mondeling aangeboden tekst moeten zij leren letten op o.a. pauzes in het gesprek en de toon.

Het 'oude' examenprogramma gaf in de niveauomschrijvingen een aantal criteria waaraan het taalmateriaal (de teksten) voor havo en vwo moesten voldoen. We zetten ze even op een rij:

Kenmerken van teksten

niveau 2 (Russisch)	niveau 3 (Italiaans/Spaans havo)	niveau 4 (Italiaans/Spaans vwo)
bestemd voor <i>breed</i> publiek	bestemd voor <i>redelijk ontwikkeld</i> publiek	bestemd voor <i>ontwikkeld</i> publiek
onderwerpen <i>binnen belevingswereld</i> van kandidaten	beslaan breed scala aan onderwerpen <i>buiten belevingswereld</i> van kandidaten	beslaan breed scala aan onderwerpen <i>buiten belevingswereld</i> van kandidaten
transparante opbouw	<i>transparante</i> opbouw	<i>complexe</i> opbouw
<i>doorgaans redundant en vrij concreet</i>	ook impliciete informatie, <i>redundant en vrij concreet</i>	ook impliciete informatie, <i>weinig redundant en abstract</i>
informerend of overtuigend, emotioneel, diverterend, fictioneel	informerend of overtuigend, emotioneel, diverterend, fictioneel	informerend of overtuigend, emotioneel, diverterend, fictioneel
enige kennis van moedertaallanden*	<i>elementaire</i> kennis van moedertaallanden*	<i>algemene</i> kennis moedertaallanden* en <i>elementaire</i> kennis van

		landen waar de taal als officiële taal wordt gesproken
	ook niet-lineair, hypertext, audio-verrijkte teksten	ook niet-lineair, hypertext, audio-verrijkte teksten
	relevant voor andere vakken	relevant voor andere vakken

* De landen waar de doeltaal gesproken wordt

Naast deze inhoudelijke niveaumenmerken gelden voor het luistermateriaal ook nog de volgende criteria:

niveau 2	niveau 3	niveau 4
spreektempo <i>relatief langzaam</i>	spreektempo <i>normaal</i>	spreektempo <i>normaal</i> tot <i>snel</i>
<i>geringe</i> afwijking van standaardtaal	<i>enige</i> variatie t.o.v. standaardtaal	<i>enige</i> variatie t.o.v. standaardtaal
ook gebruik multimedia	ook gebruik multimedia	ook gebruik multimedia

De verschillen tussen de niveaucriteria voor Spaans en Italiaans havo (niveau 3) en vwo (niveau 4) hebben dus vooral betrekking op het spreektempo.

Vergelijking met de niveaus van het Europees Referentiekader

Het Europees Referentiekader kent een omschrijving van een algemeen beheersingsniveau (per ERK-niveau) en een viertal luisteractiviteiten, waarvoor steeds een globale descriptor is geformuleerd.

Deze luisteractiviteiten zijn:

1. gesprekken tussen moedertaalsprekers verstaan;
2. luisteren als lid van een live publiek;
3. luisteren naar aankondigingen en instructies;
4. luisteren naar tv, video- en geluidsopnames.

In elk van deze activiteiten kan de taalgebruiker luisteren met een bepaald doel, bijvoorbeeld:

- om de hoofdgedachte te horen/bepalen;
- om specifieke informatie te horen;
- om gedetailleerd te worden geïnformeerd;
- om te weten wat de gevolgen kunnen zijn.

Inhoudelijk komt dit behoorlijk overeen met de eindterm zoals die voor luistervaardigheid is geformuleerd (zie kader). Om te kunnen bepalen op welk ERK-niveau de havo dan wel de vwo-eindterm is te plaatsen, moet vooral gekeken worden naar de overeenkomsten in de niveaubeschrijvingen. Als voorbeeld één van die niveaucriteria: met betrekking tot de sprekers wordt op niveau 4 (Spaans/Italiaans vwo) verondersteld te luisteren naar moedertaalsprekers waarvan het spreektempo varieert van normaal tot snel en dat qua accent zich enige variatie (sociaal of regionaal) ten opzichte van de standaardtaal kan voordoen. Dat past bij niveau B2:

standaardtaal en standaarddialect waarbij storende achtergrondgeluiden niet van invloed zijn.

Op niveau 3 (Spaans/Italiaans havo) geldt dat moedertaalsprekers waarvan het spreektempo normaal is, goed begrepen kunnen worden. Qua accent kan zich enige variatie (sociaal of regionaal) voordoen ten opzichte van de standaardtaal. Dit is vergelijkbaar met B1 (helder gearticuleerd in een over het algemeen vertrouwd accent). Op niveau 2 (Russisch) wordt echter verondersteld dat de spreker relatief langzaam spreekt en nauwelijks afwijkt van de standaardtaal. Dit past bij niveau A2 (langzaam en duidelijk spreken).

In bijlage 2 zijn deze vergelijkingen opgenomen. Hier beperken we ons tot de resultaten van die vergelijking (zie ook Cito, 2006). Die geven het volgende beeld:

	havo	vwo
<i>Italiaans</i>	B1	B2
<i>Russisch</i>	A2	A2
<i>Spaans</i>	B1	B2

Uitwerking per niveau

Niveau A2 - Russisch havo en vwo

Beheersingsniveau

Kan zinnen en de meest frequente woorden begrijpen die betrekking hebben op gebieden die van direct persoonlijk belang zijn (bijvoorbeeld basisinformatie over zichzelf en zijn/haar familie, winkelen, plaatselijke omgeving, werk). Kan de belangrijkste punten in korte, duidelijke, eenvoudige boodschappen en aankondigingen volgen.

Tekstkenmerken voor dit niveau zijn:

- *Onderwerpen* zijn eenvoudig, vertrouwd en van direct belang voor de luisteraar.
- Het *taalgebruik* is eenvoudig.
- Het *spreektempo* is rustig en duidelijk.
- *Teksten* zijn kort.

Voorbeelden van meer specifieke luisteractiviteiten

Nogmaals zij erop gewezen dat het bij deze luisteractiviteiten steeds gaat om het realiseren van een bepaald (luister)doel, zoals bijvoorbeeld 'het bepalen van de hoofdgedachte' of 'om gedetailleerd te worden geïnformeerd'. Opgaven bij luisterteksten zullen dan ook vaak dit soort doelen proberen na te streven (zie ook hoofdstuk 8). Hieronder treft u een aantal voorbeelden aan van mogelijke inhoud van luistermateriaal, gekoppeld aan een globale descriptor van een luisteractiviteit, te realiseren op A2-niveau.

1. Gesprekken tussen moedertaalsprekers verstaan

De kandidaat kan:

- *gewoonlijk het onderwerp bepalen in gesprekken om hem/haar heen, wanneer er langzaam en duidelijk gesproken wordt.*

bijvoorbeeld: gesprekken over het weer, op straat, in een winkel, café, trein, postkantoor; een gesprek over een uitstapje tussen familieleden in een gastgezin; een gesprek over wat er die dag gedaan moet worden tussen docent en leerlingen tijdens een uitwisseling met een buitenlandse partnerschool.

2. Luisteren als lid van een live publiek
(geen descriptor op dit niveau)

3. Luisteren naar aankondigingen en instructies

De kandidaat kan:

- *de hoofdzaken begrijpen in korte, heldere en eenvoudige boodschappen en aankondigingen.*

- *eenvoudige aanwijzingen begrijpen..*

bijvoorbeeld: mededelingen in de klas over het inleveren van een werkstuk; tijd en plaats van een afspraak; iemand die de weg wijst; voor een bijbaantje een standaardbestelling in een café of in een restaurant opnemen.

4. Luisteren naar tv, video- en geluidsopnames

De kandidaat kan:

- *de hoofdpunten van korte en duidelijke berichten op radio en tv begrijpen als onderwerp en context bekend zijn en wanneer er langzaam en duidelijk wordt gesproken.*

bijvoorbeeld: of het mooi of slecht weer wordt morgen; sportuitslagen op de radio over een bekende sporter of de favoriete club; een bericht over een stremming van de autoweg en hoe je moet omrijden; een omroepbericht op het station over de wijziging van een spoor.

Bij luistertoetsen wordt meestal als geluidsdrager cd, video of dvd gebruikt waarin de laatste descriptor wordt herkend. De descriptoren 1 en 3 worden volop in het voortraject geoefend en komen als toetsteksten terug. Alleen de tweede descriptor 'luisteren als lid van een live publiek' valt in een toetssituatie moeilijk te realiseren.

Niveau B1 – Italiaans, Spaans havo

Beheersingsniveau

Kan de hoofdpunten begrijpen wanneer in duidelijk uitgesproken standaardtaal wordt gesproken over vertrouwde zaken die hij/zij regelmatig tegenkomt op zijn/haar werk, school, vrije tijd enzovoort Kan de hoofdpunten van veel radio- of tv-programma's over actuele zaken of over onderwerpen van persoonlijk belang begrijpen, wanneer er betrekkelijk langzaam en duidelijk gesproken wordt.

Tekstkenmerken voor dit niveau zijn:

- *Onderwerpen* zijn vertrouwd en uit eigen interessegebied.
- Het *taalgebruik* is eenvoudig. Binnen het eigen interessegebied wordt complexer taalgebruik wel begrepen.
- Het *spreektempo* is normaal. De spreker spreekt duidelijk gearticuleerde standaardtaal.
- *Teksten* zijn niet al te lang.

Voorbeelden van meer specifieke luisteractiviteiten

Hieronder treft u een aantal voorbeelden aan van mogelijke inhouden van luistermateriaal, gekoppeld aan een globale descriptor van een luisteractiviteit, te realiseren op B1-niveau.

1. Gesprekken tussen moedertaalsprekers verstaan

De kandidaat kan:

- *in het algemeen de hoofdpunten van een uitgebreide discussie om hem/haar heen volgen, op voorwaarde dat er duidelijk gearticuleerd wordt in de standaardtaal.*

bijvoorbeeld: een gesprek tussen buitenlandse leeftijdgenoten over popmuziek, een gesprek tussen medereizigers over onveiligheid op straat, een discussie met buitenlandse scholieren over milieuvervuiling of een discussie over het eerlijker verdelen van werkzaamheden tijdens een stage of een vakantiebaantje in het buitenland.

2. Luisteren als lid van een live publiek

De kandidaat kan:

- *ongecomplieerde korte praatjes over vertrouwde onderwerpen in grote lijnen volgen, op voorwaarde dat er duidelijk gearticuleerde standaardtaal gesproken wordt.*

bijvoorbeeld: hoofdpunten van een beschrijving van bezienswaardigheden tijdens een excursie, beschrijving van een proef, procedure of onderzoek tijdens een gastles van een buitenlandse docent, een inleiding van de directeur tijdens een bezoek aan een buitenlandse school.

3. Luisteren naar aankondigingen en instructies

De kandidaat kan:

- *eenvoudige technische informatie begrijpen, zoals gebruiksaanwijzingen voor apparaten. Kan gedetailleerde aanwijzingen opvolgen.*

bijvoorbeeld: over het dagprogramma voor een schoolreis, over hoe cijfers berekend worden, telefonische reisinformatie, hoe je van of naar je eigen land geld kunt overmaken, over de voorbereiding voor een toets of examen. Instructies van een ski- of zeilinstructeur, bij een buitenlandse excursie: hoe vind je een bezienswaardigheid, wat te doen als een automaat niet werkt, wie je moet bellen en hoe je je geld terug krijgt. Hoe je je video programmeert of je mobiele telefoon. Hoe een chatprogramma werkt.

4. Luisteren naar tv, video- en geluidsopnames

De kandidaat kan:

- *de hoofdpunten begrijpen van radionieuwsberichten en eenvoudig geluidsmateriaal over vertrouwde onderwerpen, indien langzaam en duidelijk gepresenteerd.*

bijvoorbeeld: een programma verstaan in de vreemde taal over een gebeurtenis, stad of streek in het eigen land, verkeersinformatie met aanwijzingen voor omleidingen, een verhaal over een bekende persoonlijkheid zoals een popster, filmster, sportfiguur, politicus.

Bij luistertoetsen wordt meestal als geluidsdrager cd, video of dvd gebruikt waarin de laatste descriptor wordt herkend. De descriptoren 1 en 3 worden volop in het voortraject geoefend en komen als toetsteksten terug. Alleen de tweede descriptor 'luisteren als lid van een live publiek' valt in een toetssituatie moeilijk te realiseren.

Niveau B2 – Italiaans, Spaans vwo

Beheersingsniveau

Kan een langer betoog en lezingen begrijpen en zelfs complexe redeneringen volgen, wanneer het onderwerp redelijk vertrouwd is. Kan de meeste nieuws- en actualiteitenprogramma's op de tv begrijpen. Kan het grootste deel van films in standaardtaal begrijpen.

Tekstkenmerken voor dit niveau zijn:

- *Onderwerpen* kunnen concreet of abstract zijn.
- Het *taalgebruik* is complex.
- De spreker spreekt in standaardtaal en in normaal *tempo*.
- *Teksten* kunnen lang zijn.

Voorbeelden van meer specifieke luisteractiviteiten

Hieronder treft u een aantal voorbeelden aan van mogelijke inhouden van luistermateriaal, gekoppeld aan een globale descriptor van een luisteractiviteit, te realiseren op B2-niveau.

1. Gesprekken tussen moedertaalsprekers verstaan

De kandidaat kan:

- *met enige moeite veel van wat om hem/haar heen gezegd wordt volgen, maar kan het moeilijk vinden effectief mee te doen aan een gesprek met meerdere 'native speakers' die hun taal op geen enkele wijze aanpassen.*

bijvoorbeeld: gesprekken tussen buitenlandse leeftijdsgenoten over een nieuw computerspel, gesprekken tussen vrienden in een café over hun studieplannen.

- *in discussies over thema's binnen het eigen vak- of interessegebied de argumentatie volgen en belangrijke punten in detail begrijpen.*

bijvoorbeeld: begrijpen van argumenten voor of tegen het gedogen van soft drugs tijdens een discussie met buitenlandse scholieren.

2. Luisteren als lid van een live publiek

De kandidaat kan:

- *complexe informatie begrijpen over onderwerpen uit het dagelijks leven of het eigen vakgebied.*

bijvoorbeeld: historische achtergrondinformatie in een beschrijving van bezienswaardigheden tijdens een buitenlandse excursie, bespreking van onderzoeksresultaten tijdens een gastles van een buitenlandse docent.

- *binnen de eigen interessesfeer of het eigen vakgebied de essentie van ingewikkelde betogen begrijpen, mits het onderwerp enigszins vertrouwd is en het verhaal duidelijk opgebouwd.*

bijvoorbeeld: een inleiding over een studieprogramma van een buitenlandse opleiding.

3. Luisteren naar aankondigingen en instructies

De kandidaat kan:

- *gedetailleerde aanwijzingen en mededelingen begrijpen.*

bijvoorbeeld: aankondigingen op een station over hoe je moet omreizen tijdens een treinstaking, aanwijzingen van een arts over de behandeling van een kwaal of

verwonding, telefonische instructies van een medewerker van een helpdesk over het oplossen van een computerstoring.

4. Luisteren naar tv-, video- en geluidsopnames

De kandidaat kan

- *de meeste in standaardtaal en in normaal spreektempo gesproken radioprogramma's begrijpen.*

bijvoorbeeld: een documentaire, een actualiteitenrubriek, een interview.

- *de essentie begrijpen van moeilijker televisieprogramma's als er in standaardtaal en in normaal tempo gesproken wordt.*

bijvoorbeeld: een documentaire of een actualiteitenrubriek, een discussieprogramma, een informatief programma over populairwetenschappelijke onderwerpen.

- *de handeling en veel informatie volgen in films als er in standaardtaal en in normaal spreektempo gesproken wordt.*

bijvoorbeeld: thrillers, romantische komedies, soaps, historische kostuumdrama's of jeugdfilms.

Bij luistertoetsen wordt meestal als geluidsdrager cd, video of dvd gebruikt waarin de laatste descriptor wordt herkend. De descriptoren 1 en 3 worden volop in het voortraject geoefend en komen als toetsteksten terug. Alleen de tweede descriptor 'luisteren als lid van een live publiek' valt in een toetsituatie moeilijk te realiseren.

6.3 Domein C: Gespreksvaardigheid

Het domein gespreksvaardigheid is analoog aan de indeling in het Europees Referentiekader onderverdeeld in twee subdomeinen, te weten:

- gesprekken voeren (6.2.1) (mondelijke interactie);
- spreken (6.2.2) (mondelijke productie).

In het eerste geval treedt de taalgebruiker samen met een of meer gesprekspartners afwisselend op als spreker en luisteraar om zo een gesprek op te bouwen. Hierbij worden voortdurend allerlei strategieën toegepast, zoals bijvoorbeeld compensatiestrategieën. Discussies, vraaggesprekken, debatten en onderhandelingen zijn voorbeelden van hier bedoelde interactieve activiteiten.

Bij spreken ligt dat anders. Hier produceert de taalgebruiker een gesproken tekst die wordt 'ontvangen' door een publiek van een of meer luisteraars. Als voorbeelden van dergelijke activiteiten kan worden gedacht aan het doen van mededelingen of een publiek toespreken over een bepaald onderwerp of in de schoolse context een spreekbeurt of presentatie.

6.3.1 Subdomein C1 : Gesprekken voeren

Eindterm 3

De kandidaat kan:

- adequaat reageren in sociale contacten met doeltaalgebruikers;
- informatie vragen en verstrekken;
- uitdrukking geven aan gevoelens;
- zaken of personen beschrijven en standpunten en argumenten verwoorden;
- strategieën toepassen om een gesprek voortgang te doen vinden.

Uitwerking van het examenprogramma

Het (onderwijzen) en toetsen van deze vaardigheid is een van de lastigste van de taalvaardigheden. Was er in het verleden de mogelijkheid om de gesprekken vooral over of naar aanleiding van literaire onderwerpen te laten plaatsvinden, in het nog vigerende programma was het de bedoeling om deze gesprekken ook over andere zaken te laten voeren. Het nieuwe programma brengt daarin geen verandering. Weliswaar zijn de eindtermen in aantal sterk gereduceerd, in grote lijnen gaat het om vergelijkbare activiteiten.

In de nieuwe eindterm is sprake van 'adequaat reageren in sociale contacten'.

Adequaat wil dan zeggen, dat de uiting zowel binnen de inhoudelijke context van het gesprek als bij die context het passende niveau heeft; de bijdrage aan het gesprek sluit aan bij het gekozen doel of het thema en de gesprekspartner(s). 'Adequaat reageren in sociale contacten' zou ook kunnen inhouden dat de kandidaat

- kan vragen om verheldering als hij iets niet begrijpt;
- de bijdrage van een gesprekspartner kan verhelderen, samenvatten en aanvullen;
- informatie kan geven als die ontbreekt;
- een gesprekspartner de ruimte kan geven, en soms dus even niet reageert.

De formulering 'in sociale contacten' impliceert min of meer dat de kandidaat op een juiste manier gesprekken kan beginnen en afsluiten en diverse uitingen die in dergelijke contacten voorkomen (bedanken et cetera) kan doen. Omschrijvingen in de eindterm als 'informatie vragen en verstrekken' kunnen zowel betrekking hebben op feitelijke informatie (waarover de kandidaat beschikt) als op bijvoorbeeld een mening die een kandidaat heeft ten aanzien van het te bespreken onderwerp.

Het oude examenprogramma kende niveaucriteria die het verschil tussen de niveaus duidelijk moesten maken. Dat verschil tussen de niveaus 1, 2 en 3 bestond uit de volgende elementen:

niveau 1 (Russisch)	niveau 2 (havo Italiaans, Spaans)	niveau 3 (vwo Italiaans, Spaans)
		presentatie houden
sociale contacten en persoonlijke behoeften	sociale contacten en persoonlijke behoeften	sociale contacten en persoonlijke behoeften en <i>studie</i>
binnen de eigen belevingswereld	persoonlijke sfeer, eigen belevingswereld	persoonlijke sfeer, binnen en buiten kennissenkring, <i>maatschappelijke onderwerpen</i>
tempo is lager dan normaal	lager tempo, zonder lange onderbrekingen	lager tempo, zonder lange onderbrekingen
redelijk begrijpelijk en verstaanbaar	begrijpelijk, goed verstaanbaar	begrijpelijk, goed verstaanbaar
taalgebruik enigszins aangepast aan situatie en gesprekspartner	taalgebruik enigszins aangepast aan situatie en gesprekspartner	taalgebruik enigszins aangepast aan situatie en gesprekspartner
gesprekspartner mag zo nodig hulp bieden	relatief lange bijdragen	relatief lange bijdragen
compensatiestrategieën	compensatiestrategieën	compensatiestrategieën

Vergelijking met de niveaus van het Europees Referentiekader

Om de eindterm voor 'gesprekken voeren' te kunnen vergelijken met het Europees Referentiekader moet zowel een inhoudelijke vergelijking als een vergelijking van de niveaucriteria plaats vinden. In het ERK worden een aantal interactieve activiteiten genoemd die in 'Taalprofielen' zijn (omwille van de helderheid) samengevat:

- Informele gesprekken (bijvoorbeeld informele conversatie, informele discussie).
- Bijeenkomsten en vergaderingen (zoals debat, formele discussie).
- Zaken regelen (bijvoorbeeld onderhandelingen, samen plannen, transacties).
- Informatie uitwisselen (zoals bijvoorbeeld een vraaggesprek).

In 'Taalprofielen' zijn aan deze interactieve activiteiten globale descriptoren gekoppeld, die aangeven wat een kandidaat op een bepaald niveau zou moeten kunnen. Als voorbeeld geven we de globale descriptor op B1-niveau bij 'informele gesprekken'. Die descriptor luidt ' *Kan gevoelens uitdrukken en erop reageren, kan persoonlijke standpunten en meningen geven en ernaar vragen in gesprekken over onderwerpen die binnen het eigen interessegebied liggen, en commentaar geven op standpunten van anderen*'. Deze beschrijving komt redelijk overeen met (delen van de) eindterm voor gesprekken voeren (zie kader). Om te kunnen bepalen op welk ERK-niveau zich de eindtermen voor havo dan wel die voor vwo bevinden, moeten de niveaucriteria van beide vergeleken worden met de niveaubeschrijvingen van dat ERK. Ook hier geven we een voorbeeld: een vergelijking van inhouden waarover gesproken wordt (onderwerpen).

Niveau 1 betreft onderwerpen in het kader van persoonlijke behoeften in de persoonlijke sfeer en binnen de eigen belevingswereld en komt derhalve overeen met de A niveaus – basisgebruiker – van het ERK. Het feit dat de spreker zich redelijk begrijpelijk kan uitdrukken wijst ook naar het niveau van een basisgebruiker: eenvoudig, korte zinnen, standaard patronen en *chunks*. Tempo is lager dan normaal, de uitspraak is redelijk verstaanbaar, hetgeen overeenkomt met de kenmerken van niveau A2 (veel pauzes, duidelijk genoeg om verstaanbaar te zijn maar met hoorbaar accent). Niveau 2 beschrijft onderwerpen als passend in de 'persoonlijke sfeer en de eigen belevingswereld'. Deze onderwerpen komen redelijk overeen met de omschrijving 'alledaags en vertrouwd' behorend bij het A2 niveau. Bij woordenschat en woordgebruik kan een leerling zich begrijpelijk uitdrukken, hetgeen overeenkomt met niveau B1 (toereikend om met behulp van omschrijvingen gebeurtenissen te beschrijven). De vloeiendheid is lager dan normaal maar zonder langdurige onderbrekingen, hetgeen redelijkerwijs overeenkomt met B1 (ondanks pauzes is de spreker goed te volgen). De uitspraak is begrijpelijk en goed verstaanbaar, hetgeen overeenkomt met B1, duidelijk verstaanbaar.

Op niveau 3 komen daar maatschappelijke onderwerpen bij. Vallen de maatschappelijke onderwerpen binnen de persoonlijke belangstelling of hebben ze betrekking op het dagelijks leven, dan is hier sprake van onderwerpen op B1-niveau met een zeer goede B1 prestatie. (Zie ook blz. 21)

In bijlage 2 zijn deze vergelijkingen opgenomen. Hier beperken we ons tot de resultaten van die vergelijking (zie ook Cito, 2006). Die geven het volgende beeld:

	havo	vwo
<i>Italiaans</i>	B1	B1+
<i>Russisch</i>	A2	A2
<i>Spaans</i>	B1	B1+

Uitwerking per niveau

Niveau A2 - Russisch havo, vwo

Beheersingsniveau

Kan communiceren over eenvoudige en alledaagse taken die een eenvoudige en directe uitwisseling van informatie over vertrouwde onderwerpen en activiteiten betreffen. Kan zeer korte sociale gesprekken aan, alhoewel hij/zij gewoonlijk niet voldoende begrijpt om het gesprek zelfstandig gaande te houden.

Tekstkenmerken (productief) van dit niveau zijn:

- *Onderwerpen* zijn alledaags en vertrouwd.
- De *woordenschat* en het *woordgebruik* bestaan uit standaardpatronen met uit het hoofd geleerde uitdrukkingen en kleine groepen van woorden waarmee beperkte informatie wordt overgebracht m.b.t. eenvoudige alledaagse situaties.
- Wat de *grammaticale correctheid* betreft, wordt correct gebruik gemaakt van eenvoudige constructies, al met systematisch elementaire fouten.
- In de *interactie* beperkt men zich tot antwoorden op vragen en reacties op eenvoudige uitspraken. er is weinig initiatief om de conversatie gaande te houden.
- *Vloeiendheid*: zeer korte uitingen, met veel voorkomende pauzes, valse starts en het herformuleren van uitingen.
- Wat de *coherentie* betreft, zijn groepen woorden verbonden met eenvoudige voegwoorden, zoals 'en', 'maar' en 'omdat'.
- De *uitspraak* is duidelijk genoeg om verstaanbaar te zijn, ondanks een hoorbaar accent. Gesprekspartners kunnen af en toe om herhaling vragen.

Om het niveau van een prestatie van een kandidaat te kunnen bepalen, kent het ERK niet alleen de hierboven opgesomde niveaucriteria, maar geeft het ook kenmerken ten aanzien van het receptieve aspect bij gesprekken voeren. Als een gesprekspartner niet aan die criteria voldoet, ontstaat er een gesprekssituatie waarbij er mogelijk geen of nauwelijks interactie ontstaat. De criteria hebben deels dezelfde categorieën:

- *Onderwerpen* zijn alledaags en vertrouwd.
- Het *woordgebruik* is eenvoudig. *Zinnen* zijn kort.
- *Tempo en articulatie*: er wordt langzaam gesproken en duidelijk gearticuleerd.
- Er wordt *hulp* geboden: de gesprekspartner past zijn taalgebruik aan de taalgebruiker aan door langzaam en duidelijk te spreken, te controleren of hij/zij begrepen wordt en waar nodig te herformuleren of te herhalen. De gesprekspartner biedt hulp bij het formuleren en verhelderen van wat de taalgebruiker wil zeggen. Vragen en uitgingen zijn direct aan de taalgebruiker gericht.

Voorbeelden van meer specifieke interactieve activiteiten

Hieronder treft u een aantal voorbeelden aan van mogelijke inhouden van interactieve activiteiten, gekoppeld aan een globale descriptor, te realiseren op A2-niveau.

1. Informele gesprekken

De kandidaat kan:

- in alledaagse situaties op eenvoudige manier bekenden en onbekenden aanspreken, groeten, zich bij hen voor iets verontschuldigen.

bijvoorbeeld: de bediening in een restaurant aanroepen en iets vragen; zich verontschuldigen als men tegen iemand aanbodst; iemand op straat aanspreken, om een inlichting vragen en bedanken.

- op eenvoudige wijze voorkeur en mening uitdrukken over vertrouwde alledaagse onderwerpen.

bijvoorbeeld: een vriendin complimenteren met kleding; de wens uiten om mee te doen met een spel of opdracht; in een winkel aangeven dat je een product niet wilt kopen; zeggen dat je iets lekker vindt en vragen naar favoriete gerechten; bij vakantiebaantje of stage zeggen dat bepaalde werkzaamheden te zwaar of te moeilijk zijn.

- in beperkte mate meedoen aan eenvoudige gesprekken over alledaagse, bekende onderwerpen.

bijvoorbeeld: over wat men in het weekend gedaan heeft of gaat doen; over iemands huis, buurt, familie, kinderen

- iemand correct ontvangen en op zijn/haar gemak stellen

bijvoorbeeld: een klant ontvangen, begroeten; een uitwisselingsstudent verwelkomen.

2. Bijeenkomsten en vergaderingen

De kandidaat kan:

- indien rechtstreeks gevraagd, tijdens een groepsgesprek een mening geven, mits om herhaling gevraagd kan worden en hulp geboden wordt bij het formuleren van een antwoord.

bijvoorbeeld: een reactie na een spreekbeurt of presentatie; tijdens een klassendiscussie zeggen dat je het met een standpunt eens of niet eens bent.

3. Zaken regelen

De kandidaat kan:

- iets bestellen, reserveren, ergens naar vragen.

bijvoorbeeld: de rekening in een restaurant, om een artikel in een winkel vragen, een product bestellen bij een bedrijf; iets te leen vragen.

- iemand uitnodigen en op uitnodigingen ingaan of afslaan.

bijvoorbeeld: om aan een excursie deel te nemen, voor een feestavond, om langs te komen, om op een bepaalde tijd iets te doen.

- in een vertrouwde situatie eenvoudige voorstellen doen en op voorstellen reageren.

bijvoorbeeld: met vrienden bespreken wat je de rest van de dag gaat doen; met iemand bespreken hoe je een bepaalde klus gaat uitvoeren; een voorstel doen voor een avondeten tijdens een uitwisseling met een buitenlandse school.

- getallen uitspreken en verstaan.

bijvoorbeeld: telefoonnummers, prijzen, aantallen, pagina's van een boek, aankomst- en vertrektijden.

- eenvoudige informatie vragen met betrekking tot reizen en gebruik maken van het openbaar vervoer.

bijvoorbeeld: kaartjes voor trein en bus kopen; vragen naar aankomst- en vertrektijden; plaatsen in trein of bus reserveren; de weg vragen en uitleggen.
- *een eenvoudig gesprek aan een balie voeren.*

bijvoorbeeld: vragen naar afdelingen voor bepaalde diensten; een hotelkamer reserveren.

- *een eenvoudig telefoongesprek voeren.*

bijvoorbeeld: een taxi bestellen; een telefoonnummer opvragen; een telefoontje voor iemand anders aannemen en een eenvoudig bericht doorgeven; standaardzinnen in een telefoongesprek hanteren zoals : heeft u een momentje, u bent verkeerd verbonden, ik verbind u door.

- *afspraken maken*

bijvoorbeeld: over de taakverdeling bij een opdracht; over de voorbereiding van een barbecue op de camping; een activiteit of een uitstapje met vrienden regelen.

- *communicatie in stand houden.*

bijvoorbeeld: aangeven dat je het gesprek wel of niet kunt volgen; vragen om herhaling of verduidelijking.

4. Informatie uitwisselen

De kandidaat kan:

- *een eenvoudige aanwijzingen en instructies geven en opvolgen.*

bijvoorbeeld: van de skileraar; hoe de tent moet worden opgezet; een route uitleggen met behulp van een plattegrond of een kaart.

- *beperkte informatie uitwisselen over eenvoudige, concrete zaken.*

bijvoorbeeld: over een evenement of activiteit zoals een sportwedstrijd; over regels op school, jeugdherberg of camping; over begin- of eindtijd van een activiteit; melden dat een apparaat kapot is; informeren over inleverdatum en prijs van een product.
informatie van persoonlijke aard vragen en geven.

bijvoorbeeld: over familie, vrienden, activiteiten in de vrije tijd, hobby's, school, dagelijks werk.

Niveau B1 – Italiaans, Spaans havo (B1), Italiaans, Spaans vwo (B1+)

Beheersingsniveau

Kan de meeste situaties aan die zich kunnen voordoen tijdens een reis in het gebied waar de betreffende taal wordt gesproken.

Kan onvoorbereid deelnemen aan een gesprek over onderwerpen die vertrouwd zijn, of zijn/haar persoonlijke belangstelling hebben of betrekking hebben op het dagelijks leven (bijvoorbeeld familie, hobby's, werk, reizen en actuele gebeurtenissen).

Tekstkenmerken (productief) van dit niveau zijn:

- *Onderwerpen* zijn vertrouwd, vallen binnen de persoonlijke belangstelling of hebben betrekking op het dagelijkse leven, eigen werk of opleiding.
- De *woordenschat* en het *woordgebruik* zijn toereikend om over alledaagse onderwerpen te spreken, eventueel door middel van omschrijvingen.
- Wat de *grammaticale correctheid* betreft, wordt redelijk accuraat gebruik gemaakt van frequente routines en patronen.
- In de *interactie* gaat het om face-to-face gesprekken over bekende onderwerpen. Het beginnen, voeren en afsluiten van dergelijke gesprekken kost geen moeite.

Om te bevestigen of men elkaar begrepen heeft, worden zaken (gedeeltelijk) herhaald.

- *Vloeiendheid*: goed te volgen, met (veel) pauzes voor grammaticaal en lexicaal herstel en planning.
- Wat de *coherentie* betreft, zijn afzonderlijke elementen verbonden tot een samenhangende reeks.
- De *uitspraak* is duidelijk verstaanbaar, een gekleurd accent en enkele verkeerd uitgesproken woorden zijn mogelijk.

Tekstkenmerken (receptief) van dit niveau zijn:

- *Onderwerpen* zijn vertrouwd, vallen binnen de persoonlijke belangstelling of hebben betrekking op het dagelijkse leven, eigen werk of opleiding.
- Het *woordgebruik* en de *zinsbouw* zijn toereikend voor alledaagse zaken. Elementaire structuren en herhalingen komen geregeld voor.
- Wat *tempo* en *articulatie* betreft, worden de woorden duidelijk uitgesproken in een vertrouwd accent.
- Er wordt *hulp* geboden: de kandidaat wordt direct aangesproken, bepaalde woorden en uitdrukkingen worden herhaald, ongebruikelijke uitdrukkingen worden vermeden en de articulatie is duidelijk (ondersteunt het begrijpen).

Voorbeelden van meer specifieke interactieve activiteiten

Hieronder treft u een aantal voorbeelden aan van mogelijke inhoud van interactieve activiteiten, gekoppeld aan een globale descriptor, te realiseren op B1-niveau.

1. Informele gesprekken

De kandidaat kan:

- *gevoelens uitdrukken en erop reageren.*

bijvoorbeeld: boosheid uitdrukken bij onenigheid, reageren op een spijtbetuiging, iemand geruststellen bij bijvoorbeeld vertraging of bij ziekte.

- *persoonlijke standpunten en meningen geven en ernaar vragen in gesprekken over onderwerpen die binnen het eigen interessegebied liggen en commentaar geven op standpunten van anderen.*

bijvoorbeeld: over televisieprogramma's, tophits, films, sportwedstrijden; over de gebeurtenissen van de dag; over voor- en nadelen van vakantiebestemmingen; over religie; over vergelijkingen van woon-, leef- en werksituaties.

2. Bijeenkomsten en vergaderingen

De kandidaat kan:

- *een standpunt duidelijk overbrengen, maar heeft moeite mee te doen in een debat.*

bijvoorbeeld: je persoonlijke mening geven over het programma als deelnemer aan een uitwisseling; mening over een actuele gebeurtenis.

- *deelnemen aan routinematige formele discussies over vertrouwde onderwerpen, waarbij sprake is van uitwisseling van feitelijke informatie, het geven van instructies of het bespreken van praktische problemen.*

bijvoorbeeld: voorstellen doen voor de organisatie van een feestelijke slotavond tijdens een uitwisseling; een praktische oplossing aandragen voor gerezen problemen (bij uitwisseling, op school, tijdens vakantie et cetera).

3. Zaken regelen

De kandidaat kan:

- *overweg met de meeste transacties die zich zullen voordoen tijdens het reizen.*

bijvoorbeeld: voorstellen doen voor het oplossen van problemen zoals overleggen over reparatiewerkzaamheden aan auto of fiets; overleggen over de indeling van accommodatie; reservering veranderen, telefonisch reserveren, iets aangeven bij de politie.

- *omgaan met minder routinematige situaties in winkels, postkantoren, banken, bijvoorbeeld bij klachten over producten en/of diensten.*

bijvoorbeeld: het terugbrengen van een aankoop; extra wensen toelichten; extra informatie vragen bij menu, een klacht uiten over een lawaaiige kamer, een fout op de rekening.

4. Informatie uitwisselen

De kandidaat kan:

- *eenvoudige feitelijke of meer gedetailleerde informatie achterhalen en doorgeven.*

bijvoorbeeld: over bezienswaardigheden; over de snelste route; over eigenschappen en prijzen van producten; over campingfaciliteiten; over details van een vakantiewoning.

- *om gedetailleerde aanwijzingen vragen en deze opvolgen.*

bijvoorbeeld: laten uitleggen hoe je met het openbaar vervoer op een bepaalde plek komt; aanwijzingen van politie of wegenwacht opvolgen.

- *in beperkte mate initiatieven nemen in vraaggesprekken.*

bijvoorbeeld: om over een nieuw onderwerp te beginnen; voorstellen om te pauzeren; voorstellen om een andere activiteit te beginnen.

Het is aan te bevelen bij de eindterm voor gespreksvaardigheid vooral activiteiten aan kandidaten voor te leggen die te maken hebben met het voeren van 'informele gesprekken' (1) en het 'uitwisselen van informatie' (4). Activiteiten op deze terreinen zijn voorstelbaar voor leerlingen in het voortgezet onderwijs. 'Bijeenkomsten en vergaderingen' en 'zaken regelen' wekken de indruk vooral met een beroep te maken te hebben en daarmee inhoudelijk wat verder van de leerlingen te staan. Wij hebben in deze categorieën overigens voorbeelden opgenomen waarvan we denken dat ze ook in de schoolse context uitgevoerd kunnen worden. Zij bieden mogelijk alternatieven om eens van de geijkte paden af te wijken.

6.3.2 Subdomein C2 : Spreken

Eindterm 4

De kandidaat kan verworven informatie adequaat presenteren met het oog op doel en publiek, en daarbij zaken of personen beschrijven en standpunten en argumenten verwoorden.

Uitwerking van het examenprogramma

Binnen dit domein gaat het maar om één eindterm: het adequaat presenteren van verworven informatie. Onder 'adequaat presenteren' kan worden verstaan 'het in staat zijn, een gepast taalgebruik toe te passen bij het spreken over onderwerpen binnen zijn/haar interessegebied, begrijpelijk voor het publiek'. Adequaat houdt ook in dat de presentatie aantrekkelijk is. Gebruik van audiovisuele hulpmiddelen als bijvoorbeeld

PowerPoint verhogen de aantrekkelijkheid. 'Met het oog op doel en publiek' heeft betrekking op eenvoudige, op de doelgroep afgestemde, beschrijvingen en of presentaties. In de schoolse context betreft het hier vaak medeleerlingen, maar ander publiek is denkbaar, bijvoorbeeld als uitwisselingen met scholen in het doeltaalgebied tot de activiteiten van de school behoren. De presentatie kan zowel informatief als betogend van aard zijn, dat laatste met name wanneer het gaat om het verwoorden van argumenten en standpunten. Doel van informatieve presentatie zal zijn het bieden van nieuwe informatie en inzichten over een bepaald onderwerp. Heeft de presentatie een betogend karakter, dan gaat het er vooral om het publiek te overtuigen van de argumenten en/of standpunten van de spreker. Omdat in het oorspronkelijke examenprogramma geen verschil gemaakt was tussen het interactieve gesprekken voeren en het (monologisch) spreken, gelden hier dezelfde niveaucriteria als bij gesprekken voeren (zie 6.2.1).

Vergelijking met de niveaus van het Europees Referentiekader

In het ERK wordt deze activiteit omschreven als 'het produceren van een gesproken tekst die wordt ontvangen door een publiek van een of meer luisteraars'. Als voorbeelden van dergelijke activiteiten – voor de verschillende ERK-niveaus - worden genoemd 'mededelingen doen' en 'een publiek toespreken'. Deze activiteiten kunnen handelingen inhouden als

- een geschreven tekst voorlezen;
- spreken met behulp van aantekeningen of visuele hulpmiddelen;
- een ingestudeerde rol spelen;
- voor de vuist weg spreken;
- zingen⁶.

Deze handelingen zijn in 'Taalprofielen' als volgt in spreekactiviteiten geclusterd:

1. monologen;
2. een publiek toespreken.

Kijken we naar de omschrijving in het examenprogramma, dan vallen beide activiteiten binnen deze omschrijving. Zoals eerder opgemerkt, zijn er geen aparte criteria in het oorspronkelijke examenprogramma voor deze vorm van mondelinge productie.

In het ERK worden wel specifieke criteria genoemd, die echter vrijwel identiek zijn aan die voor gesprekken voeren, met dien verstande dat de receptieve criteria hier geen rol meer spelen. Het verschil zit daarom ook vooral in het type activiteit dat wordt uitgevoerd.

In bijlage 2 zijn de vergelijkingen opgenomen. Hier beperken we ons tot de resultaten van die vergelijking (zie ook Cito, 2006). Die geven het volgende beeld:

	havo	vwo
<i>Italiaans</i>	B1	B1+
<i>Russisch</i>	A2	A2
<i>Spaans</i>	B1	B1+

⁶ Vertaald uit: Council of Europe, 2001, blz. 58

Uitwerking per niveau

Niveau A2 - Russisch havo, vwo

Beheersingsniveau

Kan een reeks uitdrukkingen en zinnen gebruiken om in eenvoudige bewoordingen familie en andere mensen, leefomstandigheden, opleiding en huidige of meest recente baan te beschrijven.

Tekstkenmerken voor niveau A2 zijn:

- *Onderwerpen* zijn alledaags en vertrouwd.
- *Woordenschat* en *woordgebruik* bestaan uit standaardpatronen met uit het hoofd geleerde uitdrukkingen en kleine groepen van woorden waarmee beperkte informatie wordt overgebracht in eenvoudige alledaagse situaties.
- *Grammaticale correctheid*: correct gebruik van eenvoudige constructies, maar met nog steeds systematisch elementaire fouten.
- *Vloeiendheid*: overwegend zeer korte uitingen, met veel pauzes, valse starts en herformuleringen.
- *Coherentie*: groepen woorden zijn verbonden door middel van eenvoudige voegwoorden, zoals: 'en', 'maar' en 'omdat'.
- De *uitspraak* is duidelijk genoeg om de spreker te kunnen volgen, ondanks een hoorbaar accent. Luisteraars zullen af en toe om herhaling moeten vragen.

Voorbeelden van meer specifiek productief taalgebruik

Hieronder treft u een aantal voorbeelden aan van mogelijke inhoud van productieve activiteiten, gekoppeld aan een globale descriptor, te realiseren op A2-niveau.

1. Monologen

De kandidaat kan:

- *in een serie korte zinnen informatie geven over zichzelf en anderen.*

bijvoorbeeld: aan een gastgezin iets vertellen over je eigen gezin of familie, of over de vakken die je op school hebt; in een spreekbeurt iets vertellen over je favoriete hobby; aan iemand iets vertellen over je toekomstplannen.

- *vertrouwde zaken en personen op een eenvoudige manier beschrijven.*

bijvoorbeeld: de eigen woonplaats of de streek waar je woont; verloren of gestolen voorwerpen bij aangifte aan de politie; een plek waar je met iemand afspreekt; iemand die je zoekt, zoals een kind, een vriend, een collega; de weg van huis of werkplek naar school; de standaardservice die bij een product geleverd wordt; bij een dokter de aard van je klachten beschrijven.

- *in eenvoudige, korte zinnen vertellen over ervaringen, gebeurtenissen, activiteiten.*

bijvoorbeeld: vertellen hoe je reis is verlopen; vertellen over iets wat je recent hebt meegemaakt zoals een uitstapje, een popconcert, een verhuizing.

- *op een eenvoudige manier vertellen hoe iets gedaan moet worden.*

bijvoorbeeld: hoe je een eenvoudig gerecht klaarmaakt; hoe de computer werkt; hoe een huiswerkopdracht uitgevoerd moet worden.

1. Een publiek toespreken

De kandidaat kan:

- voor een groep in korte, vooraf ingeoeffende zinnen iets aankondigen of meedelen.

bijvoorbeeld: tijdens een uitwisseling een groepsindeling bekend maken en zeggen hoe laat en waar de volgende activiteit begint; de weg naar een hotel of restaurant uitleggen aan een groep buitenlandse gasten.

- een kort, eenvoudig, vooraf ingeoeffend praatje houden voor een groep.

bijvoorbeeld: met visuele ondersteuning (dia's, kaarten, PowerPoint) iets vertellen over toeristische attracties in de eigen stad of streek; een korte spreekbeurt houden over een vertrouwd onderwerp zoals een hobby, (huis)dieren, een feest, een beroep.

Niveau B1 – Italiaans, Spaans havo (B1), Italiaans, Spaans vwo (B1+)

Beheersingsniveau

Kan uitingen op een eenvoudige manier aan elkaar verbinden, zodat hij/zij ervaringen, gebeurtenissen, dromen, verwachtingen en ambities kan beschrijven. Kan in het kort redenen en verklaringen geven voor meningen en plannen. Kan een verhaal vertellen of de plot van een boek of film weergeven en zijn/haar reacties beschrijven.

Tekstkenmerken voor niveau B1 zijn:

- *Onderwerpen* zijn vertrouwd, vallen binnen de persoonlijke belangstelling of hebben betrekking op het dagelijks leven.
- Het *woordgebruik* en de *woordenschat* zijn toereikend om eventueel met behulp van omschrijvingen vertrouwde onderwerpen, zoals familie, hobby's, werk, reizen en actuele gebeurtenissen te beschrijven.
- *Grammaticale correctheid*: er wordt redelijk accuraat gebruik gemaakt van frequente patronen van de grammatica die horen bij over het algemeen voorspelbare situaties.
- *Vloeiendheid*: de spreker is goed te volgen, alhoewel pauzes voor grammaticale en lexicale planning (wat moet ik zeggen, en hoe?) en herstel van fouten veel voorkomen.
- Wat de *coherentie* betreft zijn afzonderlijke elementen verbonden tot een samenhangende reeks.
- De *uitspraak* is duidelijk verstaanbaar, zelfs met een accent en af en toe een verkeerd uitgesproken woord.

Voorbeelden van meer specifiek productief taalgebruik

Hieronder treft u een aantal voorbeelden aan van mogelijke inhoud van productieve activiteiten, gekoppeld aan een globale descriptor, te realiseren op B1-niveau.

1. Monologen

De kandidaat kan:

- eenvoudige beschrijvingen geven over allerlei vertrouwde onderwerpen binnen zijn/haar interessegebied.

bijvoorbeeld: een buitenlandse bezoeker adviseren over leuke dingen om te doen.

- gedetailleerd verslag doen van ervaringen, en meningen en reacties beschrijven.

bijvoorbeeld: de plot van een boek of film navertellen, en zeggen wat je ervan vond; vertellen over je eerste bezoek aan het buitenland; vertellen aan medeleerlingen over een excursie en waarom die interessant was.

- *echte of verzonnen gebeurtenissen beschrijven.*

bijvoorbeeld: een ongeluk op straat beschrijven aan de politie; vertellen over pech onderweg; een fantastische droomreis beschrijven.

- *vertellen over zijn/haar dromen, verwachtingen en ambities.*

bijvoorbeeld: aan iemand je toekomstplannen vertellen; in een sollicitatiegesprek uitleggen wat je wilt bereiken.

- *een verhaal vertellen.*

bijvoorbeeld: een grappige gebeurtenis vertellen; gewoontes van het eigen land uitleggen; navertellen van stukjes gelezen tekst.

- *plannen uitleggen en toelichten.*

bijvoorbeeld: vertellen over een reis die je gaat maken na je eindexamen.

2. Een publiek toespreken

De kandidaat kan:

- *een eenvoudige, voorbereide presentatie geven over een onderwerp binnen zijn/haar interessegebied, die over het algemeen duidelijk genoeg is om zonder moeilijkheden te volgen en waarin de hoofdpunten redelijk gedetailleerd geformuleerd zijn.*

bijvoorbeeld: bij een spel of sportwedstrijd de spelregels uitleggen; als gids optreden voor medeleerlingen uit het doeltaalland.

- *vragen beantwoorden naar aanleiding van een presentatie.*

bijvoorbeeld: naar aanleiding van een verslag over een taalstage of taal cursus aan medestudenten.

6.4 Domein D: Schrijfvaardigheid

6.4.1 Subdomein D1: Taalvaardigheden

Eindterm 5

De kandidaat kan:

- adequaat reageren in schriftelijke contacten met doeltaalgebruikers;
- informatie vragen en verstrekken;
- verworven informatie adequaat presenteren met het oog op doel en publiek, en daarbij zaken of personen beschrijven en uitdrukking geven aan gevoelens en standpunten verwoorden;
- een verslag schrijven in de betreffende taal.

Uitwerking van het examenprogramma

Het examenprogramma formuleert enerzijds globale inhoudelijke criteria (informatie vragen en verstrekken en adequaat reageren), anderzijds doet het ook uitspraken over de manier waarop aan deze inhoudelijke criteria moet worden voldaan: schriftelijke contacten, een verslag en een presentatie. Door het deels aan verworven informatie te koppelen, ligt hier ook een duidelijke relatie met de receptieve vaardigheden lezen en luisteren, alsmede – zo men wil – met 'gesprekken voeren', waar informatie uitwisselen een van de activiteiten is. Ook hier proberen we bepaalde termen te interpreteren om zo helderheid te krijgen over wat bedoeld is.

Zo verstaan we onder 'adequaat' hier 'het in staat zijn om een gepast taalgebruik toe te passen bij sociale contacten in formele en informele domeinen voor wat betreft het correcte gebruik van begroetformules, beleefdheidsvormen, conventies en gewoontes van de doeltaalgebruikers, taalregisters'. Met 'schriftelijke contacten' kunnen verschillende tekstsoorten bedoeld zijn, die in het kader van correspondentie, aantekeningen maken, berichten, formulieren, verslagen of vrije teksten schrijven, kunnen worden ingezet. Met 'doeltaalgebruikers' zijn gebruikers van de doeltaal bedoeld, voor wie deze zowel de moedertaal als een vreemde taal kan zijn. De informatie strekt zich afhankelijk van het niveau uit over een scala van onderwerpen waarover informatie gevraagd of verstrekt wordt. Daarbij kan het gaan om zowel alledaagse aspecten van onmiddellijke relevantie, als ook om vertrouwde onderwerpen die echter een algemener karakter hebben. Het doel heeft betrekking op informatieve en communicatieve doelen m.b.t. gegevens, feiten, ervaringen, meningen en gevoelens. De geschreven teksten zouden uitdrukkelijk niet alleen de docent als publiek (beoogd lezer) moeten hebben. Door te schrijven voor een bepaald publiek leren leerlingen niet alleen om zich in te leven in verschillende publieksgroepen, maar ook op basis daarvan publiekgericht te schrijven.

De keuze van een opdracht impliceert normaal gesproken ook al het publiek: medeleerlingen, leerlingen van een uitwisselingsschool, lezers van een (school)krant.

Het oorspronkelijke examenprogramma kende een aantal niveaumschrijvingen waaraan het geproduceerde tekstmateriaal van de kandidaat moest voldoen. In het schema hieronder geven we dat weer.

Niveaubeschrijvingen eindexamenprogramma's		
niveau 1	niveau 2	niveau 3
sociale contacten en persoonlijke behoeften; korte informele en formele brieven voor privé doeleinden; formulieren	sociale contacten en persoonlijke behoeften, (in)formele brieven voor privé doeleinden , formulieren en cv	sociale contacten en persoonlijke behoeften en studie, (in)formele brief in de privésfeer of in het kader van studie, cv, verslag
gericht aan jongeren, volwassenen en instanties	gericht aan jongeren, volwassenen en instanties	gericht aan jongeren, volwassenen binnen en buiten kennissenkring , instanties
logische opbouw,	logische opbouw	logische opbouw
redelijk duidelijk uitgedrukt; taalgebruik is enigszins gepast aan situatie en geadresseerde	duidelijk uitgedrukt; taalgebruik is aangepast aan situatie, geadresseerde of publiek	duidelijk uitgedrukt; taalgebruik is aangepast aan situatie, geadresseerde of publiek

De verschillen tussen de drie relevante niveaus zijn te vinden in de lengte van de teksten, in de mate van duidelijkheid en gepastheid, in de tekstsoorten en in de geadresseerden. Voor alle duidelijkheid nemen we nog even de 'oorspronkelijke' niveauindicaties op.

	Italiaans	Russisch	Spaans
havo	2	1	2
vwo	3	1	3

Vergelijking met de niveaus van het Europees Referentiekader

Het Europees Referentiekader onderscheidt bij het schrijven enerzijds schriftelijke productie (de schrijver produceert een tekst die wordt ontvangen door een publiek van een of meer lezers) en anderzijds schriftelijke interactie (interactie door middel van geschreven taal). In het laatste geval gaat om activiteiten als het corresponderen per brief, fax of e-mail, het doorgeven van memo's of notities en bijvoorbeeld het deelnemen aan online of offline activiteiten op de computer. Bij het 'schrijven voor een publiek' geeft het ERK voorbeelden van activiteiten als:

- formulieren en vragenlijsten invullen;
- posters maken;
- rapporteren;
- aantekeningen maken;
- creatief schrijven;
- persoonlijke of zakelijke brieven schrijven.

In 'Taalprofielen' zijn deze twee invullingen van schrijfvaardigheid samengevat in een viertal clusters:

1. correspondentie;
2. aantekeningen, berichten, formulieren
3. verslagen en rapporten (alleen vanaf niveau B1);
4. vrij schrijven.

Kijken we naar de eindterm voor schrijfvaardigheid, dan is er een redelijke mate van overeenkomst te constateren. Het onderstaande overzicht brengt de overeenkomsten in beeld:

Eindterm	ERK/Taalprofielen
adequaat reageren in schriftelijke contacten met doeltaalgebruikers	correspondentie (schriftelijke interactie); aantekeningen, berichten, formulieren (schriftelijke productie)
informatie vragen en verstrekken	correspondentie (schriftelijke interactie)
verworven informatie adequaat presenteren met het oog op doel en publiek, en daarbij zaken of personen beschrijven, uitdrukking geven aan gevoelens en standpunten verwoorden	verslagen en rapporten (schriftelijke productie)
een verslag schrijven in de betreffende taal	verslagen en rapporten (schriftelijke productie) vrij schrijven (schriftelijke productie)

Vergelijken we de niveaubeschrijvingen, dan zijn omschrijvingen als 'voor privé-doeleinden' en 'in de privésfeer' (alle niveaus) te vergelijken met 'directe eigen omgeving' (A2) en 'vertrouwde onderwerpen met betrekking tot de leefwereld van schrijver' en 'alledaagse zaken' (B1). Niveau 1 en niveau 2 hebben betrekking op sociale contacten en persoonlijke behoeften en veronderstellen dat de kandidaat informele en formele brieven voor privé-doeleinden of formulieren kan schrijven; het verschil tussen niveau 1 en niveau 2 wordt bepaald door de lengte van de brieven (kort bij niveau 1) en door het kunnen schrijven van een eigen cv bij niveau 2. Beide niveaus bevinden zich binnen niveau A2 van het ERK. De teksten in het kader van correspondentie bij niveau 2 neigen echter meer naar B1.

In bijlage 1 zijn de vergelijkingen opgenomen. Hier beperken we ons tot de resultaten van die vergelijking (zie ook Cito, 2006). Die geven het volgende beeld:

	havo	vwo
<i>Italiaans</i>	A2+	B1
<i>Russisch</i>	A2	A2
<i>Spaans</i>	A2+	B1

Uitwerking per niveau

Niveau A2 – Russisch havo, vwo (A2); Italiaans, Spaans havo (A2+)

Beheersingsniveau

Kan korte, eenvoudige notities en boodschappen opschrijven. Kan een zeer eenvoudige persoonlijke brief schrijven, bijvoorbeeld om iemand voor iets te bedanken.

Tekstkenmerken voor dit niveau zijn:

- *Onderwerpen* hebben betrekking op de directe eigen omgeving van de schrijver of eenvoudige alledaagse situaties.
- Het *woordgebruik* en de *woordenschat* bestaan uit standaardpatronen met uit het hoofd geleerde uitdrukkingen en kleine groepen van woorden waarmee beperkte informatie wordt overgebracht.
- De *grammaticale correctheid* beperkt zich tot het gebruik van eenvoudige constructies, echter systematisch met elementaire fouten.
- De *spelling* van woorden die binnen het mondelinge vocabulaire van de schrijver vallen is fonetisch redelijk correct. Korte zinnen over alledaagse onderwerpen zijn correct (over)geschreven.
- Groepen woorden zijn verbonden met behulp van eenvoudige voegwoorden, zoals 'en', 'maar' en 'omdat' (*coherentie*).

Voorbeelden van meer specifieke schrijfactiviteiten

Hieronder treft u een aantal voorbeelden aan van mogelijke schrijfactiviteiten, gekoppeld aan een globale descriptor, te realiseren op niveau A2.

1. Correspondentie

De kandidaat kan:

- *heel eenvoudige persoonlijke brieven schrijven om dankbaarheid of verontschuldigingen over te brengen.*

bijvoorbeeld: om te bedanken voor geboden hulp, voor een cadeautje, voor een uitnodiging; om te verontschuldigen voor het vergeten van een verjaardag, het niet nakomen van een afspraak; om iets te vertellen of te vragen over dagelijkse zaken, zoals leeftijd, familie, school, hobby's en idolen, of over een reis of verblijf tijdens de vakantie; om gemaakte afspraken te bevestigen.

2. Aantekeningen, berichten, formulieren

De kandidaat kan:

- *een korte, eenvoudige boodschap noteren als om herhaling of herformulering gevraagd kan worden.*

bijvoorbeeld: standaardformulieren invullen om iets te bestellen, of om aangifte bij het politiebureau aan te doen.

- *korte eenvoudige aantekeningen maken of boodschappen noteren gerelateerd aan zaken van onmiddellijke noodzaak schrijven.*

bijvoorbeeld: aandachtspunten, handige zinnen en trefwoorden noteren als geheugensteun bij een telefoongesprek; een afspraak vastleggen; aantekeningen als voorbereiding op een gesprekje; briefjes op het prikbord van een camping om te vragen of iemand iets gevonden heeft of om partners te zoeken voor een activiteit; een telefonisch doorgegeven boodschap noteren.

4. Vrij schrijven

De kandidaat kan:

- *een aantal eenvoudige frases en zinnen over familie, leefomstandigheden, educatieve achtergrond, huidige of meest recente baan schrijven.*

bijvoorbeeld: eigen stad, huis, gezin beschrijven; een hobby of dagelijkse werkzaamheden beschrijven; de dagelijkse weg naar school beschrijven; het uiterlijk beschrijven en de biografische gegevens geven van een filmster, een idool, een familielid, een vriend of van zichzelf; een excursie, een vakantie of een bijzondere gebeurtenis beschrijven.

Niveau B1 – Italiaans, Spaans vwo

Beheersingsniveau

Kan eenvoudige, samenhangende teksten schrijven over onderwerpen die vertrouwd of van persoonlijk belang zijn. Kan persoonlijke brieven schrijven waarin ervaringen en indrukken beschreven worden.

De tekstenmerken voor dit niveau zijn:

- *Onderwerpen* zijn vertrouwd en hebben betrekking op de leefwereld van de schrijver of over alledaagse zaken.
- Het *woordgebruik* en de *woordenschat* zijn toereikend om - eventueel met behulp van omschrijvingen - over vertrouwde onderwerpen, zoals familie, hobby's, werk, reizen en actuele gebeurtenissen te schrijven.
- Er wordt redelijk correct gebruik gemaakt van frequente 'routines' en patronen van de *grammatica* die horen bij voorspelbare situaties.
- *Spelling, interpunctie* en lay-out zijn in de meeste gevallen accuraat genoeg om te volgen. Lopende tekst die over het algemeen in zijn geheel begrijpelijk is.
- Een serie van kortere, eenvoudige afzonderlijke elementen is verbonden tot samenhangende lineaire reeks van punten (*coherentie*).

Voorbeelden van meer specifieke schrijfactiviteiten

Hieronder treft u een aantal voorbeelden aan van mogelijke schrijfactiviteiten, gekoppeld aan een globale descriptor, te realiseren op niveau B1.

1. Correspondentie

De kandidaat kan:

- vrij gedetailleerde persoonlijke brieven schrijven over ervaringen, gevoelens en gebeurtenissen.

bijvoorbeeld: een brief of e-mail over een nieuwe woning, een bijbaantje, een nieuwe vriend/vriendin, over nieuwtjes en gebeurtenissen sinds de laatste ontmoeting; een uitnodiging voor een bezoek; een brief over persoonlijke zaken zoals relatie met ouders, je nieuwe vriendje; een reactie op een brief waarin verdriet of ongenoegen wordt geuit; je mening geven over een onderwerp en reageren op de mening van anderen; een brief waarin je je eigen gevoelens uit, zoals verdriet of teleurstelling.

- een korte, eenvoudige zakelijke brief schrijven.

bijvoorbeeld: informatie vragen over producten en diensten; een hotelkamer of plaats op de camping reserveren; een eenvoudige klachtenbrief; contacten met een partnerschool in het buitenland; een eenvoudige sollicitatiebrief met beknopt cv voor een vakantiebaan; een brief als reactie op een advertentie over een vakantieplaats, een vakantiewoning of een stageplaats.

2. Aantekeningen, berichten, formulieren

De kandidaat kan:

- notities/berichten schrijven waarin eenvoudige informatie van onmiddellijke relevantie voor vrienden, medewerkers van diensten, docenten en anderen die in zijn/haar dagelijks leven een rol spelen overgebracht wordt, waarbij de belangrijke punten begrijpelijk overkomen.

bijvoorbeeld: een routebeschrijving voor een uitstapje, een bericht met verzoek om een bepaalde taak uit te voeren; een bericht voor een huisgenoot over waar je heen bent gegaan, wat je gaat doen, wanneer je terug bent; een boodschap over een telefoongesprek; een sollicitatieformulier of een aanmeldingsformulier voor een taalcursus; een advertentie om een kamer te huren of een vakantiebaan in het buitenland te vinden.

3. Verslagen en rapporten

De kandidaat kan:

- *heel korte rapporten schrijven volgens een vastgestelde standaard, waarin routinematige, feitelijke informatie doorgegeven wordt en redenen voor het ondernemen van bepaalde acties aangegeven worden.*

bijvoorbeeld: een samenvatting van een artikel over een bepaald onderwerp; een excursieprogramma; een tekst voor de partnerschool over je eigen woonplaats met de belangrijkste bezienswaardigheden; een hand-out met de belangrijkste punten voor een boekbespreking.

4. Vrij schrijven

De kandidaat kan:

- *eenvoudige, gedetailleerde beschrijvingen maken over een aantal bekende onderwerpen binnen het eigen interessegebied.*

bijvoorbeeld: voor een clubblad of een schoolkrant, in een persoonlijke brief aan een vriend.

- *verslag doen van ervaringen en daarbij gevoelens en reacties beschrijven in een eenvoudige lopende tekst.*

bijvoorbeeld: een dagboek in een vreemde taal bijhouden; een persoonlijk commentaar over een film of een boek, een eenvoudig opstel over een onderwerp dat hem/haar interesseert; een verslag van een excursie of een reis maken, een straatinterview of een eenvoudig onderzoekje in het buitenland.

- *een waar gebeurde of verzonnen gebeurtenis beschrijven.*

bijvoorbeeld: een verhaaltje schrijven voor een krant of als opdracht voor een wedstrijd.

6.4.2 Subdomein D2 : Strategische vaardigheden

Eindterm 6

De kandidaat kan met behulp van:

- een tekstverwerkingsprogramma een tekst schrijven;
- (elektronisch) naslagmateriaal teksten opstellen.

Uitwerking van het examenprogramma

Het examenprogramma biedt de kandidaten de mogelijkheid te laten zien in hoeverre zij in staat zijn elektronische hulpmiddelen te gebruiken. Genoemd wordt het tekstverwerkingsprogramma, waarbij dan meteen gedacht kan worden aan programma's waarmee de spelling gecheckt kan worden. Met elektronisch naslagmateriaal worden elektronische woordenboeken en/of synoniemenlijsten bedoeld. Ook kan de leerling gebruik maken van allerlei programma's die de lay-out van het schrijfproduct optimaliseren.

Vergelijking met het Europees Referentiekader

Het Europees Referentiekader spreekt van 'productiestrategieën', 'interactiestrategieën' en 'bemiddelingsstrategieën'. Deze laatste strategieën zijn onder meer bedoeld om technieken in te zetten (en deels te ontwikkelen) om bijvoorbeeld onzekerheid te overwinnen. Bij schriftelijke productieactiviteiten kan dat leiden tot herstel door middel van het raadplegen van naslagwerken (al dan niet elektronisch). Interactiestrategieën hebben doorgaans meer van doen met mondelinge interactie. Bij schrijfactiviteiten kan het leiden tot stappen die op basis van geconstateerde misverstanden de communicatie moeten herstellen, door bijvoorbeeld om opheldering te vragen en te geven. Het inzetten van productiestrategieën houdt in dat de taalgebruiker beschikbare bronnen mobiliseert en verschillende competenties op elkaar afstemt. Bij niet-interactieve activiteiten (bijvoorbeeld bij het schrijven van een verslag) kan de taalgebruiker deze strategieën inzetten om alert te zijn op veelgemaakte taalfouten en deze meteen te corrigeren (zelfcorrectie). Deze activiteiten worden echter pas van de taalgebruiker verwacht vanaf het B1-niveau. Op B2-niveau is pas sprake van een omschrijving die ook op schriftelijke activiteiten betrekking kan hebben: kan vergissingen of fouten corrigeren zodra hij of zij zich ervan bewust is of als ze tot onbegrip en misverstanden leiden.

7. Domein E: Literatuur

Eindterm 7

De kandidaat kan beargumenteerd verslag uitbrengen van zijn leeservaringen met ten minste drie literaire werken.

Eindterm 8 (alleen vwo)

De kandidaat kan literaire tekstsoorten herkennen en onderscheiden en literaire begrippen hanteren in de interpretatie van literaire teksten.

Eindterm 9 (alleen vwo)

De kandidaat kan een overzicht geven van de hoofdlijnen van de literatuurgeschiedenis en de gelezen literaire werken plaatsen in dit historisch perspectief.

Vanaf 2007 moeten scholen beslissen over twee verschillende scenario's:

- a) literatuur vormt (weer) onderdeel van de verschillende talen;
- b) literatuur vormt een apart geïntegreerd blok (het zogenaamde geïntegreerd literatuuronderwijs, GLO).

In beide gevallen moet een beoordeling voor het onderdeel literatuur worden toegekend.

Als literatuur in het kader van de betreffende moderne vreemde taal wordt verzorgd, zullen de cijfers voor literatuuronderdelen meewegen bij de berekening van het eindcijfer voor de verschillende talen. De school bepaalt zelf welk gewicht literatuur binnen een taal krijgt toebedeeld.

In het tweede geval zal het zelfstandig cijfer voor het vak 'literatuur' dan samen met andere 'kleine vakken' en het profielwerkstuk voor de uitslagbepaling worden opgenomen in het zogenaamde combinatiecijfer.

In beide gevallen is het leesdossier niet verplicht. De school mag uiteraard wel beslissen om een leesdossier te blijven eisen.

Deze regeling geldt voor zowel havo als voor vwo en gymnasium.

Literaire teksten komen ook in de tekst van het Common European Framework voor (Council of Europe, 2001, blz. 56⁷), met name als het gaat om 'esthetische vormen van taalgebruik'. Hieronder wordt onder andere verstaan 'de productie, receptie en uitvoering van literaire teksten, zoals het lezen en schrijven van teksten (korte

⁷ De geciteerde tekst komt uit een vertaling van het CEF, die op initiatief van de Nederlandse Taalunie is gemaakt en die in het najaar van 2006 verschijnt (zie literatuuropgave). De genoemde bladzijde verwijst naar het oorspronkelijke document.

verhalen, romans, gedichten, enzovoort) en het uitvoeren van en kijken/luisteren naar recitals, toneelstukken, opera's, enzovoort'. Tevens wordt benadrukt dat literaire teksten een belangrijke educatieve functie vervullen, niet alleen door hun bijdrage aan het bewaren van de culturele erfenis van een land, maar ook als stimulus voor intellectuele, morele en esthetische reflectie.

Als tekstsoort komen literaire teksten bij de leesvaardigheid pas op de C-niveaus van het ERK aan de orde. Een directe koppeling van de eindtermen van domein E aan het ERK is daarom niet mogelijk. Het aanbieden van literaire teksten uit buitenlandse literatuur beoogt echter niet alleen de taalverwerving als doel maar ook en vooral - evenals bij het vak Nederlands - de ontwikkeling van de literaire competentie van de leerlingen.

In een studie over de literaire ontwikkeling van leerlingen in het studiehuis onderscheidt Witte zes niveaus van literaire competentie (Witte, 2005 en 2006), waarbij de laagste niveaus vooral gericht op de eigen leesbeleving zijn; in een volgend stadium vertoont het leesgedrag het zoeken naar herkenning en de identificatie met personages en gebeurtenissen. Pas op de hogere niveaus is er sprake van analyserend gedrag en letterkundige verdieping. Om in een volgend stadium van literaire competentie te komen moet de leerling geprikkeld worden en nieuwe literaire ervaringen opdoen. Dit betekent dat de docent in het stofaanbod en in het verstrekken van de opdrachten uit moet gaan van het niveau van de leerling. Door de leerlingen leeractiviteiten aan te bieden die hen uitdagen en op korte termijn voldoening schenken kan de ontwikkeling worden gestimuleerd. Leeractiviteiten die niet aan deze voorwaarden voldoen, leiden vaak tot demotivatie en frustratie.

Vanuit deze redeneringen geven we enkele adviezen aan docenten om het onderdeel literatuur binnen de moderne vreemde talen tot zijn recht te laten komen. Zij zijn ook van toepassing op situaties waarin gekozen wordt voor GLO.

Wanneer beginnen met literaire teksten?

In het kader van extensief lezen, of bijvoorbeeld als input voor een opdracht in het kader van 'creatief schrijven', kunnen toegankelijke literaire fragmenten al vanaf een vroeg stadium in de les worden ingezet. Korte verhalen, eenvoudige gedichten of fragmenten uit jeugdliteratuur behoren hier tot de mogelijkheden.

Keuze van literaire teksten

U hoeft zich niet te beperken tot (hele) literaire werken in de oorspronkelijke taal; indien functioneel, kunt u ook gebruik maken van teksten in vertaling en overwegen om (ook) fragmenten te gebruiken. Voor een breder aanbod en om ruimte te geven aan de verschillende individuele voorkeuren, zou de keuze van literaire teksten zich niet tot één literair genre moeten beperken.

Indien mogelijk, is het gebruik van ondersteunend materiaal zeer aan te raden: verfilmingen van literaire werken, maar ook foto's, muziek of andere kunstuitingen zoals schilderkunst, stimuleren de verbeelding, zorgen voor afwisseling en bevorderen het leesplezier.

Leesplezier en leeservaring

Het bevorderen van het leesplezier behoort tot de doelen van literatuuronderwijs. Als docent hoop je dat de leerlingen ook na hun eindexamen zullen blijven lezen. Leesplezier is mede afhankelijk van de inhoud en de complexiteit van de tekst; het kan worden bevorderd door teksten aan te bieden met een grote variatie qua inhoud die

aansluiten bij de interessesfeer van de leerling, waarbij de mate van complexiteit geen grote drempel vormt.

Verwerkingsopdrachten

De aandacht voor de tekst kan worden gestimuleerd door verwerkingsopdrachten te verstrekken die een beroep doen op de persoonlijke beleving van de tekst bij de leerling. Hieronder vallen creatieve opdrachten (zowel in schriftelijke vorm als met gebruik van beeld), dramatisering en toneel, groeps gesprekken naar aanleiding van een opdracht. Het is ook mogelijk om (misschien niet voor alle leerlingen) meer nuances aan te brengen in de opdrachten om een reflecterend en analyserend gedrag uit te lokken, zodat de leerlingen meer diepgang bereiken.

Keuze van verwerkingsopdrachten, verhoging van motivatie bij de leerlingen

Wij raden aan om bij de keuze van een thema (indien mogelijk in overeenstemming met de andere talen), een context aan te bieden die de leerlingen aanspreekt. Daarbinnen moet ruimte zijn voor differentiatie in de verwerkingsopdrachten, om op het individuele ontwikkelstadium van de leerlingen in te spelen. Bied keuzevrijheid waar mogelijk. Bied ruimte voor uitwisseling, reflectie en evaluatie.

Leesdossier

In het nieuwe examenprogramma komt het leesdossier voor het domein literatuur niet voor. Het leesdossier is dus niet verplicht. De school kan beslissen om de leerlingen een leesdossier te laten opbouwen en het binnen het PTA te waarderen. Ook de resultaten van de verwerkingsopdrachten kunnen in het leesdossier worden opgenomen.

Afstemming tussen de moderne vreemde talen en andere vakken

Voor de realisatie van verwerkingsopdrachten is het heel goed denkbaar om aansluiting te zoeken bij (kunst)geschiedenis, tekenen en CKV. Dit kan resulteren in een project met een vakoverstijgend karakter, dat eventueel als onderdeel van het PTA kan worden meegenomen.

U kunt tevens overwegen om voor een thematische aanpak van literatuuronderwijs te kiezen. In dit geval is het aan te raden om te komen tot samenhangende projecten tussen Nederlands en de MVT onder de kapstok van een overkoepelend thema. In het geval van geïntegreerd literatuuronderwijs ligt deze keuze voor de hand, maar het is een denkbare optie ook als literatuur binnen de programma's van de verschillende talen wordt gegeven.

Voor voorbeelden van opdrachten, lesplannen en projecten rondom het onderdeel literatuur verwijzen we naar Bimmel et al. (2007), Geljon (1994), Mulder (1997).

8. Specifieke descriptoren, voorbeelden van opgaven en prestaties

Om de verschillende competentieniveaus zoveel mogelijk te concretiseren zijn in dit hoofdstuk een aantal voorbeelden van opgaven opgenomen die een prestatie op een bepaald niveau van het ERK veronderstellen. Voor alle drie talen (in volgorde: Italiaans, Russisch en Spaans) vindt u bij de productieve vaardigheden, voor elk competentieniveau, ook een voorbeeld van een prestatie, horend bij de betreffende opgave.

De opgaven zijn in het Nederlands opgenomen. Daardoor kunnen ze met elkaar worden vergeleken, alhoewel wij hiermee enigszins van het principe doeltaal-voertaal afwijken (zie hoofdstuk 9).

Voor elke vaardigheid wordt per niveau eerst het algemeen beheersingsniveau geformuleerd, vervolgens worden de tekstkenmerken vermeld (niveaucriteria afgeleid uit Taalprofielen), daarna de voorbeelden van opgaven en uitwerkingen gerelateerd aan een gedetailleerde descriptor.

Voor de digitale bestanden met de luisterteksten en de video-opnames van de mondelinge prestaties verwijzen we naar de cd-rom die bij deze publicatie hoort.

8.1 Domein A: Leesvaardigheid (*alleen voor Italiaans*)

Het vak Italiaans kent geen Centraal Examen. De leesvaardigheid wordt binnen het schoolexamen getoetst. Om deze reden worden hier voor het Italiaans ook voorbeelden voor de leesvaardigheid gegeven.

De voorbeelden zijn afkomstig uit de teksten van Centraal Examens Italiaans samengesteld door Informatie Beheer Groep.

A2

Beheersingsniveau:

Kan korte, eenvoudige teksten lezen. Kan specifieke voorspelbare informatie vinden in eenvoudige, alledaagse teksten zoals advertenties, menu's en dienstregelingen. Kan korte, eenvoudige, persoonlijke brieven begrijpen.

Tekstkenmerken receptief

- **onderwerp**

Alledaags, bekend en concreet.

- **woordenschat en zinsbouw**

Hoogfrequente woorden en woorden bekend uit de eigen taal of behorend tot internationaal vocabulaire. Teksten zijn eenvoudig en helder van structuur.

<ul style="list-style-type: none"> ▪ tekstindeling De indeling geeft visuele ondersteuning bij het begrijpen van de tekst. ▪ tekstlengte Korte teksten. ▪ signalen herkennen en interpreteren Kan op basis van een idee over de betekenis van het geheel van korte teksten over alledaagse en concrete onderwerpen, de waarschijnlijke betekenis van onbekende woorden uit de context afleiden.

Voorbeeld 1 (Bron: CE Italiaans havo 2005, IB-Groep)

ERK NIVEAU	Globale descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave	Voorbeeld opgenomen voor de taal:
A2	Oriënterend lezen	Kan in lijsten, overzichten en formulieren specifieke informatie vinden en begrijpen.	Fiera di Milano	Italiaans

OPGAVE

Tekst

CALENDARIO MANIFESTAZIONI GENNAIO - GIUGNO 2004

19-28 Gennaio
ID SPOSA
LA FESTA PER IL TUO MATRIMONIO

20-22 Gennaio
PROMOTION TRADE EXHIBITION
FESTIVITÀ
SALONE DELLA DECORAZIONE INTERNA

29 Gennaio - 2 Febbraio
COME GIOCARRE
SALONE DEL GIOCATTOLE TRADIZIONALE

30 Gennaio - 2 Febbraio
MACEF PROMOTIVA
MAGNA INTERNAZIONALE ARTICOLO PER LA TAVOLA, CASSARETTI E DA INALZO, ARREDI, SERRAMENTI, PAVIMENTI

30 Gennaio - 2 Febbraio
CHIBBIACART
(in contemporanea con Macef Promotiva)
SALONE INTERNAZIONALE DEGLI ARTICOLI DA REGALO, DEGLI ARTICOLI PER INTERIUMORI, DELLA BRIGIOTTERIA, DEGLI ARTICOLI PER PLENTORI (MAGNETI, SUGGERITORI, PERSONE DA RICORDO, STAMPATI, DECORAZIONI & PASTI, PASTICCI & C.), FUMIGLIANTI, TENDENZE MODA

5-11 Febbraio
MODA IN
TRENDS & ACCESSORI
PRODOTTORE ITALIA FASH - ABBIGLIAMENTO PRIMAVERA/ESTATE 2004

11-13 Febbraio
INFOSECURITY
2° MOSTRA CONCORSO EUROPEO ALLA SICUREZZA INFORMATICA E ALLA BUSINESS CONTINUITÀ

11-13 Febbraio
STORAGE EXPO ITALIA
1° MOSTRA EUROPEA DEDICATA ALLE TECNOLOGIE E ALLE SOLUZIONI PER IL DATA STORAGE E IL DATA MANAGEMENT

14-17 Febbraio
BIT
BIENA INTERNAZIONALE DEL TURISMO

18-21 Febbraio
FLUIDTRANS COMPOMAC
15° SEMINARE INTERNAZIONALE DITTE TRADING DI SETTORE E BORGATE, CONFERENZE, CONVEGNI E TAVOLE ROTONDE

22 Febbraio - 1 Marzo
MILANO MODA DONNA
PRESENTAZIONE COLLEZIONI AUTUNNO/INVERNO 2004/2005

27 Febbraio - 1 Marzo
MILANO VENDERMODA
PRESENTAZIONE COLLEZIONI E COLLEZIONI DONNA AUTUNNO/INVERNO 2004/2005

28 Marzo
34° MOSTRA CONVEGNO EXPOCOMFORT
ESPOSIZIONE DI SONDAGGI, STATISTICA, TENDENZE, SPENDIMENTI, SPENDENTI INTERNAZIONALI

2-6 Marzo
SCRIVITIS
SALONE DI SERVIZI PER IL SETTORE SERVIZI SCIENTIFICI / 5° EDIZIONE

17-21 Marzo
MIFUS
SALONE INTERNAZIONALE DELLA FILATELIA E DELLA FILIA

20-23 Marzo
85° MIPEL
VECEVA INTERNAZIONALE DI LA FILATELIA

20-23 Marzo
MSCAM - SHOEVENT
CONFERENZE INTERNAZIONALI DELLA CALZATURA

19-21 Marzo
CARTOONICS
11° SALONE DEL RIBELLIO, DEL COLLEZIONISMO, DEL CARTOON E DEL DISCORSO (MANGA E MILANO), DISCUSSIONI, TAVOLE ROTONDE

24-26 Marzo
PROMOTION EXPO
SALONE DEL MERCATO PUBBLICITARIO, PROMOTIVO E DEL SOGNO 3 ANNI SALONE DEI SERVIZI PUBBLICITARI PER IL MERCATO SERVIZI / SALONE DELLA CREATIVITÀ E DEL SERVIZI PROMOTIVALE

26-28 Marzo
EXPOSALUTE
MOSTRA INTERNAZIONALE DELLA SALUTE E DEL BENESSERE

26-28 Marzo
EXPOBENESSERE

14-19 Aprile
SALONE INTERNAZIONALE DEL MOBILE
42° EDIZIONE NAZIONALE, 20° INTERNAZIONALE

14-19 Aprile
SALONE INTERNAZIONALE DEL COMPLEMENTO D'ARREDO
15° EDIZIONE

14-19 Aprile
EUROCLICINA
15° SALONE INTERNAZIONALE SERVIZI DEI MOBILI PER CUCINA

14-19 Aprile
BIMU 2004 WORK & MOTION
12° SPANISH INTERNATIONAL BIENNALE DEI MOBILI PER UFFICIO

19-27 Aprile
Microsmiles
ATTIVITÀ MANAGERIALE, COMMERCIALE, MARKETING, FARE NOTI, MARK MATERIAL, NO, TRACONALIA, MARKETING, PERSONAL DATA MANAGEMENT

27-30 Aprile
EXPO DELL'EDUCAZIONE E DELL'ORIENTAMENTO AL LAVORO

7-10 Maggio
MIDO
MOSTRA INTERNAZIONALE DI OTICA, OPTOMETRIA E OPTICIZZAZIONE

6-8 Maggio
MILANO INTERNAZIONALE ANTIQUARIATO

13-15 Maggio
MIART
PER D'ARTE MODERNA E CONTEMPORANEA

26-30 Maggio
SARMI
13° SALONE INTERNAZIONALE DEGLI ACCESSORI E DECORAZIONI PER L'INTERNO DEL PABILE

26-30 Maggio
XVLEXP
SALONE MONDIALE DELLA TECNOLOGIA DEL LEGNO

28-31 Maggio
CHIBBIAC
SALONE INTERNAZIONALE DEGLI ARTICOLI DA REGALO, ARTICOLI PER INTERIUMORI, DELLA BRIGIOTTERIA, DEGLI ACCESSORI MODA

28-31 Maggio
CHIBBIART AFFARI D'ESTATE
MOSTRA MOSTRA DEI PRODOTTI CREATI E FATTI DALLI ARTISTI, DI COMPLEMENTI D'ARREDO, PROMOTIVA E DONNE, MATERIALI, SPANISH/ITALY

6-8 Giugno
MODAPRIMA/ESMA
50° SALONE INTERNAZIONALE DELLE COLLEZIONI MODA E ACCESSORI COLLEZIONI PRIMAVERA/ESTATE 2004 E FIERA ACCESSORIE/ESTATE 2004/2005 PER DONNA, UOMO E BAMBINO

8-10 Giugno
STOCK & VOLUME

14-16 Giugno
MI WINE

15-18 Giugno
ALCOMEXPO
TAVOLE ROTONDE, COLLEZIONISMO, DELLA COLLEZIONISTICA E DEL SERVIZIO PER ATTIVITÀ TURISTICA E EDUCATIVA

25-28 Giugno
SPOSANTALIA COLLEZIONI
PRESENTAZIONE INTERNAZIONALE DI ARTI LA SPOSA E DA CRAMADA

FIERA MILANO e PADOVAFIERE
organizzano insieme il

SALONE DEL FLOROVIVAISSMO INTERNAZIONALE

Padova,
20-22 Febbraio 2004;
FLORMART-MIFLOR

1° MANIFESTAZIONE IN CALENDARIO POSSIBILE SUOCCO MANOVRE DI 2004

FIERA MILANO
DAL 1828 UTILE PER TUTTI

Fiera Milano SpA - Piazzale Giulio Cesare - 20145 Milano - Tel. (+39) 02 4997.1 - Fax (+39) 02 4997.7963
Numero Verde 800-820029 - E-mail: fieramilano@fieramilano.it - www.fieramilano.it

EXPOPAGE
Il catalogo di oltre 40 manifestazioni disponibile su Internet - consulta www.expopage.net

FIERA & FIERE

Vraag
In de *Fiera di Milano* worden verschillende beurzen en expo's georganiseerd. Zijn er:
a. modebeurzen waarop de wintercollectie 2004-05 voor vrouwen wordt gepresenteerd?
b. vakantiebeurzen?
Zo ja, noteer dan de naam van de beurs en de periode waarin de beurs wordt gehouden.

B1

Beheersingsniveau:
 Kan teksten begrijpen die hoofdzakelijk bestaan uit zeer frequente dagelijkse, of aan het werk gerelateerde taal. Kan de beschrijving van gebeurtenissen, gevoelens en wensen in persoonlijke brieven begrijpen.

Tekstkenmerken receptief
<ul style="list-style-type: none"> ▪ onderwerp Vertrouwde, alledaagse of werkgerelateerde onderwerpen. ▪ woordenschat en zinsbouw Eenvoudig en alledaags. ▪ tekstindeling Teksten zijn goed gestructureerd. ▪ tekstlengte Teksten kunnen langer zijn. ▪ signalen herkennen en interpreteren Kan de betekenis van onbekende woorden over onderwerpen die gerelateerd zijn aan zijn/haar vakgebied en interesses bepalen aan de hand van de context. Kan de betekenis van zo nu en dan voorkomende onbekende woorden afleiden uit de context en de betekenis van zinnen herleiden, op voorwaarde dat het besproken onderwerp bekend is.

Voorbeeld 1 (Bron: CE Italiaans vwo 2005, IB-Groep)

ERK NIVEAU	Globale descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave	Voorbeeld opgenomen voor de taal:
B1	Oriënterend lezen	Kan relevante informatie vinden en begrijpen in brochures en korte officiële documenten.	I servizi della biblioteca	Italiaans

OPGAVE

Tekst

Come puoi trovare in Biblioteca il libro che ti interessa?

- Passeggiando liberamente tra gli scaffali, tra i libri ordinati per argomento, in base alla Classificazione Decimale Dewey (CDD)
- Attraverso i cataloghi cartacei per titoli, autori e soggetti
- Nel catalogo automatizzato in collegamento con il Sistema Bibliotecario Nazionale (SBN):
<http://sbnweb.cs.ic.8092/CIC/BASIS/npacx/wdmopac/esimplex/sf>
- Ricordandoti che i bibliotecari sono a tua disposizione per qualsiasi consiglio o ausilio nella ricerca.

Storia, informazioni e servizi della biblioteca sul sito:
www.comune.collegno.to.it

In Biblioteca trovi questi Servizi:

Libri per tutti: 37.000 volumi, di cui 6.000 per bambini e ragazzi tra 0 e 14 anni con una vasta raccolta di saggi, classici della letteratura, best sellers, e sezioni speciali dedicate a gialli, rosa, fantasy, fantascienza, libri in lingua originale con audiotape e CD ed un'ampia scelta di libri per ipovedenti

Libri parlati: servizio specifico per non vedenti: prestito ed eventuale consegna a domicilio di libri interamente registrati su audiocassetta con oltre 7.000 titoli disponibili (in collaborazione con la Biblioteca civica di Torino)

Periodici: 58 riviste, quotidiani e giornali locali in consultazione, oltre alla Gazzetta Ufficiale Serie Generale e Concorsi ed Esami e il Bollettino Ufficiale della Regione Piemonte

Reference: Accoglienza, informazioni bibliografiche on line e di comunità. Assistenza nella ricerca

Sale di consultazione: per la lettura e lo studio in sede

Sala ragazzi con area pre-scolare attrezzata e sezioni speciali: fiabe, fantascienza, fumetti, libri gioco, gialli, libri per le ricerche

Prestito: di due libri per la durata di 20 giorni con possibilità di rinnovo, anche telefonico, per altri 20 giorni da effettuarsi entro la data di scadenza del prestito

Prestito interbibliotecario: possibilità di ricevere in prestito libri posseduti da altre biblioteche italiane

Bibliobus: prestito di libri a domicilio per anziani, persone con difficoltà di deambulazione e presso le classi delle scuole collegnesi

Bollettino novità: periodico di informazione sugli acquisti della biblioteca, distribuito gratuitamente. Nell'espositore puoi trovare gli ultimi best sellers italiani e stranieri

Attività di promozione della lettura: laboratori di lettura, lettura ad alta voce, mostre tematiche di libri, incontri con autori e illustratori di libri per ragazzi

Visite guidate per scolaresche: alla scoperta della biblioteca

Corsi di lingue: Inglese, francese, spagnolo.

Fotocopie: dei libri in consultazione

Vraag

Geef aan op welke 4 manieren je het boek dat je zoekt in de bibliotheek kunt vinden.

B2

Beheersingsniveau:
 Kan artikelen en verslagen lezen die betrekking hebben op eigentijdse problemen, waarbij de schrijvers een bijzondere attitude of standpunt innemen. Kan eigentijds literair proza begrijpen.

Tekstkenmerken receptief
<ul style="list-style-type: none"> ▪ onderwerp Alledaagse onderwerpen en onderwerpen die aansluiten bij het eigen vakgebied. ▪ woordenschat en zinsbouw Er zijn geen beperkingen mits woordenboeken e.d. voorhanden zijn. ▪ tekstindeling Er zijn geen beperkingen. ▪ tekstlengte Speelt geen rol. ▪ signalen herkennen en interpreteren Kan een variëteit aan strategieën gebruiken om tot tekstbegrip te komen, inclusief letten op hoofdpunten en begrip checken met gebruik van contextuele aanwijzingen. ▪ hulpmiddelen Incidenteel gebruik van een woordenboek bij gespecialiseerde artikelen buiten het eigen gebied.

Voorbeeld 1 (Bron: CE Italiaans vwo 2004, IB-Groep)

ERK NIVEAU	Globale descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave	Voorbeeld opgenomen voor de taal:
B2	Lezen om informatie op te doen	Kan teksten begrijpen over actuele onderwerpen waarin de schrijver een bepaald standpunt inneemt.	I nuovi nonni	Italiaans

I NUOVI NONNI, GENITORI PER SEMPRE

Foto di gruppo con famiglia contemporanea. La messa a fuoco, alla scoperta di eventuali cambiamenti, è sulla sua identità e sul ruolo che svolge nella società attuale.

Per scattare l'istantanea, il Cisf, Centro Internazionale Studi Famiglia, da dodici anni, ogni biennio, realizza un rapporto sullo stato di salute della famiglia italiana. *Identità e varietà dell'essere famiglia: il fenomeno della pluralizzazione* è il tema della ricerca che ha pubblicato alla fine del 2001. L'analisi tocca numerosi aspetti della realtà familiare anche dal punto di vista statistico: dalle forme di convivenza in Italia e in Europa al sistema di relazioni, dagli stili di vita alla frattura del patto coniugale, dall'intervento dello Stato alla tutela dei diritti e ai matrimoni interreligiosi. Ne deriva una realtà sfaccettata, quindi "pluralizzata", che il curatore dell'indagine Pierpaolo Donati riporta a quella del nucleo familiare "normocostituito", cioè, come ha dichiarato, al riconoscimento di una "vera" famiglia. Dalla ricerca emergono dati significativi di nuovi scenari, anche se la maggioranza delle persone vive ancora in nuclei tradizionali. Le coppie con figli tendono a diminuire (in dieci anni, dal 1988 al 1998, sono passate dal 52,1% al 45,4%), crescono i nuclei familiari con un solo genitore, in

seguito a divorzi e separazioni (18%), così come le coppie senza figli (20,7%) e i single (21,7 %). In diminuzione, invece, le famiglie composte da più nuclei familiari. Al posto di queste ultime si sta affermando una nuova tendenza, il "legame filiale esteso". Oggi, come osservano i ricercatori del Cisf, si allungano infatti i tempi di convivenza tra genitori e figli, che difficilmente si staccano dalla famiglia d'origine prima dei trent'anni, sia per un'oggettiva difficoltà a trovare lavoro e case a prezzi accessibili, sia per un atteggiamento eccessivamente protettivo dei genitori nei loro confronti. Questo cordone ombelicale ora tende a riguardare persino i nipoti: vale a dire che i "nuovi nonni" si fanno spesso carico, anche dal punto di vista economico, non solo dei figli che già da anni hanno lasciato la famiglia primaria, ma anche dei loro discendenti. Infatti il rapporto rileva l'esistenza, soprattutto nel nord, di una rete di aiuto, pratico ed economico, dei genitori verso i figli non conviventi e le loro famiglie, che coinvolge il 16% delle nonne e il 13,4% dei nonni. I nuclei familiari d'origine rimangono quindi una "risorsa chiave" per i figli (nel 74,8% dei casi) e per il 13% sono gli unici "protagonisti dell'educazione dei bambini, svolgendo la funzione di famiglie vicarie". Più che nuovi nonni, genitori per sempre. ●

Vraag

Noem twee belangrijke kenmerken van de 'nuovi nonni' die in het artikel genoemd worden.

8.2 Domein B: Kijk- en luistervaardigheid

Om de niveaus voor luistervaardigheid te illustreren is, waar beschikbaar, gebruik gemaakt van voorbeelden uit Cito-luistervaardigheidsexamens. In de cd-rom zijn de hele fragmenten opgenomen waarbij meerdere vragen horen. Daarvan is hieronder steeds één voorbeeld van een opgave uitgekozen dat het niveau expliciteert.

A1

Beheersingsniveau:
 Kan vertrouwde woorden en basiszinnen begrijpen die zichzelf, zijn/haar familie en directe concrete omgeving betreffen, wanneer de mensen langzaam en duidelijk spreken.

Tekstkenmerken receptief
<ul style="list-style-type: none"> ▪ onderwerp Teksten hebben betrekking op zeer eenvoudige en vertrouwde onderwerpen uit het dagelijks leven. ▪ woordgebruik en zinsbouw Het taalgebruik is zeer eenvoudig. De zinnen zijn gescheiden door pauzes. ▪ tempo en articulatie De spreker spreekt zorgvuldig, langzaam en duidelijk. ▪ tekstlengte Teksten zijn kort.

Voorbeeld 1 (Bron: oefening gemaakt door J. Janssen/E. van Loo. Geluidsmateriaal ingesproken door Olja Karmanova; opname: sept. 06)

ERK NIVEAU	Globale descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave	Voorbeeld opgenomen voor de taal:
A1	Luisteren naar aankondigingen en instructies	Kan in vertrouwde situaties korte, duidelijke instructies begrijpen.	Aankondigingen & instructies	Russisch

Voor alle voorbeelden bij A1 geldt dat zij langzaam en duidelijk moeten worden uitgesproken en direct tot de luisteraar gericht moeten zijn.

OPGAVE

Situatie

Je hebt al een tijdje Russische les en je bent nu voor het eerst op een taal cursus in Rusland. Er wordt tijdens de les, op straat en verder overal natuurlijk alleen Russisch gesproken. Je luistert naar 20 aanwijzingen, uitnodigingen en waarschuwingen die je tijdens je verblijf in Rusland te horen kunt krijgen.

Vraag

Geef bij elke uitgesproken aankondiging, instructie, waarschuwing of verzoek aan in welke omgeving deze logischerwijs past. Gaat het om een verzoek in de klas gedaan door de leraar? Of om een aankondiging in de metro of op het vliegveld? Of hoor je een waarschuwing of aanwijzing alleen op straat?

	IN DE KLAS	OP STRAAT	IN DE METRO, OP HET VLEGVELD
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			
12			
13			
14			
15			
16			
17			
18			
19			
20			

A2

Beheersingsniveau:

Kan zinnen en de meest frequente woorden begrijpen die betrekking hebben op gebieden die van direct persoonlijk belang zijn (bijvoorbeeld. basisinformatie over zichzelf en zijn/haar familie, winkelen, plaatselijke omgeving, werk).

Kan de belangrijkste punten in korte, duidelijke, eenvoudige boodschappen en aankondigingen volgen.

Tekstkenmerken receptief

▪ **onderwerp**

Teksten hebben betrekking op eenvoudige en vertrouwde onderwerpen en zijn van direct belang voor hem/haar.

▪ **woordgebruik en zinsbouw**

Het taalgebruik is eenvoudig.

▪ **tempo en articulatie**

De spreker spreekt rustig en duidelijk.

▪ **tekstlengte**

Teksten zijn kort.

Voorbeeld 1 (Bron geluidsmateriaal: Roeslan 2, Workbook, les 2, oef 14. Auteur: J. Langran. 2003. Met toestemming van de auteur hier opgenomen. De opdracht is gemaakt door E. van Loo, D. Nielen en J. Janssen. Aug 2006)

ERK NIVEAU	Globale descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave	Voorbeeld opgenomen voor de taal:
A2	Gesprekken tussen moedertaalsprekers verstaan	Kan het onderwerp bepalen van een langzaam en duidelijk gesproken tekst.	Dochter vertelt over haar moeder	Russisch

OPGAVE

Situatie

Je luistert naar het gesprek tussen Misja en Ljoeda. Misja stelt Ljoeda allerlei vragen. Het gaat over het contact tussen haar en haar moeder.

Vragen

Bepaal wat er over het contact tussen Ljoeda en haar moeder precies gezegd wordt. Geef in schema 1 aan wie waar woont.

Schema 1

	Самара	Ташкент	Москва
Где живёт Люда?			
Где живёт её мама?			

Geef in schema 2 aan hoe vaak Ljoeda en haar moeder elkaar schrijven, bellen, mailen en/of geld sturen.

Schema 2

	schrijven	bellen	geld sturen	e-mailen
Ljoeda aan moeder	regelmatig zelden nooit onbekend	regelmatig zelden nooit onbekend	regelmatig zelden nooit onbekend	regelmatig zelden nooit onbekend
Mama aan Ljoeda	regelmatig zelden nooit onbekend	regelmatig zelden nooit onbekend	regelmatig zelden nooit onbekend	regelmatig zelden nooit onbekend

Voorbeeld 2 (Bron: Kijkluistertoets Spaans Startersvak HAVO/VWO + VMBO 2003)

ERK NIVEAU	Globale descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave	Voorbeeld opgenomen voor de taal:
A2	Gesprekken tussen moedertaalsprekers verstaan	Kan het onderwerp bepalen van een langzaam en duidelijk gesproken gesprek.	Encuentro en la calle	Spaans

OPGAVE

Situatie

Je luistert naar twee jongens die elkaar op straat ontmoeten en een afspraak maken. Je kunt begrijpen voor wanneer ze iets afspreken.

Vraag

De twee jongens in de film willen een afspraak maken.

- A Zij spreken voor dinsdag af om 10 uur.
- B Zij spreken voor donderdag af om 10 uur.
- C Zij spreken voor de volgende dag af.

B1

Beheersingsniveau:

Kan de hoofdpunten begrijpen wanneer in duidelijk uitgesproken standaardtaal wordt gesproken over vertrouwde zaken die hij/zij regelmatig tegenkomt op zijn/haar werk, school, vrije tijd enzovoort. Kan de hoofdpunten van veel radio- of tv-programma's over actuele zaken of over onderwerpen van persoonlijk of beroepsmatig belang begrijpen, wanneer er betrekkelijk langzaam en duidelijk gesproken wordt.

Tekstkenmerken receptief

▪ onderwerp

Vertrouwde onderwerpen uit eigen vakgebied of interessegebied.

▪ woordenschat en zinsbouw

Het taalgebruik is eenvoudig. Binnen het eigen vak- en/of interessegebied wordt complexer taalgebruik wel begrepen.

▪ tempo en articulatie

Het spreektempo is normaal. De spreker spreekt duidelijk gearticuleerde standaardtaal.

▪ tekstlengte

Teksten zijn niet al te lang.

Voorbeeld 1 (Bron: Het Amsterdams Lyceum, Amsterdam, schoolexamen 2005)

ERK NIVEAU	Globale descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave	Voorbeeld opgenomen voor de taal:
B1	Luisteren naar aankondigingen en instructies	Kan eenvoudige, duidelijke informatie begrijpen.	Agenda culturale	Italiaans

OPGAVE

Situatie

Je hoort op de radio verschillende aankondigingen van culturele initiatieven in de komende tijd. Je verstaat in grote lijnen waar het over gaat en of ze voor iemand interessant kunnen zijn.

Vraag

Kies voor elke van deze personen de informatie die voor hem/haar het meest interessant is. Één van hun kan niet vinden wat hij/zij zoekt; wie?

a. Giorgio schrijft gedichten en wil al heel lang meedoen aan een poëziewedstrijd.
b. Laura vindt toneel leuk, vooral als het een komische voorstelling is.
c. Piero heeft ooit het Egyptische Museum in Turijn gezien en wil nu de tentoonstelling over Egypte in Venetië niet missen.
d. Sara houdt van schilderkunst, vooral het impressionisme, en wil graag naar een tentoonstelling.
e. Marisa is van plan om volgend jaar in civiele dienst te treden.
f. Carla heeft een middag in de week vrij en zoekt een naaicursus omdat het vroeger haar hobby was.
g. Grazia is een sportieve meid en zoekt een zomerbaantje aan zee.
h. Marco is dol op dansen, vooral latijn-amerikaans spreekt hem erg aan.

1. <i>Teatro Comunale di Quidizzolo</i>
2. <i>Officina d'Arte di Verona</i>
3. <i>Circolo UISP di Brescia</i>
4. <i>Torre Avogadro</i>
5. <i>Palazzo Martinengo di Brescia</i>
6. <i>Sala d'Arte Novaglio di Bovezzo</i>
7. <i>Associazione ARCI di Brescia</i>
8. <i>Comune di Brescia</i>
9. <i>Circolo UISP di Brescia</i>
10. <i>IV Circoscrizione del Comune di Brescia</i>
11. <i>Società Nazionale di Salvamento</i>

Voorbeeld 2 (Geluidsmateriaal is gedownload door J. Bron van een Russische radiowebsite in 2004. Bron onbekend. Opdracht: E. van Loo en J. Janssen)

ERK NIVEAU	Globale descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave	Voorbeeld opgenomen voor de taal:
B1	Luisteren naar tv, video- en geluidsopname	Kan belangrijke details begrijpen in eenvoudige, langzaam en duidelijk gesproken radioprogramma's.	Bericht over Beslan	Russisch

OPGAVE

Situatie

Je luistert naar de Russische radio op Internet. Het voordeel is dat je berichten vaker kunt beluisteren. Vaak wordt er heel snel gesproken. Dit bericht is echter veel langzamer en op een ernstige toon uitgesproken. Het bericht gaat over dramatische gebeurtenissen van september 2004 in het stadje Beslan. Op het moment van dit bericht is dat net 6 dagen geleden gebeurd.

Vragen

- Er wordt in dit bericht iets gezegd over de manier waarop de bezetting is beëindigd door de Russische regering.
Geef met een paar Nederlandse woorden weer hoe dat gebeurd is of citeer tenminste 2 Russische woorden.

2. Welke van de onderstaande stellingen is waar? Kies voor a of b en vul de bijbehorende zin aan met een voorbeeld op grond van wat je in het bericht gehoord hebt.
- De terroristen behandelden de gijzelaars goed, want
 - De terroristen behandelden de gijzelaars slecht, want

Voorbeeld 3 (Bron: Kijk- luistertoets Havo, 2005, SLO/ABC)

ERK NIVEAU	Globale descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave	Voorbeeld opgenomen voor de taal:
B1	Luisteren naar tv, video- en geluidsopnames	Kan de hoofdpunten begrijpen in tv programma's over vertrouwde onderwerpen als er betrekkelijk langzaam en duidelijk gesproken wordt.	Rijkaard	Spaans

OPGAVE

Situatie

Je luistert naar een fragment uit het journaal waarin een voetbalwedstrijd wordt aangekondigd. Je kunt hieruit afleiden wie waar moeten spelen en welke uitslag de gunstigste zou zijn.

Vragen

- Welke uitslag zou gunstig zijn voor Real Madrid?
 - FC Barcelona en Valencia spelen gelijk.
 - FC Barcelona verliest van Valencia.
 - FC Barcelona wint van Valencia.
- Waarom wil Frank Rijkaard deze wedstrijd winnen?

B2 - Luistervaardigheid

Beheersingsniveau:

Kan een langer betoog en lezingen begrijpen en zelfs complexe redeneringen volgen, wanneer het onderwerp redelijk vertrouwd is. Kan de meeste nieuws- en actualiteitenprogramma's op de tv begrijpen. Kan het grootste deel van films in standaardtaal begrijpen.

Tekstkenmerken receptief

▪ onderwerp

Concrete en abstracte onderwerpen die men tegenkomt in het sociale en professionele leven en in het onderwijs.

▪ woordenschat en zinsbouw

Het taalgebruik is complex.

▪ tempo en articulatie

De spreker spreekt in standaardtaal en in normaal tempo.

▪ tekstlengte

Teksten kunnen lang zijn.

Voorbeeld 1 (Bron: het Amsterdams Lyceum, Amsterdam, schoolexamen 2005)

ERK NIVEAU	Globale descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave	Voorbeeld opgenomen voor de taal:
B2	Luisteren als lid van een live publiek	Kan complexe informatie begrijpen over onderwerpen uit het dagelijks leven of het eigen beroep of vakgebied.	Waarom bestaat de mafia?	Italiaans

OPGAVE

Situatie

Je woont een lezing bij over de maffia in Sicilië.

Vraag

Waarom heeft de maffia zich zo makkelijk kunnen verspreiden in het zuiden van Italië en sinds wanneer is de situatie veranderd?

Voorbeeld 2 (Bron: Kijk- luistertoets Spaans 2005, SLO/ABC; bewerking Opgave: N. Gomez)

ERK NIVEAU	Globale descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave	Voorbeeld opgenomen voor de taal:
B2	Luisteren naar tv, video- en geluidsopnames	Kan de essentie begrijpen van moeilijker tv-programma's als er in standaardtaal en in normaal tempo gesproken wordt.	El dinosaurio	Spaans

OPGAVE

Situatie

Je luistert naar een fragment van het nieuws waarin wordt verteld over een actuele ontdekking binnen de geschiedenis en de paleontologie.

Vraag

Welke drie hypothesen moeten nog geverifieerd worden om te bepalen wat voor dinosaurus ze hebben ontdekt?

8.3 Domein C: Gespreksvaardigheid

Bij het opnemen van de voorbeelden voor de gespreksvaardigheid (te vinden in de bijbehorende cd-rom) hebben de kenmerken die de niveaus van het ERK omschrijven het uitgangspunt gevormd. Bij het onderdeel 'gesprekken voeren' vervult de gesprekspartner, in dit geval een *native speaker* en/of de docent, een belangrijke rol, omdat ook de kenmerken van zijn interactie meebepalend zijn voor het vaststellen van het competentieniveau.

De voorbeelden die hierna volgen zijn in november 2006 aan een groep deskundigen voorgelegd om met hen te bekijken of ze voldoende inzicht in de verschillende niveaus geven. De belangrijkste uitkomsten van deze bijeenkomst zijn in hoofdstuk 8.5 kort samengevat.

8.3.1 Gesprekken voeren

A1

Beheersingsniveau:

Kan deelnemen aan een eenvoudig gesprek, wanneer de gesprekspartner bereid is om zaken in een langzamer spreektempo te herhalen of opnieuw te formuleren en helpt bij het formuleren van wat de spreker probeert te zeggen. Kan eenvoudige vragen stellen en beantwoorden die een directe behoefte of zeer vertrouwde onderwerpen betreffen.

Tekstkenmerken receptief	Tekstkenmerken productief
<ul style="list-style-type: none"> ▪ onderwerp Onderwerpen zijn eenvoudig en zeer vertrouwd of gerelateerd aan directe behoeften. ▪ woordgebruik en zinsbouw Woorden en uitdrukkingen zijn hoogfrequent. Woordgebruik is concreet en alledaags, niet-idiomatisch. Zinnen zijn kort en eenvoudig. ▪ tempo en articulatie Het spreektempo is laag. Woorden worden duidelijk uitgesproken. Er zijn lange pauzes, zodat de taalgebruiker kan nadenken over de betekenis. ▪ hulp De gesprekspartner moet langzaam en duidelijk spreken en bereid zijn om veel te herhalen en te herformuleren en na te gaan of hij/zij begrepen wordt. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ onderwerp Onderwerpen zijn eenvoudig en zeer vertrouwd of gerelateerd aan directe behoeften. ▪ woordenschat en woordgebruik Beperkt tot een klein repertoire van woorden en eenvoudige uitdrukkingen, over persoonlijke details en bepaalde concrete situaties. ▪ grammaticale correctheid Beperkt tot een klein aantal eenvoudige grammaticale constructies en uit het hoofd geleerde uitdrukkingen. ▪ interactie Vragen en antwoorden over persoonlijke details. De communicatie is totaal afhankelijk van herhaling, herformulering en correcties. ▪ vloeiendheid Beperkt tot korte, geïsoleerde, uitingen, voornamelijk standaarduitdrukkingen, met veel pauzes om te zoeken naar uitdrukkingen, de uitspraak van minder bekende woorden en het herstellen van storingen in de communicatie. <p>coherentie Het verband tussen woorden of groepen van woorden wordt aangegeven met basisvoegwoorden, zoals: 'en' of 'dan'.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ uitspraak De uitspraak van een beperkt aantal geleerde woorden en uitdrukkingen kan met enige inspanning worden verstaan door native speakers die gewend zijn om te spreken met mensen met een andere taalachtergrond.

Voorbeeld 1

ERK NIVEAU	Globale descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave	Voorbeeld opgenomen voor de taal:
A1	Informatie uitwisselen	Kan in eenvoudige bewoordingen zeggen wat hij/zij wel en niet leuk vindt en vragen wat anderen wel en niet leuk vinden.	Waar houdt je van?	Russisch

OPGAVE

Situatie

Je bent in Moskou te gast in een Russisch gezin. Jullie zitten in de keuken aan tafel en het gastgezin bestaat uit Svetlana Aleksandrovna, Pjotr Ivanovitsj en Nina van 16 jaar oud. Svetlana wil alles van je weten. Wat vind je leuk om in je vrije tijd te doen? Houd je van lezen? Van muziek luisteren? Van sport? Kortom, ze vragen je de oren van het hoofd! En jij wilt ook wel iets van Nina weten.

Opdracht

Reageer op de vragen van Nina. Stel Nina zelf vragen en maak een afspraak om samen te gaan sporten.

De vragen kunnen over van alles gaan, maar waarschijnlijk zal Nina willen weten of je naar muziek luistert, naar concerten gaat of een instrument bespeelt, of je aan sport doet, of je van lezen of van dansen houdt.

Omdat je graag tennist wil je ook weten of Nina het ook leuk vindt. Zij wil met je samen gaan tennissen.

Reageer op haar voorstel.

Hoe presteert deze leerling?

Hoewel de opdracht eigenlijk uitnodigde tot een A2 prestatie, heeft de leerling een eindproduct op A1 niveau neergezet en niet méér. Hij kan erg goed napraten, wat op zich een heel nuttige en bruikbare vaardigheid is, maar veel verder komt hij niet. Terwijl je duidelijk kon merken dat hij wel méér had willen zeggen als hij dat had gekund.

Beheersingsniveau:
 Kan communiceren over eenvoudige en alledaagse taken die een eenvoudige en directe uitwisseling van informatie over vertrouwde onderwerpen en activiteiten betreffen. Kan zeer korte sociale gesprekken aan, alhoewel hij/zij gewoonlijk niet voldoende begrijpt om het gesprek zelfstandig gaande te houden.

Tekstkenmerken receptief	Tekstkenmerken productief
<ul style="list-style-type: none"> ▪ onderwerp De onderwerpen zijn alledaags en vertrouwd. ▪ woordgebruik en zinsbouw Woordgebruik is eenvoudig. Zinnen zijn kort. ▪ tempo en articulatie Er wordt langzaam gesproken en duidelijk gearticuleerd. ▪ hulp De gesprekspartner past zijn taalgebruik aan de taalgebruiker aan door langzaam en duidelijk te spreken, te controleren of hij/zij begrepen wordt en waar nodig te herformuleren of te herhalen. De gesprekspartner biedt hulp bij het formuleren en verhelderen van wat de taalgebruiker wil zeggen. Vragen en uitingen zijn direct aan de taalgebruiker gericht. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ onderwerp De onderwerpen zijn alledaags en vertrouwd. ▪ woordenschat en woordgebruik Standaard patronen met uit het hoofd geleerde uitdrukkingen en kleine groepen van woorden waarmee beperkte informatie wordt overgebracht m.b.t. eenvoudige alledaagse situaties. ▪ grammaticale correctheid Correct gebruik maken van eenvoudige constructies, bevat echter ook systematisch elementaire fouten. ▪ interactie Antwoorden op vragen en reacties op eenvoudige uitspraken. Indicaties van begrip maar weinig initiatief om de conversatie gaande te houden. ▪ vloeiendheid Zeer korte uitingen, met veel voorkomende pauzes, valse starts en het herformuleren van uitingen. ▪ coherentie Groepen woorden zijn verbonden met eenvoudige voegwoorden, zoals: 'en', 'maar' en 'omdat'. ▪ uitspraak De uitspraak is duidelijk genoeg om verstaanbaar te zijn, ondanks een hoorbaar accent. Gesprekspartners vragen af en toe om herhaling

Voorbeeld 1 (Bron: Het Amsterdams Lyceum, Amsterdam)

ERK NIVEAU	Globale descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave	Voorbeeld opgenomen voor de taal:
A2	Zaken regelen	Kan in een vertrouwde situatie eenvoudige voorstellen doen en op voorstellen reageren.	Italiaans etentje	Italiaans

OPGAVE

Situatie

Het schooljaar nadert. Jouw klas organiseert een Italiaans etentje en jullie willen ook de docent uitnodigen.

Opdracht

Voer het gesprek met je docent. Vertel wat jullie gaan doen en nodig hem/haar uit om mee te komen eten. Denk daarbij aan:

- Wat jullie gaan eten?
- Wie kookt?
- Waar jullie het etentje gaan houden en wanneer?

Reageer op de vragen die je docent stelt.

Hoe presteert deze leerling?

Al kan in deze situatie ook een prestatie op A1 niveau volstaan, om alle onderdelen van de opdracht adequaat te kunnen uitvoeren is A2 wel nodig.

In de opname presteert de leerling bij een aantal kenmerken (met name grammaticale correctheid) op A2 niveau zolang het gaat om het vertellen van alle dingen rondom het diner, terwijl zij niet hoger dan een A1 komt als zij op de vragen van de docent moet reageren (kenmerk interactie).

Kenmerk 'coherentie' : maakt geen gebruik van voegwoorden, al is haar productie inhoudelijk op zich wel coherent.

De prestatie wordt in het eerste deel ingeschat op A2, in het tweede op A1 niveau. Om hoger te kunnen presteren had de leerling waarschijnlijk een meer gestructureerde opdracht en enige voorbereidingstijd nodig gehad.

Voorbeeld 2

ERK NIVEAU	Globale descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave	Voorbeeld opgenomen voor de taal:
A2	Informeel gesprekken	Kan in beperkte mate meedoen aan eenvoudige gesprekken over alledaagse, bekende onderwerpen.	Ziek thuis	Russisch

OPGAVE

Situatie

Je woont in een gastgezin in Moskou. Je bent bevriend geraakt met de dochter Nina. Je had met haar afgesproken om vandaag iets leuks samen te gaan doen. 's Ochtends aan het ontbijt blijkt dat je je niet geweldig voelt en dat je ziek bent. Je hebt koorts en je hebt hoofdpijn. Helaas moet je de afspraak met Nina afzeggen.

Opdracht

Vertel Nina wat er met je aan de hand is. Reageer op de vragen van Nina of de dokter gebeld moet worden en of je in bed wilt blijven liggen.

Zeg de afspraak met Nina af en maak een nieuwe afspraak met haar.

Hoe presteert deze leerling?

Het gaat hier om een prestatie op A2 niveau. Hoewel de kenmerken grammatica, interactie en vloeiendheid naar een hoger niveau zouden kunnen wijzen, is het thema van de opgave er niet naar; bovendien gebruikt de leerling een zeer beperkte woordenschat en begrijpt hij een enkele keer niet wat hem gevraagd wordt (tijd van afspreken).

Voorbeeld 3 (Bron: St.-Janslyceum, 's Hertogenbosch)

ERK NIVEAU	Globale descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave	Voorbeeld opgenomen voor de taal:
A2	Informatie uitwisselen	Kan beperkte informatie uitwisselen over eenvoudige, concrete zaken.	Tas vergeten	Spaans

OPGAVE

Situatie

Je bent na het zwemmen je tas vergeten mee te nemen. Je gaat snel naar de receptie in de hoop dat zij jouw tas terug kunnen vinden. Dan moet je natuurlijk wel kunnen zeggen wat er in de tas zit. De receptionist stelt een aantal vragen.

Opdracht

- Geef aan waar je de tas bent kwijtgeraakt.
- Beschrijf de tas. Denk aan kleur, grootte, vorm etcetera.
- Beschrijf de inhoud van de tas.

Hoe presteert deze leerling?

Om deze opdracht te kunnen uitvoeren is eigenlijk A1 niveau voldoende: met korte uitingen en beperkt woordenschat kan het doel (eigen tas terugvinden) prima worden bereikt. De leerling presteert echter op een hoger niveau dan wat van haar werd verwacht; wat meespeelt bij de beoordeling is ook de vraag of de opdracht voorbereid was of niet. Het niveau van deze prestatie wordt op A2 ingeschat.

B1 - Gesprekken voeren

Beheersingsniveau:
 Kan de meeste situaties aan die zich kunnen voordoen tijdens een reis in het gebied waar de betreffende taal wordt gesproken.
 Kan onvoorbereid deelnemen aan een gesprek over onderwerpen die vertrouwd zijn, of zijn/haar persoonlijke belangstelling hebben of die betrekking hebben op het dagelijks leven (bijvoorbeeld familie, hobby's, werk, reizen en actuele gebeurtenissen).

Tekstkenmerken receptief	Tekstkenmerken productief
<ul style="list-style-type: none"> ▪ onderwerp Het onderwerp is vertrouwd, valt binnen de persoonlijke belangstelling of heeft betrekking op het dagelijks leven, eigen werk of opleiding. ▪ woordgebruik en zinsbouw Het woordgebruik is toereikend voor alledaagse zaken. Elementaire structuren en veel herhalingen. ▪ tempo en articulatie Woorden worden duidelijk uitgesproken met een vertrouwd accent. ▪ hulp De taalgebruiker wordt direct aangesproken. Soms moeten bepaalde woorden en uitdrukkingen herhaald worden. Ongebruikelijke idiomatische uitdrukkingen worden vermeden en er wordt duidelijk gearticuleerd. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ onderwerp Het onderwerp is vertrouwd, valt binnen de persoonlijke belangstelling of heeft betrekking op het dagelijks leven, eigen werk of opleiding. ▪ woordenschat en woordgebruik De woordenschat is toereikend om over alledaagse onderwerpen, zoals familie, hobby's, werk, reizen en actuele gebeurtenissen te spreken, eventueel door middel van omschrijvingen. ▪ grammaticale correctheid Redelijk accuraat gebruik van frequente routines en patronen die horen bij voorspelbare situaties. ▪ interactie Kan een eenvoudig face to face gesprek over bekende onderwerpen, waarvoor persoonlijke interesse bestaat, beginnen, voeren en afsluiten. Kan gedeeltelijk herhalen wat iemand gezegd heeft om te bevestigen dat men elkaar begrepen heeft. ▪ vloeiendheid Is goed te volgen, alhoewel pauzes voor grammaticale en lexicale planning en herstel van fouten, vooral in langere stukken vrij geproduceerde tekst, veel voorkomen. ▪ coherentie Series van kortere, eenvoudige afzonderlijke elementen zijn verbonden tot een samenhangende lineaire reeks van punten. ▪ uitspraak De uitspraak is duidelijk verstaanbaar, alhoewel gekleurd door een accent en af en toe een verkeerd uitgesproken woord.

Voorbeeld 1 (Bron: het Amsterdams Lyceum)

ERK NIVEAU	Globale descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave	Voorbeeld opgenomen voor de taal:
B1	Zaken regelen	Kan een klacht uiten	Een onvriendelijk gastgezin	Italiaans

OPGAVE

Situatie

Je volgt een taalcursus in Florence voor 4 weken. Je verblijft bij een gastgezin, maar het bevalt je niet zo goed. De vrouw doet heel chagrijnig, je krijgt niet zoveel te eten en met het meisje (uit Zweden) dat bij hetzelfde gezin logeert kun je niet goed opschieten. Je wilt proberen om naar een ander gastgezin verplaatst te worden. Je gaat er met het secretariaat van de taalschool over hebben.

Opdracht

Voer het gesprek met het secretariaat van de taalschool en zorg dat je verplaatst wordt naar een ander gastgezin.

Denk daarbij aan de volgende punten:

- Noem de problemen die jij ervaart.
- Probeer de secretaresse te overtuigen.
- Blijf beleefd, maar haak niet meteen af.

Hoe presteert deze leerling?

Om deze opdracht te kunnen uitvoeren is minimaal een B1 niveau nodig. Het gebruik van meerdere argumenten in complexere zinnen zou hier ook goed kunnen, wat een kenmerk van B2 niveau zou zijn.

De leerling vertoont qua interactie, vloeiendheid en coherentie een beheersing van de taal dat het B2 niveau nadert, heeft echter af en toe een hoorbaar accent, gebruikt weinig variatie in de taal en laat af en toe een grammaticaal fout horen (bijvoorbeeld. *più meglio = meer beter*). De inschatting van haar prestatieniveau is een zeer goede B1 of B1+.

Beheersingsniveau:
 Kan zodanig deelnemen aan een vloeiend gesprek, dat normale uitwisseling met moedertaalsprekers redelijk mogelijk is. Kan binnen een vertrouwde context actief deelnemen aan een discussie en hierin standpunten uitleggen en ondersteunen.

Tekstkenmerken receptief	Tekstkenmerken productief
<ul style="list-style-type: none"> ▪ onderwerp De onderwerpen kunnen algemeen, wetenschappelijk of beroepsmatig van aard zijn of te maken hebben met vrijetijdsbesteding. ▪ woordgebruik en zinsbouw Er worden complexe argumentaties gebruikt. Idiomatiche uitdrukkingen worden niet altijd begrepen. Zinsbouw kan complex zijn. ▪ tempo en articulatie Het spreektempo is het gemiddelde spreektempo van een moedertaalspreker. Er wordt standaardtaal gesproken. ▪ hulp Gesprekspartners praten op een normaal tempo in de standaardtaal. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ onderwerp De onderwerpen kunnen algemeen, wetenschappelijk of beroepsmatig van aard zijn of te maken hebben met vrijetijdsbesteding. ▪ woordenschat en woordgebruik Taal is toereikend om duidelijke beschrijvingen te geven en meningen te verkondigen over de meeste algemene onderwerpen. Een enkele maal komt een minder gebruikelijk of minder passend woord voor. Het is echter meestal duidelijk wat wordt bedoeld. ▪ grammaticale correctheid De grammatica is redelijk correct. Eventuele kleine afwijkingen doen geen afbreuk aan de begrijpelijkheid en worden vaak hersteld. Enige complexe zinsvormen komen voor. ▪ interactie De aanvang van een gesprek, het woord nemen en het beëindigen van een gesprek gebeurt over het algemeen op gepaste wijze, soms op een minder elegante manier. Het taalgebruik bevat aanmoedigingen en bevestigingen van de gesprekspartner die dienen om het gesprek gaande te houden. ▪ vloeiendheid Het tempo is over het algemeen en voor langere gedeelten vrij vast, alhoewel ook aarzelingen voorkomen waar de spreker zoekt naar patronen en uitdrukkingen. Er zijn nog maar weinig opvallend lange pauzes. ▪ coherentie Helderheid en coherentie worden bewerkstelligd door middel van een beperkt aantal verbindingswoorden, hoewel dat in een lange bijdrage niet altijd even goed lukt. ▪ uitspraak Duidelijke, natuurlijke uitspraak en intonatie.

Voorbeeld 1 (Bron: het Amsterdams Lyceum, Amsterdam)

ERK NIVEAU	Globale descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave	Voorbeeld opgenomen voor de taal:
B2	Informeel gesprekken	Kan gevoelens genuanceerd uiten en adequaat reageren op gevoelsuitingen van anderen.	Mi perro ha muerto.	Spaans

OPGAVE (SLO/Cito)

Situatie

Een vriend van je ziet dat je verdrietig bent en wil weten waarom.

Opdracht

Vertel dat je hond is aangereden door een auto en daarbij is gestorven. Uiteindelijk heb je gevoelens.

8.3.2 Spreken

A1

Beheersingsniveau:

Kan deelnemen aan een eenvoudig gesprek, wanneer de gesprekspartner bereid is om zaken in een langzamer spreektempo te herhalen of opnieuw te formuleren en helpt bij het formuleren van wat de spreker probeert te zeggen. Kan eenvoudige vragen stellen en beantwoorden die een directe behoefte of zeer vertrouwde onderwerpen betreffen.

Tekstkenmerken receptief	Tekstkenmerken productief
<ul style="list-style-type: none"> ▪ onderwerp Onderwerpen zijn eenvoudig en zeer vertrouwd of gerelateerd aan directe behoeften. ▪ woordgebruik en zinsbouw Woorden en uitdrukkingen zijn hoogfrequent. Woordgebruik is concreet en alledaags, niet-idiomatisch. Zinnen zijn kort en eenvoudig. ▪ tempo en articulatie Het spreektempo is laag. Woorden worden duidelijk uitgesproken. Er zijn lange pauzes, zodat de taalgebruiker kan nadenken over de betekenis. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ onderwerp Onderwerpen zijn eenvoudig en zeer vertrouwd of gerelateerd aan directe behoeften. ▪ woordenschat en woordgebruik Beperkt tot een klein repertoire van woorden en eenvoudige uitdrukkingen, over persoonlijke details en bepaalde concrete situaties. ▪ grammaticale correctheid Beperkt tot een klein aantal eenvoudige grammaticale constructies en uit het hoofd geleerde uitdrukkingen.

<ul style="list-style-type: none"> ▪ hulp De gesprekspartner moet langzaam en duidelijk spreken en bereid zijn om veel te herhalen en te herformuleren en na te gaan of hij/zij begrepen wordt. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ interactie Vragen en antwoorden over persoonlijke details. De communicatie is totaal afhankelijk van herhaling, herformulering en correcties. ▪ vloeiendheid Beperkt tot korte, geïsoleerde, uitingen, voornamelijk standaarduitdrukkingen, met veel pauzes om te zoeken naar uitdrukkingen, de uitspraak van minder bekende woorden, en het herstellen van storingen in de communicatie. coherentie Het verband tussen woorden of groepen van woorden wordt aangegeven met basisvoegwoorden, zoals: 'en' of 'dan'. ▪ uitspraak De uitspraak van een beperkt aantal geleerde woorden en uitdrukkingen kan met enige inspanning worden verstaan door native speakers die gewend zijn om te spreken met mensen met een andere taalachtergrond.
---	---

Voorbeeld 1

ERK NIVEAU	Globale descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave	Voorbeeld opgenomen voor de taal:
A1	Monologen	Kan eenvoudige informatie over zichzelf geven.	Presentatie over jezelf	Russisch

OPGAVE

Situatie

Je zit op een zomercursus in Moskou. Op de eerste dag van de cursus vraagt de Russische docente, Anna Ivanovna, aan alle cursisten om zichzelf voor te stellen aan de groep.

Opdracht

Stel jezelf voor aan de groep. Vertel wat over hoe je heet en wie je bent. Het verhaaltje over jezelf moet de volgende elementen bevatten:

- Hoe je heet en hoe oud je bent.
- Waar je vandaan komt, in welke stad je woont.

- Of je broers en zussen hebt en hoe oud ze zijn.
- Op welke school en in welke klas je zit.
- Hoe lang je Russisch leert, hoe goed je Russisch spreekt.
- Welke andere talen je spreekt.
- Maar dat je nog niet zo goed Russisch spreekt
- Of je Russisch een moeilijke taal vindt.
- Of Moskou jou bevalt en of je al eerder in Rusland bent geweest.

Hoe presteert deze leerling?

Het onderwerp van de opgave is in principe A1. Echter, door de lengte, de hoeveelheid specifieke opdrachten en door de lastige grammaticale constructies en woordenschat die je ook al op dit niveau nodig hebt, kan de opgave heel goed ook een prestatie op A2 niveau uitlokken. De leerling presteert op een zeer goede A1 niveau of A1+. Het plusniveau wordt bepaald door de lengte van zijn monoloog en de grammaticale constructies.

Voorbeeld 2 (Bron: St.-Janslyceum, 's Hertogenbosch)

ERK NIVEAU	Globale descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave	Voorbeeld opgenomen voor de taal:
A1	Monologen	Kan in losse woorden en simpele, korte zinnen iets of iemand beschrijven.	Slaapkamer	Spaans

OPGAVE

Situatie

Je bent op vakantie en ontmoet daar een buitenlandse leeftijdsgenoot. Jullie beginnen te praten en je leeftijdsgenoot is benieuwd hoe je slaapkamer eruit ziet.

Opdracht

Beschrijf je slaapkamer. Denk daarbij aan:

- grootte van de kamers;
- welke meubelstukken erin staan;
- hoe de meubelstukken eruit zien, bijvoorbeeld kleur;
- wat er aan de muur hangt.

Hoe presteert deze leerling?

De opgave veronderstelt een prestatie op een A niveau. De taalproductie van deze leerling voldoet aan de criteria van niveau A1.

A2

Beheersingsniveau:
Kan een reeks uitdrukkingen en zinnen gebruiken om in eenvoudige bewoordingen familie en andere mensen, leefomstandigheden, opleiding en huidige of meest recente baan te beschrijven.

Tekstkenmerken productief

▪ **onderwerp**

De onderwerpen zijn alledaags en vertrouwd.

▪ **woordenschat en woordgebruik**

Standaardpatronen met uit het hoofd geleerde uitdrukkingen en kleine groepen van woorden, waarmee beperkte informatie wordt overgebracht in eenvoudige alledaagse situaties.

▪ **grammaticale correctheid**

Correct gebruik van eenvoudige constructies, maar bevat nog systematisch elementaire fouten.

▪ **vloeiendheid**

Overwegend zeer korte uitingen, met veel pauzes, valse starts en herformuleringen.

▪ **coherentie**

Groepen woorden zijn verbonden door middel van eenvoudige voegwoorden, zoals: 'en', 'maar' en 'omdat'.

▪ **uitspraak**

De uitspraak is duidelijk genoeg om de spreker te kunnen volgen, ondanks een hoorbaar accent. Luisteraars zullen af en toe om herhaling moeten vragen

ERK NIVEAU	Globale descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave	Voorbeeld opgenomen voor de taal:
A2	Monologen	Kan in een serie korte zinnen informatie geven over zichzelf en anderen.	Eerste contact	Italiaans

Voorbeeld 1 (Bron: het Amsterdams Lyceum, Amsterdam)

OPGAVE

Situatie

Voor een uitwisselingsprogramma met een school uit Napels moet je een video opnemen waarin je jezelf presenteert.

Opdracht

Vertel iets over jezelf. Denk daarbij aan de volgende punten:

- Vertel iets over je leeftijd, je gezin, je hobby's.
- Vertel iets over je school.
- Laat merken dat je de uitwisseling leuk vindt.

Hoe presteert deze leerling?

Zichzelf voorstellen en iets over zichzelf vertellen verwijst naar een situatie binnen A niveau. De mate van informatie die de leerling moet vertellen veronderstelt een prestatie op A2 niveau. Daaraan voldoet deze leerling over het algemeen wel, met name voor wat de kenmerken 'grammaticale correctheid' en 'woordenschat' betreft. Het voorbeeld wordt representatief van het niveau gevonden ook omdat er sprake is van creatief taalgebruik (de leerling praat niet alleen in *chunks*) in een spontane productie.

Voorbeeld 2

ERK NIVEAU	Globale descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave	Voorbeeld opgenomen voor de taal:
A2	Monologen	Kan vertrouwde zaken en personen op een eenvoudige manier beschrijven.	Opsporing verzocht!	Russisch

OPGAVE

Situatie

Je bent samen met een goede vriend/in in Moskou op zomercursus. Op een vrije middag gaan jullie winkelen in het grote warenhuis vlakbij het Rode Plein: de Goem. Het is er heel druk. Je bent even afgeleid door een etalage en opeens zie je je vriend/in niet meer. Hij/Zij lijkt van de aardbodem verdwenen. Je zoekt een tijd en besluit dan om naar de militiepost te gaan op de 1^e verdieping.

Opdracht

Vertel de militie waarom je komt en beschrijf het uiterlijk van je vriend/in. Denk daarbij aan de volgende dingen:

- Waar en hoe ben je je vriend/in kwijt geraakt.
- Leeftijd, naam van je vriend/in.
- Uiterlijk: kleur haar en ogen, grootte.
- Wat heeft hij/zij aan?
- Hij/zij lacht veel / is heel vrolijk.
- Hij/zij heeft een rugzak bij zich.

Hoe presteert deze leerling?

De leerling presteert op alle kenmerken op een zeer goed A2 niveau of A2+. Hij wekt ook de indruk dat hij méér aankan, met name vanwege vloeiendheid en het wegblijven van fouten. De opgave biedt echter onvoldoende argumenten om dit een B1-prestatie te noemen. Deze jongen zou kunnen worden uitgedaagd met een nieuwe opgave dat een prestatie op B1 niveau veronderstelt.

Voorbeeld 3 (Bron: Leeuwenborgh Opleidingen. De opgave is door Constanza Campo gemaakt, die ook voor de opname heeft gezorgd)

ERK NIVEAU	Globale Descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave.	Voorbeeld opgenomen voor de taal:
A2	Monologen	Kan voor een groep een kort, vooraf inge oefend praatje houden.	Welkom in Nederland!	Spaans

OPGAVE

Situatie

Voor een uitwisselingsprogramma met een school uit Alicante, Spanje, moet je met visuele ondersteuning (día's, kaarten, PowerPoint) iets vertellen over je eigen land, Nederland.

Opdracht

Hou een praatje over Nederland. Denk daarbij aan de volgende punten:

- Waar het ligt.
- Welke landen eraan grenzen.
- Wie de koninklijke familie is.
- Wat de hoofdstad is.
- Welke de belangrijkste steden zijn.

Hoe presteert deze leerling?

Deze leerling gebruikt korte zinnen aan elkaar verbonden in een logisch geheel. Het is een eenvoudig maar coherent verhaal dat aan de kenmerken van A2 niveau voldoet.

B1 - Spreken

Beheersingsniveau:
 Kan uitingen op een eenvoudige manier aan elkaar verbinden, zodat hij/zij ervaringen, gebeurtenissen, dromen, verwachtingen en ambities kan beschrijven. Kan in het kort redenen en verklaringen geven voor meningen en plannen. Kan een verhaal vertellen of de plot van een boek of film weergeven en zijn/haar reacties beschrijven.

Tekstkenmerken productief

- **onderwerp**
 Het onderwerp is vertrouwd, valt binnen de persoonlijke belangstelling of heeft betrekking op het dagelijks leven, eigen werk of opleiding.

- **woordenschat en woordgebruik**
 De woordenschat is toereikend om eventueel met behulp van omschrijvingen vertrouwde onderwerpen, zoals familie, hobby's, werk, reizen en actuele gebeurtenissen te beschrijven.

- **grammaticale correctheid**
 Redelijk accuraat gebruik van frequente 'routines' en patronen die horen bij over het algemeen voorspelbare situaties.

- **vloeiendheid**
 De spreker is goed te volgen, alhoewel pauzes voor grammaticale en lexicale planning en herstel van fouten veel voorkomen, vooral in langere stukken vrij geproduceerde tekst.

- **coherentie**
 Series van kortere, eenvoudige afzonderlijke elementen zijn verbonden tot een samenhangende lineaire reeks van punten.

- **uitspraak**
 De uitspraak is duidelijk verstaanbaar, zelfs met een accent en af en toe een verkeerd uitgesproken woord.

Voorbeeld 1 en 2 (Bron Italiaans: het Amsterdams Lyceum, Amsterdam; Bron Spaans: St.-Janslyceum, 's Hertogenbosch)

ERK NIVEAU	Globale descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave	Voorbeeld opgenomen voor de taal:
B1	Monologen	Kan met enig detail verslag doen van ervaringen, en meningen en reacties beschrijven.	Een leuke film	Italiaans Spaans

OPGAVE

Situatie

Je doet met de klas een uitwisselingsproject met een school uit Bologna/Salamanca waarbij het gebruik van ICT centraal staat. Jullie moeten allerlei deelopdrachten doen. Nu ga jij een soort videoconferentie met 1 leerling uit de school in Bologna/Salamanca houden. Je gaat iets vertellen over een film die je nog niet zo lang geleden gezien hebt.

Opdracht

Je gaat een recente film beschrijven. Probeer de luisteraar te overtuigen dat hij/zij de film echt moet zien.

Je beschrijft:

- Het thema.
- Wat er zoal gebeurt.
- Welke personen erin voorkomen.
- Wat je van de film gevonden hebt.
- Waarom het een aanrader is.

Hoe presteert de leerling Italiaans?

De opgave veronderstelt het kunnen vertellen van een verhaal in een logische en chronologische opbouw. Het taalgebruik van de leerling is toereikend om aan een B1 niveau te voldoen, waarbij haar vloeiendheid en woordgebruik soms zelfs naar een hoger niveau wijzen. Zij spreekt af en toe een enkel woord verkeerd uit en herstelt zich ook niet. De niveau-inschatting is een goede B1 of B1+, waarbij het plusniveau met name door de lexicale competentie wordt bepaald.

Hoe presteert de leerling Spaans?

De leerling komt heel spontaan en redelijk vloeiend over, al maakt hij systematisch grammaticale fouten en gebruikt eenvoudige zinsconstructies. Zijn prestatie voldoet aan de criteria van het B1 niveau.

B2 - Spreken

Beheersingsniveau:
 Kan duidelijke, gedetailleerde beschrijvingen presenteren over een breed scala van onderwerpen die betrekking hebben op zijn/haar interessegebied. Kan een standpunt over een actueel onderwerp verklaren en de voor- en nadelen van diverse opties uiteenzetten.

Tekstkenmerken productief

- **onderwerp**
 De onderwerpen kunnen algemeen, wetenschappelijk of beroepsmatig van aard zijn of te maken hebben met vrijetijdsbesteding.
- **woordenschat en woordgebruik**
 De woordenschat is toereikend om duidelijke beschrijvingen te geven, en meningen te verkondigen over de meeste algemene onderwerpen. Het valt niet op dat de spreker naar woorden moet zoeken.
- **grammaticale correctheid**
 Vertoont een vrij uitgebreide beheersing van de grammatica en maakt gebruik van complexe zinsvormen. Er zijn geen fouten die de begrijpelijkheid in de weg staan. De meeste fouten worden door de spreker zelf hersteld.
- **vloeiendheid**
 Stukken tekst worden in een vrij vast tempo geproduceerd, alhoewel de spreker soms aarzelt, wanneer hij/zij zoekt naar patronen en uitdrukkingen. Er zijn nog maar weinig opvallend lange pauzes.
- **coherentie**
 De spreker maakt gebruik van een beperkt aantal middelen voor tekstcohesie om zijn/haar uitingen te verbinden tot een heldere, coherente tekst, hoewel dat in een lange bijdrage niet altijd even goed lukt.
- **uitspraak**
 Duidelijke, natuurlijke uitspraak en intonatie.

Voorbeeld 1 (Bron: het Amsterdams Lyceum, Amsterdam)

ERK NIVEAU	Globale descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave	Voorbeeld opgenomen voor de taal:
B2	Monologen	Kan een betoog opbouwen waarbij hij/zij systematisch te werk gaat, belangrijke punten aangeeft en relevante details noemt.	Forum over racisme	Italiaans Spaans

OPGAVE

Situatie

Tijdens jullie uitwisseling met een buitenlandse klas is er een forum georganiseerd over racisme. Er wordt ook van de Nederlanders een bijdrage verwacht gezien de actualiteit van het thema. Jij wordt aangewezen om een presentatie te houden.

Opdracht

Besteed aandacht aan de volgende onderdelen:

- Stel je voor.
- Onder de toehoorders zijn er sympathisanten van *SOS Racisme*; je bewondert hun acties.
- In Nederland is een nogal ongenueanceerde meningsvorming over dit onderwerp.
- Oorzaken hiervan aangeven en onderbouwen met argumenten.
- Stel vast dat jouw generatie het voordeel heeft samen op te groeien met andere culturen.

Hoe presteert de leerling Italiaans?

Deze opdracht kan niet worden uitgevoerd zonder een uitgebreide beheersing van de taal op minimaal B2 niveau. De leerling vertoont op alle kenmerken een zeer goed B2 niveau; de coherentie van haar betoog wijst zelfs naar C1 niveau (waaraan de mate van abstractheid en complexiteit van het thema echter niet voldoet). Zij maakt een enkele grammaticale fout (*entrava la politica*) dat door haar niet wordt hersteld. Om deze opdracht te kunnen uitvoeren heeft de leerling zich goed voorbereid en gedocumenteerd: een noodzakelijke voorwaarde voor een houden van een goede presentatie op B2 niveau.

Hoe presteert de leerling Spaans?

Deze leerling vertoont een natuurlijke uitspraak en intonatie, een uitgebreide woordenschat om over actuele onderwerpen te kunnen praten en een goede beheersing van de grammatica, kenmerken die aan de criteria van B2 voldoen.

8.4 Domein D: Schrijfvaardigheid

A1

Beheersingsniveau:
 Kan een korte eenvoudige mededeling doen, bijvoorbeeld voor het zenden van vakantiegroeten. Kan op formulieren persoonlijke details invullen, bijvoorbeeld naam, nationaliteit en adres op een inschrijvingsformulier noteren.

Tekstkenmerken productief

- **onderwerp**
De teksten hebben betrekking op de schrijver zelf of op imaginaire personen.
- **woordenschat en woordgebruik**
Woorden en eenvoudige uitdrukkingen over persoonlijke details en bepaalde concrete situaties.
- **grammaticale correctheid**
Een klein aantal eenvoudige constructies en uit het hoofd geleerde uitdrukkingen.
- **spelling en interpunctie**
Bekende woorden en korte zinnen, zoals ook eenvoudige verkeers- of ANWB-borden, instructies, namen van dagelijkse objecten en namen van winkels of regelmatig gebruikte basiszinnen zijn correct overgeschreven.
Eigen adres, nationaliteit en andere persoonlijke details zijn correct gespeld.
- **coherentie**
Woorden of groepen van woorden zijn verbonden met behulp van basis voegwoorden, zoals: 'en', 'dan'.

Om de niveaus zichtbaar te maken zijn de producten van de leerlingen hierna met de oorspronkelijke schrijffouten opgenomen.

Voorbeeld 1

ERK NIVEAU	Globale descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave	Voorbeeld opgenomen voor de taal:
A1	Aantekeningen, berichten en formulieren.	Kan een eenvoudig formulier invullen.	Officieel visumformulier en envelop	Russisch

OPGAVE

Situatie

Je Russische vriendin nodigt je uit om naar Rusland te komen. Ze heeft gegevens van je nodig op een officieel visumformulier. Ze had helaas geen Engelstalige versie. Voor jou geen probleem – je vult de Russische versie in.

Opdracht

Vul onderstaand visumformulier in het Russisch in. En adresseer de envelop in het Russisch.

Гражданство (если Вы имели гражданство СССР или России то когда и в связи с чем его утратили)	
Фамилия Имя, отчество (имена) Если изменяли, то Ваша фамилия, имя и отчество (имена) до изменения	
Дата рождения	Пол
Цель поездки в Россию	
В какое учреждение	
Маршрут следования (в пункты)	
Дата начала действия визы	Дата окончания действия визы
13 Категория, вид и кратность визы	

Uitwerking

Гражданство (если Вы имели гражданство СССР или России то когда и в связи с чем его утратили)	
Фамилия <i>Касья</i>	
Имя, отчество (имена) <i>Латифа Ахажиевна</i>	
Если изменяли, то Ваша фамилия, имя и отчество (имена) до изменения	
Дата рождения <i>05-04-1989</i>	Пол <i>женщина</i>
Цель поездки в Россию <i>Каникулы</i>	
В какое учреждение <i>В гостинице</i>	
Маршрут следования (в пункты) <i>Амстердам - Санкт - Петербург</i>	
Дата начала действия визы <i>01-08-06</i>	Дата окончания действия визы <i>01-09-2006</i>
13 Категория, вид и кратность визы	

	☐
	<input type="text" value="Ул. Павлов"/>
	<input type="text" value="ул. Екатерина"/>
	<input type="text" value="д. 10 кв. 80"/>
	<input type="text" value="Санкт - Петербург"/>

Hoe presteert deze leerling?

Al gaat het hier om een A1-opgave, de keuze voor authentiek materiaal zorgt ervoor dat de gevraagde leesvaardigheid soms meer dan A1 verwacht. Sommige vragen zijn namelijk soms moeilijk te begrijpen.

Het invullen van persoonsgegevens is typisch A1. Bij sommige punten vraagt het formulier echter méér. Daar waar er meer gevraagd wordt, haakt de af. Het gaat hier dus om een eindproduct op A1 niveau.

A2

Beheersingsniveau:

Kan korte, eenvoudige notities en boodschappen opschrijven. Kan een zeer eenvoudige persoonlijke brief schrijven, bijvoorbeeld om iemand voor iets te bedanken.

Tekstkenmerken productief

▪ **onderwerp**

De tekst heeft betrekking op de directe eigen omgeving van de schrijver of eenvoudige alledaagse situaties.

▪ **woordenschat en woordgebruik**

Standaardpatronen met uit het hoofd geleerde uitdrukkingen en kleine groepen van woorden waarmee beperkte informatie wordt overgebracht.

▪ **grammaticale correctheid**

Eenvoudige constructies, echter systematisch met elementaire fouten.

▪ **spelling en interpunctie**

Korte zinnen over alledaagse onderwerpen - bijvoorbeeld een routebeschrijving - zijn correct.

▪ **coherentie**

Groepen woorden zijn verbonden met behulp van eenvoudige voegwoorden, zoals: 'en', 'maar' en 'omdat'.

Om de niveaus zichtbaar te maken zijn de producten van de leerlingen hierna met de oorspronkelijke fouten opgenomen.

Voorbeeld 1 (Bron: het Amsterdams Lyceum, Amsterdam)

ERK NIVEAU	Globale descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave	Voorbeeld opgenomen voor de taal:
A2	Correspondentie	Kan een eenvoudig persoonlijk briefje schrijven	Vacanza in Toscana	Italiaans

OPGAVE

Situatie

Je gaat in de zomer naar Italië op vakantie bij een 'agriturismo' in Toscana, samen met twee Italiaanse vrienden, Caterina en Antonio, een broer en een zus uit Palermo van 20 en 22 jaar die je vorig jaar hebt leren kennen. Je wilt er ook je Italiaanse vriendin Sara bij betrekken, die het net met haar vriend Fabrizio heeft uitgemaakt.

Opdracht

Schrijf een brief aan Sara en stel haar je plannen voor. Vraag haar hoe het nu met haar is, toon je medeleven met haar situatie en probeer haar te overtuigen dat het voor haar goed zou zijn om nieuwe mensen te ontmoeten.

Uitwerking

Cara Sara,

mi dispiace di sentire che è successo con tuo ragazzo. Adesso come stai? Che ne pensi di andare in vacanza con me e due dei miei amici? Ho la idea di andare a un agriturismo in Toscana dove sono andata l'anno scorso. È davvero un luogo bellissimo! Marisa e Sandro, i due amici, vengono anche. Perché non vieni anche tu per qualche giorno? Così potresti incontrare persone nuove e i miei amici sono simpatici. Vengono da Sicilia, hanno 20 e 22 anni. Sono fratello e sorella.

L'agriturismo è perfetto, ci sono animali e la natura della campagna toscana è bella. Spero che puoi venire anche tu. Rispondami un po' velocemente, non vedo l'ora di vederti!

Ciao,

Joan

Hoe presteert deze leerling?

De leerling laat in haar schrijfproductie zien dat ze in staat is tot een productief gebruik van de taal met af en toe elementaire fouten. Het onderwerp en de uitwerking daarvan is eenvoudig, wat deze prestatie op het A niveau plaatst. Haar woordenschatgebruik en grammaticale kennis vertoont een taalbeheersing op een goed A2 niveau.

Voorbeeld 2

ERK NIVEAU	Globale descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave	Voorbeeld opgenomen voor de taal:
A2	Correspondentie	Kan een eenvoudige persoonlijke brief schrijven.	E-mail over het Nederlandse schoolsysteem	Russisch

OPGAVE

Situatie

Je hebt een Russische mailfriend (m/v) voor wie je zelf een roepnaam verzint. (In de opdracht is deze persoon met X aangeduid.) Het is iemand van jouw leeftijd die in een rustige buitenwijk van een stad woont, met moeder, broer en oma in een tweekamerflatje.

Opdracht

Schrijf een email bericht aan je Russische mailfriend. Maak gebruik van de volgende gegevens.

- Begin met een aanhef, begroeting en naam.
- Gek genoeg had je nog nooit iets over school verteld. Doe dat in deze mail.
- Het schoolsysteem in Nederland is heel anders dan dat in Rusland.
- Vertel iets over je profiel, de inhoud ervan en waarom je het gekozen hebt.
- Noem een mogelijke vervolgstudie.
- Vraag hoe het schoolsysteem bij hun in elkaar zit.

- Sluit het email bericht af.

Uitwerking

 <p>ETTY HILLESUM LYCEUM</p>	Naam <u>Marlies</u> Vak Docent Datum Klas
<p>Дорогая Таня!</p> <p>Я тебе никогда писала о школе. А в этом письме я пишу о школе. Я думаю что система школьная в Голландии очень различается с системой в России.</p> <p>У нас есть два школы – основная школа длится восемь лет. Дети ходат в эту школу если их честыре года до их дваднацать лет. Потом они ходят в среднюю школу. Эта школа длится честыре года, пять или шесть лет. Низкая ступень длится миньше года, чем выше ступень.</p> <p>Я хожу в школу шесть лет. Сейчас я пятом классе. Нам надо выбирать “профиль”, что значит ты выбираешь предметы тебе нравящиеся.</p> <p>Я выбирала профиль “природа и здоровье”. У меня есть предметы: математика, физика, химия и биология. У меня тоже голландский язык, англиский и русский язык. Эти предметы мне нравятся, поэтому я их выбрала. С этими предметами я могу изучать что я хочу. Я хочу изучать биологию и физику. Я очень люблю эти предметы!</p> <p>Пиши мне р твоей школе!</p> <p>Целую, Марлис.</p>	

Hoe presteert deze leerling?

De prestatie van de leerling is te plaatsen op A2 niveau, hoewel er ook twee uitschieters naar B1 zijn: ze pakt de thematiek heel goed aan, en ze heeft een uitgebreide woordenschat, die A2 overtreft. Toch is hier geen sprake van een + niveau: qua grammatica, spelling en coherentie blijft de prestatie daarvoor te veel achter.

Voorbeeld 3

ERK NIVEAU	Globale descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave	Voorbeeld opgenomen voor de taal:
A2+	Correspondentie	Kan eenvoudige persoonlijke briefjes schrijven om iets te vertellen of te vragen: over het weer, over dagelijkse zaken, om te bedanken of zich te verontschuldigen.	E-mail over de verjaardag van je moeder	Russisch

OPGAVE

Situatie

Je hebt een Russische mailfriend (m/v) voor wie je zelf een roepnaam verzint. (In de opdracht is deze persoon met X aangeduid.) Het is iemand van jouw leeftijd die in een rustige buitenwijk van een stad woont, met moeder, broer en oma in een tweekamerflatje.

Opdracht

Schrijf een e-mailbericht aan je Russische mailfriend. Maak gebruik van de volgende gegevens.

- Begin met een aanhef, begroeting en naam.
- Je moeder was onlangs (noem de datum!) jarig.
- Hoe vieren jullie dat thuis? En: wat is in Nederland gebruikelijk? Noem in ieder geval 5 van de volgende elementen: zingen, cadeautjes, taart, visite (familie, burens, vrienden), eten en drinken (wat?, wie bedient / wast af?), toosten, laat naar bed, gezellige sfeer, het weer.
- Vraag hoe men in Rusland verjaardagen van volwassenen viert. En van kinderen?
- Vervolgens feliciteer je X met de **День независимости**, ook wel **День России** genoemd. Vertel hoe je hiervan weet: je hebt in je leerboek Russisch gelezen dat deze feestdag bestaat sinds de val van het communisme en gevierd wordt op 12 juni.
- Excuses dat je er te laat mee bent.
- Wens X + gezinsleden + President Poetin alle goeds (kies zelf iets wat voor deze gelegenheid van toepassing zou kunnen zijn).
- Hoe zouden ze dat feest eigenlijk vieren? Vraag ernaar.
- Sluit het email bericht af.

Uitwerking

 ETTY HILLESUM LYCEUM	Naam <u>Marlies</u> Vak Docent Datum Klas
<p>Дорогая Таня,</p> <p>Как живёшь? Мне хорошо. Двадцать пять мая у моей мамы была день рождения. было очень весело! Утром мы (я и мой отец) пели песню. Песня называется 'Добрый день рождения милия мама'. Ей очень нравилась. Потом мы завтракали. Мой отец сделал вкусные булки. Потом моя бабушка и мой дедидшка завернули нас. Я, и отец и бабушка и дедушка делали маме подарок: новый велосипед.</p> <p>Днём был много посещения. Мы ели очень много торта яблоки.</p> <p>Вечером люди уехать, а моя тётя, мой брат и подруга мамы остались. Мы ели щи, потому мама любит щи. Я и мой брат убирали. была хорошая идея, потому комната была беспорядок! Я думаю, что день рождения мамы был весёлый день! Это жаль, погода был плахая.</p> <p>Как встречаете вы в России день рождения взрослых? И день рождения детов?</p> <p>Я почти забываю поздравлять тебе! Поздравляю с днём России! Я читала об этом дне в книге русской. Он встретит этот праздник с конча коммунизма, правда? Извини, я слишком поздно с поздравлять...</p> <p>Я желаю тебе с самой и Путину здоровье! Как вы встечаете этот праздник?</p> <p>Пиши!</p> <p style="text-align: center;">Целую, Марлис</p>	

Hoe presteert deze leerling?

Het thema van de opgave ontstijgt de A-niveaus en kan een prestatie op B1 veronderstellen (ook qua lengte). De prestatie van de leerling is te plaatsten op A2 niveau, met name vanwege het aantal fouten (ook fouten die het begrip enigszins in de weg staan), en de mate van coherentie.

Voorbeeld 4

ERK NIVEAU	Globale descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave	Voorbeeld opgenomen voor de taal:
A2	Correspondentie	Kan eenvoudige persoonlijke briefjes schrijven om te bedanken en zich te verontschuldigen.	Buurmeisje jarig	Spaans

OPGAVE

Situatie

Je verblijft twee maanden in Spanje voor een zomercursus. Je logeert bij een gastgezin. Vandaag wordt Emma, het dochtertje van je burens op wie je een keer hebt gepast, 9 jaar en je bent uitgenodigd om aan het eind van de middag iets te komen drinken. Je hebt de uitnodiging aangenomen en een cadeautje gekocht.

Bij het ontbijt ontdek je dat je vanmiddag om 16 uur een bijeenkomst op school hebt die kan uitlopen. Je vreest dat je niet op tijd thuis kunt zijn.

Je weet niet of de burens al aanspreekbaar zijn zo vroeg in de ochtend en besluit een briefje in de bus te doen. Je biedt je excuses aan, omdat je hebt gezegd dat je van de partij zal zijn en nu pas ontdekt dat je een andere afspraak hebt.

Opdracht

Schrijf een briefje aan je burens. Maak gebruik van de volgende gegevens:

- Feliciteer je burens.
- Leg uit dat je misschien laat thuiskomt.
- Bied je verontschuldiging aan.
- Vertel wat je van plan bent zodra je thuis bent.
- Groet je burens.

Uitwerking Spaans

Hola,

Muchísimas felicitades para Emma en su cumpleaños, nueve años, ¡que edad preciosa! He prometido que voy a venir a su fiesta esta tarde, pero tengo una reunión en el colegio. Por esta razón no sé si voy a llegar en tiempo. ¡Lo siento ! Cuando retorno, vengo pronto a Emma. ¡Tengo un regalo para ella ya !

Hasta luego,

Jante

B1 - Schrijfvaardigheid

Beheersingsniveau:

Kan een eenvoudige, samenhangende tekst schrijven over onderwerpen die vertrouwd of van persoonlijk belang zijn. Kan persoonlijke brieven schrijven waarin ervaringen en indrukken beschreven worden.

Tekstkenmerken productief

▪ onderwerp

De teksten handelen over vertrouwde onderwerpen met betrekking tot de leefwereld van de schrijver of over alledaagse zaken.

▪ woordenschat en woordgebruik

De woordenschat is toereikend om eventueel met behulp van omschrijvingen over vertrouwde onderwerpen, zoals familie, hobby's, werk, reizen en actuele gebeurtenissen te schrijven.

▪ grammaticale correctheid

Redelijk correct gebruik van frequente 'routines' en patronen die horen bij voorspelbare situaties.

▪ spelling en interpunctie

Lopende tekst die over het algemeen in het geheel begrijpelijk is.

Spelling, interpunctie en lay-out zijn in de meeste gevallen accuraat genoeg om te volgen.

▪ coherentie

Een serie van kortere, eenvoudige afzonderlijke elementen is verbonden tot een samenhangende lineaire reeks van punten.

Voorbeeld 1 (Bron: het Amsterdams Lyceum, Amsterdam)

ERK NIVEAU	Globale descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave	Voorbeeld opgenomen voor de taal:
B1	Vrij schrijven	Kan een verhaaltje schrijven	Schrijfwedstrijd	Italiaans

OPGAVE

Situatie

Op een Italiaanse jongerensite zie je de aankondiging van een schrijfwedstrijd: je moet een verhaal schrijven tussen de 200 en de 250 woorden over een onderwerp naar keuze en het aan de redactie van de site opsturen. De beste verhalen worden gepubliceerd. Je beslist om mee te doen.

Opdracht

Schrijf een verhaal voor de schrijfwedstrijd.

Uitwerking

A qualcuno.

Sono una ragazza e ho sedici anni. Non dico il mio nome perché sono in pericolo. Allora, credo che devo dare una spiegazione. Mio padre è morto un anno fa. Era il mio eroe. Era sempre gentile e era molto intelligente. Faceva il falegname. La polizia mi ha detto che lui si ha suicidato. Ma non era vero. Mio padre era assassinato della mafia. È cominciato quando mio padre ha visto un omicidio. Al la mafia questo non è piaciuto. La mafia ha minacciato mio padre per almeno quattro mese.

Mio padre era spaventato a morte! Mio padre faceva dei lavoretti per un poliziotto che era suo amico. Credo che la mafia pensava che lui ha fatto la spia al suo amico, il poliziotto. In quel momento capivo e ancora lo so. Poiché sono fuggita un anno fa, e dopo mio padre è morto. Era meglio per me.

La mia famiglia non deve pensare che sono pazza. La mia famiglia mi manca. Spero che stanno tutti bene.

Devi sapere che la mafia mi ha rincorso e mi troverà. Lo so. E non voglio mettere in pericolo le persone dove sono adesso, hanno già fatto abbastanza per me.

Per questo ho scritto questa lettera. Che cosa devo fare adesso?

Aiutami, aiutami!

Hoe presteert deze leerling?

Het beschrijven van een verzonnen gebeurtenis veronderstelt een beheersingsniveau op minimaal B1. Dit niveau wordt ook door deze leerling vertoond: het is een lopende tekst, prima te volgen, zonder spellingsfouten maar wel met grammaticale fouten waar het gaat om grammatica-onderwerpen zoals het gebruik van complexere werkwoordtijden.

Voorbeeld 2 (Bron: het Amsterdams Lyceum, Amsterdam)

ERK NIVEAU	Globale descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave	Voorbeeld opgenomen voor de taal:
B1	Correspondentie	Kan in brieven of e-mails feitelijke zaken beschrijven en nieuwtjes uitwisselen.	E-mail collega	Spaans

OPGAVE

Situatie

Twee avonden per week heb je een bijbaantje in een bibliotheek. Daar is tijdelijk een Spaanse collega gestationeerd. Aan jou is destijds gevraagd om deze persoon wegwijs te maken in de Nederlandse maatschappij. Sinds je op een andere afdeling bent geplaatst heb je de gewoonte aangenomen om op maandagavond even via e-mail te

informer en of je collega een leuk weekend heeft gehad. Je vertelt dan meteen ook wat je zelf hebt meegemaakt.

Opdracht

Schrijf een e-mailbericht aan je buitenlandse collega. Zoek of verzin zelf een naam.

Maak gebruik van de volgende gegevens:

- Vraag hoe het met je collega gaat.
- Beschrijf wat je afgelopen weekend hebt meegemaakt.
- Vertel ook wat je er van vond.
- Informeer naar het weekend van je collega.
- Vertel dat het volgend weekend Pasen is en wat dat betekent (maandag vrij, Nederlandse tradities, enzovoort).
- Wens je collega een prettige werkweek en sluit je e-mail bericht af met een groet.

Uitwerking

Hola Pepe,

¿Cómo estás? Te echo de menos en este otro departamento. Bueno ,por e-mail podemos mantenernos en contacto.

¿Sabías que hay una playa en Amsterdam? Se llama Blijbrug y se puede ir con la nueva tranvía 26. Fui allí el sabado pasado y es un buen lugar. El tiempo no era tan bueno, pero me imagino que es estupendo en verano.

El resto del fin de semana trabajé en el café. El domingo si hacía buen tiempo y por eso podíamos abrir la terraza y estaba muy frecuentado.

¿Qué tal tu fin de semana ? ¿Has visitado tu nieto en Den Bosch ?

Es la Pascua el fin de semana próximo. Tenemos libre el lunes, pero no el Viernes Santo. Algunas empresas si tienen libre el viernes....

Tenemos algunas tradiciones con Pascua. Por ejemplo los niños creen que una liebre esconde huevos de chocolate en la casa por la noche. La mañana después los niños podemos buscar y comerlos. La Pascua es también una buen razón de visitar familia y tener un gran desayuno juntos. Comemos muchos huevos, matzes, pan de pascua y muchos bocadillos ricos. En mi familia no hacemos nada religioso ¿Cómo va en España?

Escribe y me cuentas. Bueno, voy a comenzar con mi trabajo.

Espero que tengas una buena semana y hablo contigo luego.

Adiós.

Coba

Hoe presteert deze leerling?

In deze prestatie wordt redelijk correct gebruik gemaakt van frequente grammaticale constructies. Er zijn geen lexicale of grammaticale fouten die het begrijpen van de brief in de weg staan. Niveau-inschatting: B1.

B2 - Schrijfvaardigheid

Beheersingsniveau:

Kan een duidelijke, gedetailleerde tekst schrijven over een breed scala van onderwerpen die de persoonlijke interesse van de schrijver hebben. Kan een opstel of verslag schrijven, informatie doorgeven of redenen aanvoeren ter ondersteuning vóór of tégen een specifiek standpunt. Kan brieven schrijven waarin het persoonlijk belang van ervaringen en indrukken aangegeven wordt.

Tekstkenmerken productief

▪ onderwerp

De tekst heeft betrekking op zaken die behoren tot de interessesfeer of de ervaringswereld van de schrijver.

▪ woordenschat en woordgebruik

Voldoende taal om duidelijke beschrijvingen te geven en meningen te verkondigen over de meeste algemene onderwerpen.

▪ grammaticale correctheid

Vertoont een vrij uitgebreide beheersing van de grammatica. Er zijn geen fouten die de begrijpelijkheid in de weg staan.

▪ spelling en interpunctie

Duidelijke, begrijpelijke, lopende tekst waarbij tekstconventies zoals indeling in paragrafen en standaard lay-out zijn toegepast. Spelling en interpunctie zijn redelijk accuraat maar kunnen invloeden van de moedertaal hebben.

▪ coherentie

Een gelimiteerd aantal middelen voor tekstcohesie is aangewend om de uitingen van de schrijver te verbinden tot een heldere, coherente tekst, hoewel dat in een lange tekst niet altijd even goed is gelukt.

Voorbeeld 1 (Bron: Het Amsterdams Lyceum, Amsterdam)

ERK NIVEAU	Globale descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave	Voorbeeld opgenomen voor de taal:
B2	Correspondentie	Kan adequate zakelijke en formele brieven schrijven	Fietspaden in Italië	Italiaans

OPGAVE

Situatie

Je verblijft een half jaar in een Italiaanse stad voor een stage. Je vindt het schandalig dat er in veel Italiaanse steden zo weinig fietspaden zijn. Je zou graag elke dag naar je stageplek willen fietsen, maar je vindt het bijna levensgevaarlijk om in het drukke verkeer te fietsen. Je weet dat de gemeente binnenkort een milieu-campagne start en

je besluit actie te ondernemen: je gaat een brief naar de burgemeester schrijven om aandacht voor dit probleem te vragen.

Opdracht

Schrijf een brief aan de burgemeester om aandacht te vragen voor de noodzaak van een goed fietspadnet in de stad. Denk hierbij aan de volgende punten:

- Noem de nadelen van teveel autoverkeer in de stad.
- Vertel over de voordelen van het gebruik van de fiets voor de gezondheid, de economie en het milieu.
- Vertel over de situatie in Nederland.

Uitvoering

Egregio Signor sindaco,

mi chiamo Hannah de Winter, sono olandese e sono nella Sua città per uno stage di sei mesi nel settore del turismo. So che fra poco comincerà una campagna per promuovere delle iniziative per la difesa dell'ambiente e vorrei attirare la sua attenzione su un problema che penso è molto importante.

In Olanda sono sempre andata a scuola in bicicletta, anche quando facevo la scuola elementare, anche quando uscivo con i miei amici usavamo sempre la bicicletta per andare al cinema o nel centro città. Questo era facile perché in tutte le città olandesi e anche fuori città ci sono molte piste ciclabili, e allora andare in bici è molto sicuro anche per i bambini. Per gli studenti, che di solito non hanno molti soldi questo è un vantaggio, perché la bicicletta a differenza dell'auto non costa niente.

Quando sono arrivata in Italia volevo per prima cosa comprare una bicicletta per potere andare tutti i giorni al mio stage. Ma tutti mi hanno detto che non devo farlo e dopo pochi giorni ho capito perché lo hanno detto: andare in bicicletta qui è pericolosissimo! Non c'è neanche una pista ciclabile, le macchine non fanno attenzione alle biciclette e non gli danno mai la precedenza anche quando la hanno. E inoltre l'aria è inquinata e sporca e se vai in bicicletta la respiri tutta.

Secondo me la città diventerebbe molto più bella se la gente potrebbe usare di più la bicicletta. Sarebbe bene per la salute perché tutti farebbero più movimento invece che stanno seduti nell'auto; inoltre si spenderebbe molto meno per i trasporti, l'aria non sarebbe inquinata per tutti i gas di scarico delle auto e la città sarebbe più pulita.

In altri paesi come l'Olanda e la Germania le biciclette nelle grandi città si usano molto, perché non si usano in Italia che è un paese con tante bellezze culturali e naturali da difendere?

Spero che Lei presterà attenzione a questa mia lettera.

Distinti saluti,

Hannah De Winter

Hoe presteert deze leerling?

De leerling vertoont een goede beheersing van grammatica en woordenschat, gebruikt elementen voor tekstcohesie en weet goede argumenten aan te brengen om haar mening te verkondigen. Ze levert daardoor een prestatie die op B2 niveau wordt ingeschaald.

Voorbeeld 2 (Bron: Het Amsterdamsch Lyceum, Amsterdam)

ERK NIVEAU	Globale descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave	Voorbeeld opgenomen voor de taal:
B2	Vrij schrijven	Kan duidelijke, gedetailleerde teksten schrijven over thema's gerelateerd aan het eigen interessegebied.	Boekrecensie	Spaans

OPGAVE

Situatie

Er zijn tegenwoordig veel websites waar je boeken, cd's en dvd's online kunt bestellen. Maar je kunt deze sites ook gebruiken als een soort 'naslagwerk', omdat er meestal inhoudsbeschrijvingen zijn opgenomen. Een andere manier om jezelf een beeld te vormen van een boek, film of cd is het lezen van de recensies op deze websites. Op sommige websites vind je recensies geschreven door jongeren zoals jij en geven een persoonlijke mening weer.

Binnenkort vindt er een discussie in de klas plaats over het thema "Wat maakt een goed boek nou eigenlijk zo goed?. Ter voorbereiding krijg je de opdracht om een boek uit te kiezen dat je bijzonder heeft aangesproken (of juist helemaal niet) en hier een recensie over te schrijven. Deze recensie wordt bij een van de boekensites aangeleverd en tevens op de website van school gezet.

Opdracht

Kies een boek dat je gelezen hebt en schrijf een recensie voor een website. Je legt in de recensie uit wat je zo goed/slecht aan het boek vond. Onderbouw je mening met argumenten.

Uitwerking

Título del libro: El toque.

Autor: Harry Mullisch.

El libro me parece: bueno.

El libro me gustó mucho porque desde la primera página hasta la última está lleno de tensión. Cuando yo estaba leyéndolo podía compartir los sentimientos con el chico, el protagonista de la historia.

El autor te describe tan bien los lugares que te puedes meter en el libro. Cuando lo estas leyendo ni quieres ni puedes parar. Según vas pasando las páginas descubres, al mismo tiempo que el chico, un poquito más sobre lo que pasó la noche en que los alemanes mataron a sus padres y a su hermano.

También me gustó mucho como el autor divide el libro en los años de la vida de este muchacho, de forma que el orden cronológico ayuda a situarte. El libro empieza al final de la Segunda Guerra mundial, invierno 1944. En ese momento el chico tiene 9 años. El segundo capítulo se llama '1952', el tercer '1955', el cuarto '1966' y el último '1988'. Esto te ayuda a no perder el hilo.

El libro es muy triste, el chico no tiene una vida alegre, por eso no recomiendo el libro a gente que se emociona rápido.

Normalmente este autor, Harry Mullisch, es difícil pero esta vez no, todo es muy fácil de entender.

Conclusión: el libro es bueno porque te va llevando por la vida del chico y te lo cuenta en una manera cautivadora. Por eso le doy cuatro estrellas.

*P. Dekker
Amsterdam, Holanda.*

Hoe presteert deze leerling?

Het niveau van deze schrijfproductie voldoet aan de kenmerken van B2.

8.5 Voorbeelden nader bekeken: de expertmeeting

Het belangrijkste doel voor het opnemen van voorbeelden van leerlingenprestaties in de handreikingen voor de schoolexamens havo/vwo was om de verschillende competentieniveaus van het ERK voor docenten toegankelijk en hanteerbaar te maken. Omdat we er vanuit gaan dat deze voorbeelden een belangrijk referentiepunt voor de mvt-docenten kunnen worden, hebben we ze aan een groep deskundigen voorgelegd om met hen te bekijken of ze voldoende inzicht in de verschillende niveaus geven. Het expertpanel is in november 2006 bijeen gekomen en bestond uit Cito-medewerkers, vertegenwoordigers van de talensecties van Levende Talen en (universitaire) talentdocenten en opleiders. Na een korte familiarisatie met de niveaus van het ERK en hun kenmerken zijn tijdens de bijeenkomst de voorbeelden in taalspecifieke groepjes bekeken en geanalyseerd; daarna zijn opmerkingen over het proces en de criteria voor de inschaling van de prestaties plenair besproken. De meest relevante specifieke opmerkingen over de opgaven en de voorbeelden zijn in de vorige paragrafen (8.3 en 8.4) opgenomen. Hieronder volgen nog enkele opmerkingen van algemene aard:

- **DE OPGAVE**

Een opgave dient op een dergelijke manier te worden geformuleerd zodat een prestatie op een bepaald niveau uitgelokt wordt. Als er in de opgave elementen aanwezig zijn die naar hogere niveaus wijzen, kan het voorkomen dat een leerling dat onderdeel niet kan uitvoeren. Ook kan het zijn dat een leerling een opdracht op een ander niveau (hoger of lager) uitvoert dan wat wordt verondersteld; een leerling kan immers alleen op zijn eigen taalniveau presteren. Sommige tekstsoorten en situaties nodigen uit om binnen een bepaald niveau te presteren (bijvoorbeeld: een briefkaart kan moeilijk tot een C1 prestatie leiden). Als een leerling een grotere beheersing van de vreemde taal toont dan wat door

de opgave wordt verondersteld, zal hij/zij een nieuwe opdracht, die om een prestatie op een hoger niveau vraagt, moeten uitvoeren om te kunnen aantonen dat hij het hogere niveau inderdaad 'heeft'.

De mate van openheid/geslotenheid van een opdracht kan variëren. Een zeer voorgestructureerde opdracht kan ook belemmerend werken, al maakt het het vaak wel makkelijker om een prestatie op het veronderstelde niveau te krijgen. Als de opgave in de doeltaal is, dan moet die zo worden geformuleerd dat ook de tekstenmerken van de formulering van de opgave aan het niveau voldoen. In een toetsituatie ligt het Nederlands voor de hand, maar in een doeltaal-voertaal situatie hoeft de formulering in de doeltaal op zich geen probleem op te leveren. Wel opletten dat als je de opgave in de doeltaal formuleert je daarmee niet al veel weggeeft.

- **SCOREN OP ALLE CRITERIA**

Binnen een bandbreedte groeit het taalniveau van de leerling, een niveau is in feite een heel gebied waarbinnen je presteert. Het is een glijdende schaal waarbij vooruitgang bij het ene kenmerk sneller gaat dan bij een andere. Het kan dus heel goed voorkomen dat een leerling op sommige criteria op een hoger niveau scoort dan op anderen. Dit betekent dat hij zich op een bepaald niveau bevindt maar op weg is naar een hoger niveau. Het is overigens niet altijd even makkelijk aan te geven hoe groot precies de bandbreedte binnen een niveau is.

Als blijkt dat een leerder op alle criteria bijvoorbeeld B1 scoort behalve voor grammaticale correctheid (A2), dan is het zinvol om de leerder daar extra op te trainen.

- **DE GESPREKSPARTNER BIJ GESPREKKEN VOEREN**

Er dient nogmaals te worden benadrukt dat voor een goede beoordeling van een gesprek ook instructies voor het taalgebruik van de gesprekspartner aanwezig moeten zijn. Deze heeft namelijk invloed op de prestatie van de leerling. In een toetsituatie is het - zeker op de lage niveaus - niet verstandig om twee leerlingen bij elkaar te zetten. De gesprekspartner heeft o.a. de rol om een gesprek gaande te houden, dat kan niet bij de leerling worden neergelegd.

- **HET ERK ALS TOETSINSTRUMENT ?**

Het ERK is een zelfevaluatie-instrument waardoor de leerling weet waar hij staat. Wij gaan uit van een niveauinschatting - en wat je nog moet doen om een niveau te bereiken.

In de handreiking wordt een illustratie gegeven van wat in de tweede fase onder een bepaald niveau wordt verstaan. Het ERK is echter geen instrument dat een cijfer genereert.

- **LENGTE VAN PRESTATIES**

Korte prestaties (minder dan een minuut) zijn niet voldoende illustratief voor de inschatting van een niveau. Hooguit kunnen ze een niveau impliceren.

9. Didactische aanwijzingen

De eindtermen van de tweede fase zijn geglobaliseerd, dat betekent dat ze inhoudelijk meer zijn samengevat, maar dat de essentie hetzelfde is gebleven. Nieuw is wel, dat het te bereiken niveau in termen van het ERK is weergegeven. Zoals eerder aangegeven, zijn deze niveaus beschreven in competenties: wat moet een leerling aan het eind van havo en vwo aan gedrag laten zien? Anders gezegd, wat kan de leerling? In dit hoofdstuk gaan we kort in op mogelijke consequenties voor de didactiek van het vreemdetalenonderwijs, wanneer er rekening gehouden gaat worden met de na te streven doelen voor de tweede fase. Welke manier van werken vergroot de kans op het bereiken van de nagestreefde niveaus van het ERK? Een aantal relatief nieuwe inzichten zullen daarbij de revue passeren. We gaan eerst in op een aanpak die zich richt op het vervullen van communicatieve taken als bewijs van wat iemand kan. Daartoe worden twee manieren beschreven. Vervolgens wordt de rol van grammatica en idioom in deze context besproken en tot slot zullen we aandacht besteden aan het Europees Taalportfolio, een instrument dat leerlingen kan helpen ook zelf inzicht te krijgen in de competenties waarover zij (al) beschikken.

9.1 Taken en taalonderwijs

Werken vanuit taken

Volgens het ERK gaan communiceren en leren gepaard met de uitvoering van taken. Dit zijn niet alleen talige taken, al omvatten ze wel taalactiviteiten en doen ze een beroep op de communicatieve competentie van het individu (pag. 16, ERK). Het uitvoeren van taken vereist in de communicatie en in het leren het gebruik van strategieën. Zijn er bij de uitvoering van dergelijke taken taalactiviteiten betrokken, dan is verwerking (door receptie, productie, interactie of bemiddeling) van gesproken of geschreven teksten vereist.

Het is zinvol om de begrippen 'taak' en 'strategie' wat nader te definiëren. Het ERK beschrijft de begrippen als volgt (Council of Europe, 2001, pag. 10⁸):

'Een *strategie* is een geordende, doelgerichte en gereguleerde gedragslijn die door een individu wordt gekozen om een taak uit te voeren die hij of zij zich stelt of waarmee hij of zij wordt geconfronteerd';

'een *taak* is elke doelgerichte actie die door een individu als noodzakelijk wordt beschouwd om een bepaald resultaat te verwezenlijken in het kader van een op te lossen probleem, een te vervullen plicht of een te bereiken doel'.

⁸ De geciteerde tekst komt uit een vertaling van het CEF, die op initiatief van de Nederlandse Taalunie is gemaakt en die in het najaar van 2006 is verschenen (zie literatuuropgave). De genoemde bladzijde verwijst naar het oorspronkelijke document.

In beschrijvingen van een taakgerichte benadering vinden we zes kenmerken waaraan taken moeten voldoen, willen zij effectieve taalverwerving bewerkstelligen (Ellis, 2003).

Samengevat, een taak:

- heeft het karakter van een werkplan;
- is betekenisgericht en beoogt communicatief taalgebruik;
- richt zich op talige activiteit in de echte wereld;
- kan aandacht besteden aan alle taalvaardigheden;
- heeft cognitieve handelingen (bijvoorbeeld informatie verzamelen);
- heeft een tastbaar eindproduct.

Een taak heeft een open karakter, biedt mogelijkheden voor de leerling om (eigen) keuzes te maken, kent duidelijke doelen en criteria (Haitink, 2007). Taken dienen uitgebalanceerd te zijn, uitdagend maar haalbaar.

9.2 Voorbeelden van taakgerichte benaderingswijzen

In de didactiek vinden we in twee benaderingswijzen deze uitgangspunten terug. Naast het misschien wel meest aansprekende voorbeeld daarvan, de zogenoemde TalenQuest, wijzen we ook op TABASCO (TAsk BAsed School). En op de website van het Europees Taalportfolio (www.europeestaalportfolio.nl) zijn voor alle niveaus voorbeelden van deze benaderingswijzen te vinden.

9.2.1 TalenQuest

Wat is een TalenQuest?

Een TalenQuest is een WebQuest waarbij het accent ligt op het leren van moderne vreemde talen. WebQuests zijn online taakgerichte opdrachten waarbij leerlingen informatie op het internet moeten opzoeken en verwerken. Ze doen dat niet door zomaar vrij op het net te surfen, maar aan de hand van een goed gestructureerde taak. Een dergelijke taak heeft een aantal kenmerken, die ervoor moeten zorgen dat een leerling ook effectief iets leert. Deze kenmerken zijn terug te vinden in het didactisch model, dat als de 'schijf van vijf' bekend is geworden. (Westhoff, 2002, ook te vinden in www.talenquest.nl). Zij vormen de componenten die moeten bijdragen aan goed onderwijs in moderne vreemde talen. Overigens gelden deze componenten niet alleen voor TalenQuests maar voor elke vorm van onderwijs in vreemde talen. Het gaat hierbij om de volgende componenten:

- blootstelling aan (veel) input;
- verwerking op inhoud;
- verwerking op vorm;
- strategisch handelen;
- productie van output.

Blootstelling aan input

Wezenlijk voor taalverwerving is een intensieve blootstelling aan een gevarieerde input. Met input wordt hier bedoeld een taalaanbod in de doeltaal in gesproken of geschreven vorm. Is dat niet of nauwelijks het geval, dan mag aangenomen worden dat er sprake zal zijn van weinig of geen leeropbrengst.

Om goede input te kunnen selecteren, worden in dit kader de volgende criteria gehanteerd:

- de input ligt net boven het actuele taalniveau van de leerder (i+1);
- de input is levensecht;
- de input is actueel;
- de input is functioneel en informatief;
- de input wordt aangeboden in de doeltaal;
- de input is gericht op lezen, luisteren en kijken;
- de input is gevarieerd.

Verwerking op inhoud

Alleen het aanbieden van levensechte, actuele inhoud is niet voldoende. Noodzakelijk is ook dat de leerling een opdracht krijgt die hem dwingt actiever met die inhoud om te gaan. Hij moet zich uitgedaagd voelen om te willen achterhalen wat de betekenis is van datgene dat hem wordt aangeboden. Dit leidt tot de volgende kenmerken voor het verwerken van de inhoud:

- levensecht: de taak moet inspelen op een voorspelbare of voorstelbare communicatieve situatie;
- attractief: het moet leuk zijn om de activiteit uit te voeren;
- gevarieerd: het aanbod moet lees-, luister- en kijkactiviteiten oproepen;
- intensief: de leerling heeft voldoende tijd om intensief met de taak bezig te kunnen zijn (veel handelingstijd).

Verwerking op vorm

Grammatica-onderwijs werkt niet direct maar vooral indirect. Het is voorwaarden-scheppend om uiteindelijk een taak zo effectief mogelijk te kunnen uitvoeren. Het lijkt derhalve minder effectief in te zetten op het leren van grammaticale regels, maar eerder op het aanbieden van praktische gebruiksregels en eenvoudige 'montagehandleidingen'. Vermoedelijk is het effect nog groter wanneer het toepassen van grammaticale regels aansluit bij het inhoudelijke thema.

Strategisch handelen

Iedereen die een andere taal leert zal op enig moment geconfronteerd worden met leemten in zijn kennis. Soms betreft het het ontbreken van de benodigde woorden, in andere gevallen ligt het ontbreken van strategische vaardigheden aan de basis van onbegrip of misverstand. Het is derhalve nuttig om leerlingen te trainen in het gebruik van strategieën die kunnen helpen die leemten in de taalbeheersing te compenseren. Daarbij onderscheidt men:

- receptieve strategieën, zoals lees- en luisterstrategieën: bijvoorbeeld het raden van woorden uit de context of het gebruik maken van voorkennis;
- productieve strategieën, compensatie- en communicatiestrategieën die je kunnen helpen de boodschap, ondanks leemten in je kennis, toch te laten overkomen.

Het oefenen van strategische vaardigheden alleen is niet voldoende. Vooral het bewust maken van de uitgevoerde stappen en het reflecteren daarop zijn waarschijnlijk de meest leerzame handelingen.

Productie van output

Om tot taalproductie te komen is het van belang dat leerlingen zich zoveel mogelijk uiten, mondeling dan wel schriftelijk. Hun actieve taalbeheersing wordt daardoor vergroot. Bovendien, als ze zich proberen te uiten in de vreemde taal, dan constateren ze bijna vanzelfsprekend leemten in hun kennis. Voorzien van duidelijke criteria (voorwaarden) waaraan de output (het uiteindelijke product) moet voldoen leidt dit -

zo is de verwachting - tot een natuurlijke behoefte om hun kennis van de vreemde taal uit te breiden.

Bij het produceren van taaluitingen gaat het om twee soorten output:

- Het produceren van *chunks* (*chunks* worden gedefinieerd als ongeanalyseerde taalfragmenten van meer dan één woord). Het oefenen met het monteren van dergelijke *chunks* moet leiden tot een grotere vaardigheid.
- Het regelgeleid produceren. Taalproductie kan ook tot stand komen door het toepassen van regels. Door de regels te oefenen wordt het toepassen ervan geautomatiseerd.

Betekenisgerichtheid (zie eerder) is van groot belang bij beide vormen van output.

Voorbeelden van TalenQuests zijn voor alle talen te vinden op www.talenquest.nl

9.2.2 TABASCO

Wat is TABASCO?

TABASCO (Errey, 2003) gaat uit van de basisprincipes van natuurlijke taalverwerving en taakgericht leren. De opzet is gebaseerd op de overtuiging dat het vreemdetalenonderwijs binnen de school zo georganiseerd zou moeten worden dat de leerling daardoor niet alleen een betere gebruiker van de vreemde taal wordt, maar ook een betere taalleerder. Daarbij spelen zaken als het kiezen van de eigen leerdoelen, reflectie, zelfstandig leren, samenwerken en een werkelijke 'real-life'-context een belangrijke rol (bron: www.aps.nl).

Het basisprincipe van de natuurlijke taalverwerving houdt in dat het leren van een taal met spreken en luisteren begint, dat er gewerkt wordt aan betekenisvolle taken (het gaat ergens over) en dat een leerling dit doet in interactie met anderen in een rijke talige omgeving. Deze kan worden gecreëerd door de inzet van native speakers, het veelvuldig gebruikmaken van internet. Ook leerboeken kunnen daarin een rol spelen.

Binnen een TABASCO-taak worden de volgende stappen onderscheiden:

Pre-task: Oriëntatiefase

De docent biedt een aantal taken aan waaruit leerlingen kunnen kiezen. Leerlingen oriënteren zich op het onderwerp en op de taak, en brengen hun persoonlijke taalkennis in kaart in het licht van de uit te voeren taak. Vervolgens vormen ze groepen naar eigen keuze. Ook bedenken ze zelf de criteria waarop ze straks beoordeeld willen worden. Op die manier zijn ze zelf aan het bedenken wat ze willen gaan leren.

Voorbereidingsfase

Na de oriëntatiefase gaan ze zich in de groep voorbereiden op de taak. Vragen als: Wat gaan we doen? Hoe gaan we het doen? Wat hebben we nodig, et cetera ..., komen daarbij aan de orde.

Uitvoeringsfase

Vervolgens gaan ze de taak uitvoeren. Er is ruimte voor fouten maken en fouten bijstellen. Het gaat hier om leren door doen, zowel op het gebied van de taalverwerving als van de aanpak en de samenwerking.

Post-task

Nadat de taak voltooid is, kijkt de leerling terug naar het geleerde, zowel op individueel als op groepsniveau. In deze fase wordt samen met de docent expliciet gekeken naar het geleerde op taalniveau. Dan volgen allerlei taalfitness-activiteiten zoals hoorcolleges, workshops, extra oefeningen om de geconstateerde taalhiaten weg te werken.

9.3 Het Europees Taalportfolio

In het recente verleden is er veel aandacht gekomen voor een Europees initiatief dat de leerling (eigenlijk de taalleerder in het algemeen) in staat moet stellen, zelf een inschatting te geven over de competenties die hij/zij in een vreemde taal heeft: het Europees Taalportfolio (ETP). Dit ETP biedt voor alle ERK-niveaus competentiebeschrijvingen die relevante communicatieve situaties weergeven, waarin een bepaald taalgedrag wordt vertoond. Deze zogenaemde 'ik-kan-beschrijvingen' zijn gerelateerd aan de verschillende niveaus van het ERK. Het onderstaande voorbeeld illustreert zo'n 'ik-kan-beschrijving', in dit geval voor 'Gesprekken voeren' niveau B1.

Ik kan mijn gesprekspartner in gesprekken over alledaagse onderwerpen begrijpen als hij duidelijk spreekt, maar ik moet soms wel om herhaling van bepaalde woorden of uitdrukkingen vragen.

Wanneer de leerling taken heeft uitgevoerd die bovengenoemde communicatieve situatie veronderstellen, dan kan die op basis van die uitgevoerde taak zelf een inschatting maken of een prestatie op dat niveau is geleverd. Dat kan door het product van de taak als een soort bewijsstuk in het dossierdeel van het ETP op te nemen. Het Europees Taalportfolio wordt in vrijwel alle landen van Europa ontwikkeld. Het is te vinden op de website www.europeestaalportfolio.nl, waarop leerlingen zelf een taalportfolio kunnen aanmaken en beheren. Het instrument biedt overigens ook diverse mogelijkheden om de voortgang van het leerproces mee te plannen en zo bij te dragen aan een ontwikkeling in de richting van een grotere autonomie van de leerder. Het instrument op zich is niet kwalificerend, met andere woorden een gebruiker kan aan deze zelfinschatting geen rechten ontleen. Voor meer informatie verwijzen we naar de genoemde website.

9.4 De dilemma's van een mvt-docent

Bij vrijwel elke discussie over veranderingen of nieuwe inzichten in het vreemdetalenonderwijs komen altijd een paar discussiepunten ter tafel, waarmee docenten zich (moeten) bezighouden. In deze paragraaf hebben we een paar van die punten trachten te verwoorden en gezocht naar aanknopingspunten, die aanzetten voor mogelijke oplossingen zouden kunnen bieden. We hebben ze in vraagvorm geformuleerd en *at random* op een rij gezet.

Hoe motiveer ik de leerling om met taken aan de slag te gaan?

Zowel de TalenQuests als de TABASCO-taken gaan ervan uit dat een betekenisvolle, levensechte taak de leerling voldoende prikkels biedt om een taak uit te voeren.

Anders gezegd, er moet een goede reden zijn voor de leerling om aan de taak te beginnen. Zaken die dit kunnen bewerkstelligen zijn bijvoorbeeld:

- inhoudelijk interessante, verrassende taken;
- leerlingen tot mede-eigenaar van het (op te lossen) 'probleem' maken;
- variatie in werkvormen;
- duidelijke doelomschrijvingen;
- zoveel mogelijk authentieke bronnen.

Om de motivatie van de leerling vast te houden dan wel te vergroten is het van belang dat hij/zij regelmatig succes beleeft. In een uitleg over belangrijke regels voor het ontwerpen van onderwijsmateriaal schrijft Bimmel (2007) dat 'succes behoort tot de factoren die bepalend zijn voor de initiële motivatie van de leerlingen. Het gaat dan om de verwachting die de leerling heeft dat hij/zij een leertaak met succes kan uitvoeren'. Wie niet de verwachting heeft dat een taak succesvol kan worden uitgevoerd, zal er niet zo gemakkelijk aan beginnen. Goed uitgebalanceerde taken zijn daarom van belang: uitdagend, maar ook haalbaar. Daarbij is het tevens van belang dat de voortgang in het werk af en toe wordt onderbroken om feedback te kunnen geven/krijgen op halfproducten.

Wat is de rol van grammatica en idioom?

Deze ondersteunende vakonderdelen zullen ook in een taakgerichte benadering een belangrijke rol spelen.

In beide beschreven voorbeelden van een taakgerichte benadering is sprake van aandacht voor de formele kant van taalverwerving. *Focus on Form* is een van de vijf componenten van de schijf van vijf van Westhoff (2002, zie 9.2.1.). Ook in het TABASCO-concept komt *Focus on Form* expliciet aan de orde. Ruwweg worden twee modellen onderscheiden:

- Het *PPP-model*. Dit staat voor Presentation (van de regel), Practice (het oefenen van de regel) en Production (de uiteindelijke talige productie). Het proces verloopt binnen dit model van 'accuracy' (trefzekerheid, accuratesse) naar 'fluency' (vloeiendheid).
- Het *Focus on Form-model*. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat het taalverwervingsproces van 'fluency' naar 'accuracy' verloopt. Dit model past bij de niveau-indeling van het ERK, waar op de lagere niveaus de mate van foutentolerantie tamelijk groot is. En omdat de niveaus in competenties zijn beschreven, ligt het primaat in het begin bij de inhoud en de boodschap. Dit betekent overigens niet dat er geen aandacht zou zijn voor correct taalgebruik vanaf het begin. Daarbij richt het zich dan met name op het geven van corrigerende feedback

Doeltaal voertaal?

Op het belang van het gebruik van de doeltaal als voertaal in de les kan niet genoeg worden gewezen. In veel gevallen zal de confrontatie van de leerling in realistische communicatieve situaties., waarin de doeltaal wordt gebruikt, relatief gering zijn. De school of de docent kan de blootstelling aan de doeltaal stimuleren door projecten op te zetten zoals uitwisselingen of correspondentieprojecten met een buitenlandse school, buitenlandse reizen e.d. Toch zal het consequente gebruik van de doeltaal door de docent in meerdere opzichten waarschijnlijk meer zoden aan de dijk zetten (vanwege frequente confrontatie met de taal, het feit dat de leerling op niveau wordt aangesproken en corrigerende feedback). Ook het gebruik van de doeltaal bij het verstrekken van opdrachten is zeer aan te raden. Leerlingen zullen er snel aan wennen en het binnen korte tijd volstrekt normaal gaan vinden.

Een belangrijk element bij het geven van corrigerende feedback is het gebruik van de doeltaal als voertaal in de klas. Door het goede voorbeeld te geven, of door een gegeven antwoord in de juiste vorm te herhalen krijgt de leerling voortdurend de mogelijkheid de eigen uitingen te vergelijken en zich bewust te worden van de vorm waarin iets gezegd moet worden. Het TABASCO-concept spreekt nadrukkelijk van de inzet van *native speakers* (wat overigens niet altijd voor elke school mogelijk zal zijn).

Wat kan ik als docent nog meer doen?

- *Laat leerlingen lezen en luisteren op hun eigen niveau.* Eerder gaven we al aan dat het belangrijk is dat leerlingen eigen keuzes kunnen maken. Dat verhoogt de motivatie en is daarmee effectiever dan het verplicht lezen van bepaalde teksten. Wel is het van belang dat de leerling een tekst leest die net een beetje moeilijker is dan zijn huidige niveau. In de twee voorgestelde wijzen van een taakgerichte aanpak is veel ruimte gegeven aan een eigen invulling.
- *Besteed aandacht aan lees- en luisterstrategieën.* Het bewust inzetten van strategieën blijkt erg effectief te zijn. In veel leergangen worden oefeningen aangeboden die bewust de inzet van strategieën vereisen. Ook voor dit onderdeel van moderne vreemdetalenonderwijs hebben beide beschreven modellen ruime aandacht.
- *Geef ruimte voor zelfstandig leren.* Leerlingen keuzes laten maken betekent niet alleen iets voor de motivatie, maar maakt hen ook medeverantwoordelijk voor het leerproces. Vormen van samenwerking kunnen hierbij een belangrijke rol spelen. Dus is het zaak om voor groepsopdrachten te zorgen met duidelijke (leer)doelen en keuzes in de aanpak. Laat leerlingen ook planningen maken. Studiewijzers, richtlijnen voor het eindproduct (criteria), planningschema's (zoals de stappen bij TalenQuests) geven de leerling inzicht in de manier waarop iets kan worden aangepakt. Laat ook vastleggen, zodat er in de evaluatie en door middel van feedback naar kan worden teruggekeken en er weer van geleerd kan worden (taalportfolio). Zelfstandig leren vereist overigens helder geformuleerde instructies, zodat de leerling ook in een niet begeleide situatie een oefening kan maken of een opdracht kan uitvoeren.
- *Bouw regelmatig taakgerichte opdrachten in het lesprogramma in.* Het belang van taken hebben we hierboven geprobeerd aan te geven. Om leerlingen te laten wennen aan deze manier van taalverwerving, zijn kleine stapjes zinvol. Regelmatig een taakgerichte opdracht uit laten voeren vormt daarbij een eerste aanzet. Het 'ombouwen' van een hoofdstuk door de docent tot een taak ('wat moet de leerling aan het eind van het hoofdstuk laten zien? Met behulp van welk product?') kan leiden tot het opdoen van ervaringen zonder dat er direct grote wijzigingen in het programma moeten worden aangebracht. Overigens is aan te nemen dat een nieuwe generatie leergangen meer aandacht zal hebben voor deze taakgerichte aanpak.
- *Besteed al vanaf een vroeg stadium veel aandacht aan het trainen van gespreksvaardigheid, zowel in de vorm van gesprekjes als van spreekbeurten en presentaties.* Gespreksvaardigheid, en dan zowel het interactieve spreken als het houden van spreekbeurten is een ondergeschoven kindje als het gaat om het oefenen tijdens de lessen. Het is organisatorisch nog wel eens lastig en het oefenen geeft veel

docenten het gevoel de 'controle' te verliezen. Toch is het belangrijk dat leerlingen veel ervaring opdoen in het mondelinge gebruik van de doeltaal. Het werken met communicatieve spreektaken, met een informatiekloof, over onderwerpen waarover leerlingen willen of kunnen spreken, kan een grotere en betere gespreksvaardigheid in de hand werken (zie ook ontwerpplan gespreksvaardigheid in Bimmel et a., 2007).

Bij taken waar een resultaat gepresenteerd moet worden, leren leerlingen hun product aan anderen voor te stellen, vergroten zo hun competentie en kunnen die vervolgens in andere situaties aanwenden.

10. Mogelijkheden voor toetsing en weging (PTA)

Dit hoofdstuk bevat een aantal opmerkingen en adviezen aan docenten en scholen over mogelijkheden voor het toetsen van de verschillende vaardigheden. Er worden ook suggesties gegeven voor de weging van de verschillende toetsen voor het tot stand komen van het eindcijfer. Deze publicatie heeft geen voorschrijvend karakter; het gaat om indicaties en suggesties, gebaseerd op voornamelijk twee uitgangspunten: alle vaardigheden zo evenwichtig mogelijk aan de orde laten komen in het examen; de competentie van de leerlingen in de vreemde taal meten. Dit laatste wil niet zeggen dat de kennis niet wordt getoetst, maar dat grammaticale en lexicale kennis een functioneel karakter hebben voor de mondelinge of schriftelijke productie.

a. Heeft het schoolexamen een verplichte vorm?

Het is aan de school om beslissingen te nemen over de vorm van het schoolexamen. Toetsen, praktische opdrachten, handelingsdelen behoren tot de mogelijkheden.

b. Welke vaardigheden moet je in het schoolexamen toetsen?

Het eindexamen bestaat op havo en vwo uit een Centraal Examen en een schoolexamen. In het Centraal Examen wordt de leesvaardigheid getoetst tijdens een zitting die 150 minuten duurt.

In het schoolexamen moeten volgens de regelgeving *tenminste* de domeinen aan bod komen die in het Centraal Examen niet geëxamineerd worden, dat wil zeggen de kijk-/luistervaardigheid, de gespreksvaardigheid en de schrijfvaardigheid. Dit betekent dat de scholen de vrijheid hebben om ook domeinen waarop het Centraal Examen betrekking heeft te laten terugkeren in het schoolexamen. Door de leesvaardigheid eveneens in het schoolexamen te toetsen zou de weging van de leesvaardigheid erg zwaar en onevenwichtig worden ten opzichte van de andere vaardigheden. Door het Centraal Examen voor 50% voor het eindcijfer te laten tellen wordt de nadruk op de leesvaardigheid al zwaar genoeg gelegd.

We adviseren scholen en docenten om de resterende 50% zo gelijk mogelijk te verdelen over de domeinen B, C en D (luistervaardigheid, gespreksvaardigheid onderverdeeld in gesprekken voeren en spreken, schrijfvaardigheid). Als het onderdeel literatuur (domein E) binnen de moderne vreemde taal is ondergebracht, moet de school een keuze maken over de weging van literatuur binnen het schoolexamen ten opzichte van de andere domeinen.

c. Onderdelen Gesprekken voeren én Spreken apart toetsen?

Het nieuwe examenprogramma heeft de onderverdeling van de gespreksvaardigheid in *gesprekken voeren* en *spreken* overgenomen van het Europees Referentiekader. Bij *gesprekken voeren* speelt in de mondelinge productie het interactie-element (de gesprekspartner begrijpen en adequaat reageren) een belangrijke rol, terwijl bij *spreken* naar de opbouw van de tekst wordt gekeken (tekstuele competentie). Beide subdomeinen dienen te worden getoetst. De beslissing is aan de school hoe de twee domeinen ten opzichte van elkaar te waarderen. Een redelijk voorstel lijkt ons een verdeling van 2/3 versus 1/3; reden daarvoor is het feit dat *gesprekken voeren* voor een groot deel ook de kenmerken van *spreken* dekt.

Daarbij gaan we ervan uit dat de leerling een bepaalde tijd krijgt om zich op de taak te kunnen voorbereiden. Tevens willen we er in dit verband nog eens op wijzen dat een gesprek, gevoerd tussen twee kandidaten, waarschijnlijk geen goede indicatie geeft van het mogelijke niveau van elk der kandidaten. In het ERK zijn ook voor de rol van de gesprekspartner (die niet beoordeeld wordt) niveaucriteria geformuleerd (zie hoofdstuk 6); het is verstandig dat de docent zelf of een (native) taalassistent de rol van gesprekspartner neemt.

d. Wanneer toetsen?

Er is veel voor te zeggen om de competentie in de vreemde taal aan het eind van het studietraject van de leerling te meten, al zal het roostertechnisch niet altijd makkelijk te regelen zijn; de eindtermen worden immers pas in de laatste klas bereikt. O.a. om organisatorische redenen worden de talen vaak ook in de vijfde en soms zelfs in de vierde klas getoetst, al is het absoluut niet verplicht om al in de vierde klas schoolexamencijfers toe te kennen. Daarmee wordt o.i. niet genoeg recht gedaan aan wat de leerling in het laatste deel van zijn traject zal bereiken qua competentieniveau.

e. Hoe kun je het onderdeel literatuur toetsen?

Of het over geïntegreerd literatuuronderwijs gaat of over het onderdeel literatuur van het PTA van de moderne vreemde taal, het toetsen van het domein Literatuur geschiedt over het algemeen middels een schriftelijke kennistoets. Voor het toetsen van eindterm 7 (de leeservaring van de leerling) zijn ook andere toetsvormen denkbaar, o.a. een leesdossier, een werkstuk, praktische opdrachten. Wij verwijzen naar hoofdstuk 7 voor voorbeelden van mogelijke opdrachten, ook met een vakoverstijgend karakter.

Deze opdrachten kunnen overigens ook eindtermen 8 en 9 erbij betrekken.

f. Worden grammatica en vocabulaire apart getoetst?

Ondersteunende vakonderdelen zoals grammatica, spelling en vocabulaire mochten in de tweede fase niet worden getoetst. In de nieuwe tweede fase hebben scholen meer vrijheid gekregen bij de invulling van hun PTA's. Zo mogen grammatica en vocabulaire weer apart worden getoetst.

We benadrukken het feit dat het bij de eindniveaus om de taalcompetentie van de leerling gaat; deze wordt beschreven door niveauspecifieke kenmerken die o.a. ook de grammaticale correctheid en de lexicale kennis omvatten, echter uitsluitend met een functionele rol.

Tot en met niveau B1 is het tolerantieniveau voor formele correctheid bij de productieve vaardigheden (productieve beheersing van de grammaticale regels) nog steeds hoog, terwijl verhoudingsgewijs meer wordt gekeken naar de betekenisoverdracht.

We adviseren daarom grammatica en vocabulaire niet apart te toetsen.

g. Hoe weet ik of een leerling een bepaald niveau van gespreksvaardigheid beheerst?

Als het taalgebruik van de gesprekspartner en de prestatie van een leerling de kenmerken van een bepaald niveau hebben, mag worden aangenomen dat de leerling dat niveau beheerst. Echter, één enkele prestatie kan slechts een niveauindicatie geven. De leerling zal in zoveel mogelijk taalsituaties adequaat moeten weten te handelen om zijn beheersing van een niveau te kunnen bevestigen. Voor de samenstelling van de toetsen van het PTA betekent dit dat er een zoveel mogelijk gevarieerde selectie van opgaven moet worden aangeboden die zoveel mogelijk descriptoren van dat niveau dekken. De opgaven moeten zich qua taalinput op het eindniveau bevinden en qua output een prestatie op het eindniveau veronderstellen.

De kenmerken van het eindniveau moeten tevens de criteria vormen voor zowel de ontwikkeling van valide, betrouwbare en transparante toetsen als voor de beoordeling van de prestaties van de leerlingen.

11. Afstemming met andere vakken

Talen in de tweede fase bieden veel mogelijkheden tot afstemming met andere vakken. Juist deze vakken of vakgebieden kunnen een realistische context bieden voor het gebruik van de vreemde taal. Die mogelijkheid is vooral aanwezig als het taalbeheersingsniveau van de leerling voldoende 'talige steun' biedt (minimaal A2). Scholen met een tweetalig onderwijstraject (tto) of een versterkt taalonderwijsprogramma (vto) hebben daar meer ervaring in, maar ook voor scholen met reguliere trajecten voor de talen is veel mogelijk.

Afhankelijk van programma's en scenario's binnen de scholen en van de schoolcultuur, kan vorm worden gegeven aan verschillende projecten waarbij het gebruik van de doeltaal een belangrijke rol speelt. Dit zijn slechts enkele opties:

- Verfilming van literatuur, in samenwerking met ckv.
- Het lezen van teksten in een vreemde taal over stof die bij andere vakken wordt behandeld, bijvoorbeeld bij ANW, biologie, tekenen, kunstgeschiedenis. De opgedane kennis wordt gebruikt in een eindproduct; dit kan zijn: een artikel voor een internationaal tijdschrift, een (deel van) het profielwerkstuk, een presentatie, een praktische opdracht. Tevens kunnen deze producten in het handelingsdeel voor extensief lezen in de betreffende taal worden opgenomen.
- Het maken van een eigen website in een vreemde taal, in samenwerking met informatica.
- Het behandelen van een belangrijk vraagstuk uit de geschiedenis over een land waar de taal wordt gesproken, met gebruik van bronnen in de doeltaal (bijvoorbeeld: la Guerra Civil Española).
- Het bestuderen van een regio of een gebied en het maken van een ontwerp, een presentatie of een reisgids daarover, in samenwerking met aardrijkskunde of eventueel ook economie en beeldende vakken.
- Het maken van een gids voor een ideale tentoonstelling over een schilder of een kunststroming in samenwerking met tekenen en kunstgeschiedenis.
- Het maken van een brochure over Nederland voor een buitenlands publiek, in samenwerking met met aardrijkskunde.
- Een verzonden interview met een belangrijk personage uit de geschiedenis (in zijn eigen taal), in samenwerking met geschiedenis.
- Een project over Europese literatuur met een thematische aanpak (zie ook hoofdstuk 7), in samenwerking met de andere talen en met Nederlands.

Het verdient aanbeveling om tevens af te stemmen met de collega's van de andere talen. De koppeling met het ERK vraagt een meer competentiegerichte aanpak in de les. Voor sommige docenten betekent dit nog steeds een omslag waar niet alleen docenten maar ook leerlingen niet aan gewend zijn. Als alle moderne vreemde talen op één lijn zitten, worden doelen en processen ook voor de leerlingen duidelijker. Maak gebruik van de expertise van de (talen)collega's middels uitwisseling van ervaringen en materialen, lesobservaties, intervisie. Dit geldt voor de ontwikkeling van zowel nieuw lesmateriaal en taalopdrachten, alsmede voor het opzetten van taalprojecten en afstemming van beoordelingscriteria.

Ook het aanleren van lees- en luisterstrategieën kan efficiënter zijn als er afstemming is tussen de talen en met het vak Nederlands.

12. Onderdelen naar keuze van de school

Zoals reeds in de vorige hoofdstukken gezegd, is de vrijheid van scholen om aan het schoolexamen vorm te geven in het nieuwe tweede fase-programma in twee opzichten vergroot.

Ten eerste kunnen scholen domeinen waarop het Centraal Examen betrekking heeft laten terugkeren in het schoolexamen.

Ten tweede kunnen scholen ervoor kiezen, vakonderdelen op te nemen in het schoolexamen die niet als domein in het examenprogramma genoemd staan. Deze kunnen bovendien per leerling verschillen, wat keuzemogelijkheden voor de individuele leerling inhoudt.

Beide mogelijkheden mogen overigens niet ten koste gaan van het bereiken van de overige eindtermen.

Wat de consequenties zijn als een school voor de eerste mogelijkheid kiest, hebben we al in hoofdstuk 10 gezegd: voor de moderne vreemde talen zou het betekenen dat het domein A (leesvaardigheid) ook in het schoolexamen zou worden geëxamineerd.

Gezien het feit dat dit domein via het Centraal Examen al 50% van het eindexamencijfer bepaalt, vinden wij dit weinig voor de hand liggen.

Een keuze voor de tweede mogelijkheid biedt een in principe onafzienbare reeks mogelijkheden, bijvoorbeeld:

Projecten, ook met een vakoverstijgend karakter (zie hoofdstuk 11), kunnen meetellen in het schoolexamen; je kunt ook aan de leerling de keuze overlaten welk project of welke projecten hij mee wil nemen, afhankelijk van zijn/haar eigen interessegebied.

Verdiepingsonderdelen naar keuze van de leerling bieden mogelijkheden tot differentiatie, mits het gebruik van de vreemde taal receptief en/of productief centraal staat en het taalverwervingsproces door dit onderdeel wordt bevorderd. Hierbij kan gedacht worden aan verdieping in een specifiek onderwerp dat nauw gerelateerd is aan een land waar de vreemde taal wordt gesproken. In ieder geval is het resultaat van een verdiepingsonderdeel het liefst een realistisch product (een artikel, een recensie, een presentatie...) dat indien mogelijk een echte of hypothetische afnemer kent, zoals bij een presentatie, een tijdschrift of een websitepagina.

Verdieping in de toneelkunst in de vorm van de uitvoering van een toneelstuk of de realisatie van een (korte) film in de vreemde taal behoort ook tot de mogelijkheden.

Handelingsdelen komen niet meer voor in het eindexamenprogramma. Daarmee vervalt het verplichte karakter. De keuze is aan de school om aan de leerlingen een documentatie van hun activiteiten rondom extensief luisteren en lezen in de vorm van een examendossier te blijven eisen. Bij de invoering van de tweede fase in 1998 was het uitgangspunt voor het invoeren van handelingsdelen voor het extensief lezen en luisteren de overtuiging dat blootstelling aan taalinput een belangrijke bijdrage levert aan het taalverwervingsproces. Het zou een gemiste kans zijn als deze gedachte geen

plek meer zou vinden in de lesprogramma's. Uiterst belangrijk is dat de leerlingen tenminste (voor een deel) de teksten zelf kunnen kiezen die ze lezen en beluisteren.

Een project voor *creatief schrijven* in de vreemde taal, eventueel gekoppeld aan het vak Nederlands, kan een product leveren dat onderdeel kan uitmaken van het schoolexamen.

Ook de resultaten van een *uitwisselingsproject* met een buitenlandse school kunnen meetellen in het schoolexamen; deze kunnen bestaan uit een reisgids, een serie interviews met buitenlandse leerlingen en gastgezinnen, een weekprogramma voor de gastschool, een video over Nederland in de vreemde taal.

Resultaten van *aparte trajecten* opgezet voor tweetalige leerlingen of leerlingen van buitenlandse afkomst kunnen worden gewaardeerd door ze mee te laten tellen in het schoolexamen. Het kan gaan over verdiepingsopdrachten in de cultuur, kunst of geschiedenis van het land van herkomst (of waar één van de ouders vandaan komt), of over een literatuur dossier. Het is hier verstandig om keuzeruimte aan de leerling zelf te laten, om de opdrachten beter te laten aansluiten op zijn/haar achtergrond en interesses.

Als *literatuur* geïntegreerd wordt in de moderne vreemde taal, kan het onderdeel literatuur onder het schoolexamen worden gebracht. Hierover gelden nog steeds de opmerkingen gemaakt in hoofdstuk 7.

Literatuuropgave

- Bimmel, P., *Bouwstenen voor zelfstandig leren*, in: P. Bimmel, J. Canton, D. Fasoglio en G. Rijlaarsdam (red.), *Handboek Ontwerpen Talen*, Vossiuspers, Amsterdam (in druk).
- Centrale Examencommissie Vaststelling Opgaven, *Moderne vreemde talen voor havo en vwo - Herziening examenprogramma. Syllabus centraal examen met ingang van 2009*, Utrecht 2005
- Noijons, José, Henk Kuiper (ed.), *De koppeling van de centrale examens leesvaardigheid moderne vreemde talen aan het Europees Referentiekader*, Cito, Arnhem 2006
- Council of Europe, *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment*, Cambridge University Press, Cambridge 2001
- Ellis, R., *Task-based Language Learning and Teaching*, Oxford University Press, Oxford 2003
- Elzinga, M., *Moderne vreemde talen in de profielvakken*, SLO, Enschede 2005
- Errey, L. en R. Schollaert (red.), *Whose learning is it anyway? Developing learner autonomy through task-based language learning*, Garant, Antwerpen-Apeldoorn 2003
- Geljon, C., *Literatuur en leerling. Een praktische didactiek voor het literatuuronderwijs*, Coutinho, Bussum 1994
- Haitink, A., *Teamleren - Task-based Cooperative Learning*, in: P. Bimmel, J. Canton en D. Fasoglio (red.), *Handboek Ontwerpen Talen*, ILO-Uva/SLO, Amsterdam (in druk)
- Hest, E. van, J. de Jong en G. Stoks, *Nederlandse taalkwalificaties in Europees verband*, SLO/Cito, Enschede/Arnhem 2001
- Liemberg, E. en D. Meijer (red.), *Taalprofielen. Leerlijnen voor competentiegericht vreemdetalenonderwijs*, NaB-MVT, Enschede 2004
- Mulder, J., *Literatuur in het studiehuis*, Thieme, Zutphen 1997
- SLO, *De koppeling van de examenprogramma's moderne vreemde talen aan het Europees Referentiekader*, Enschede 2006

- Trim J.L.M., *Some Possible Lines of Development of an Overall Structure for a European Unit Credit Scheme for Foreign Language Learning by Adults*, Raad van Europa, Strasbourg 1978
- Westhoff, G. J., *Een "schijf van vijf" voor het vreemdetalenonderwijs*, in: *Bedrijvige talen* (26), 9-15, Enschede 2002
- Witte, T., *Literaire ontwikkeling in het studiehuis*. In: F. Haanstra en D. Schram (red.), *Ontwikkelingsstadia in het leren van kunst, literatuur en muziek*. Cultuur + Educatie 14, Cultuurnetwerk Nederland, Utrecht 2005
- Witte, T., *Van Floortje Bloem naar Inni Wintrop. Zes niveaus van literaire competentie*. In: Stichting Lezen, 2006 en in: *Levende Talen Magazine*, juni 2006

Bijlage 1

Examenprogramma moderne vreemde talen en literatuur havo/vwo

Het eindexamen

Het eindexamen bestaat uit het centraal examen en het schoolexamen.

Het examenprogramma bestaat uit de volgende domeinen:

Domein A	Leesvaardigheid
Domein B	Kijk- en luistervaardigheid
Domein C	Gespreksvaardigheid
Domein D	Schrijfvaardigheid
Domein E	Literatuur
Domein F	Oriëntatie op studie en beroep.

Het centraal examen

Het centraal examen heeft betrekking op domein A.

De CEVO stelt het aantal en de tijdsduur van de zittingen van het centraal examen vast.

De CEVO maakt een specificatie bekend van de examenstof van het centraal examen, waarbij in elk geval het niveau in termen van het Europees Referentiekader wordt vastgesteld.

Het schoolexamen

Het schoolexamen heeft betrekking op:

- de domeinen en subdomeinen waarop het centraal examen geen betrekking heeft;
- indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: een of meer domeinen of subdomeinen waarop het centraal examen betrekking heeft;
- indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: andere vakonderdelen, die per kandidaat kunnen verschillen.

De examenstof

Domein A: Leesvaardigheid

1. De kandidaat kan:
 - aangeven welke informatie relevant is, gegeven een vaststaande behoefte;
 - de hoofdgedachte van een tekst(gedeelte) aangeven;
 - de betekenis van belangrijke elementen van een tekst aangeven;
 - relaties tussen delen van een tekst aangeven;
 - conclusies trekken met betrekking tot intenties, opvattingen en gevoelens van de auteur.

Domein B: Kijk- en luistervaardigheid

2. De kandidaat kan:
 - aangeven welke informatie relevant is, gegeven een vaststaande behoefte;
 - de hoofdgedachte van een tekst aangeven;
 - de betekenis van belangrijke elementen van een tekst aangeven;
 - conclusies trekken met betrekking tot intenties, opvattingen en gevoelens van de spreker(s);
 - anticiperen op het meest waarschijnlijke vervolg van een gesprek;
 - aantekeningen maken als strategie om een tekst aan te pakken.

Domein C: Gespreksvaardigheid

Subdomein C1: Gesprekken voeren

3. De kandidaat kan:
 - adequaat reageren in sociale contacten met doeltaalgebruikers;
 - informatie vragen en verstrekken;
 - uitdrukking geven aan gevoelens;
 - zaken of personen beschrijven en standpunten en argumenten verwoorden;
 - strategieën toepassen om een gesprek voortgang te doen vinden.

Subdomein C2: Spreken

4. De kandidaat kan verworven informatie adequaat presenteren met het oog op doel en publiek, en daarbij zaken of personen beschrijven en standpunten en argumenten verwoorden.

Domein D: Schrijfvaardigheid

Subdomein D1: Taalvaardigheden

5. De kandidaat kan:
- adequaat reageren in schriftelijke contacten met doeltaalgebruikers;
 - informatie vragen en verstrekken;
 - verworven informatie adequaat presenteren met het oog op doel en publiek, en daarbij zaken of personen beschrijven en uitdrukking geven aan gevoelens en standpunten verwoorden;
 - een verslag schrijven. Voor havo: geldt alleen voor Engelse en Turkse taal en literatuur. Voor vwo: geldt niet voor Russische taal en literatuur.

Subdomein D2: Strategische vaardigheden

6. De kandidaat kan met behulp van:
- een tekstverwerkingsprogramma een tekst schrijven;
 - (elektronisch) naslagmateriaal teksten opstellen.

Domein E: Literatuur

Subdomein E1: Literaire ontwikkeling

7. De kandidaat kan beargumenteerd verslag uitbrengen van zijn leeservaringen met ten minste drie literaire werken.

Subdomein E2: Literaire begrippen (alleen vwo)

8. De kandidaat kan literaire tekstsoorten herkennen en onderscheiden, en literaire begrippen hanteren in de interpretatie van literaire teksten.

Subdomein E3: Literatuurgeschiedenis (alleen vwo)

9. De kandidaat kan een overzicht geven van de hoofdlijnen van de literatuurgeschiedenis en de gelezen literaire werken plaatsen in dit historisch perspectief.

Domein F: Oriëntatie op studie en beroep

Dit domein bevat geen eindterm.

Bijlage 2

Vergelijking niveau-omschrijvingen eindexamenprogramma's met de niveaus van het Europees Referentiekader

Voor de talen Italiaans, Russisch en Spaans in de tweede fase zijn niveaus ontwikkeld door de Commissie Vernieuwing Eindexamenprogramma's havo en vwo onder voorzitterschap van prof. Van Els. De vastgestelde niveaus (de zogenaamde 'niveaumeter') zijn in dit document naast de beschrijvingen van de niveaus van het Europees Referentiekader gelegd en daaraan gerelateerd.

Domein B: Kijk- en luistervaardigheid

Het onderstaand overzicht toont de vergelijking tussen de niveaubeschrijvingen van de eindexamenprogramma's en de niveaubeschrijvingen van het Europees Referentiekader (ERK) voor de luistervaardigheid.

Kenmerken	Niveaubeschrijvingen eindexamenprogramma's			Niveaubeschrijvingen ERK			
	niveau 2	niveau 3	niveau 4	A2	B1	B2	C1
onderwerp	binnen de belevingswereld van de kandidaat; vrij concreet teksten veronderstellen <u>enige</u> kennis m.b.t. de traditionele moedertaal-landen	breed scala aan onderwerpen die ook buiten de belevingswereld van de kandidaat kunnen vallen; vrij concreet teksten veronderstellen <u>elementaire</u> kennis m.b.t. de traditionele moedertaal-landen	breed scala aan onderwerpen ook buiten de belevingswereld van de kandidaat; ook abstract karakter mogelijk teksten veronderstellen <u>algemene</u> kennis m.b.t. de traditionele moedertaal-landen	eenvoudig, vertrouwd en van direct persoonlijk belang voor de luisteraar	vertrouwde onderwerpen uit eigen vakgebied of interessegebied	concrete en abstracte onderwerpen in het sociale en professionele leven en in het onderwijs	o.a. abstracte, complexe en onbekende onderwerpen

Kenmerken	Niveaubeschrijvingen eindexamenprogramma's			Niveaubeschrijvingen ERK			
	niveau 2	niveau 3	niveau 4	A2	B1	B2	C1
woordgebruik en zinsbouw	transparante opbouw, doorgaans redundant	transparante opbouw, doorgaans redundant	complex van opbouw impliciet en weinig redundant	eenvoudig	eenvoudig, maar complexer taalgebruik binnen vak- of interessegebied wordt ook begrepen	complex	complex, idiomatische uitdrukkingen en onduidelijk gestructureerde zinnen zonder expliciete signaalwoorden worden begrepen
tempo en articulatie	relatief langzaam, geringe variatie t.o.v. standaardtaal	normaal; enige variatie (sociaal of regionaal) kan voorkomen	normaal tot snel; sociale of regionale variaties	rustig en duidelijk	normaal tempo, duidelijk gearticuleerde standaardtaal	standaardtaal en normaal tempo	normaal tot snel; spreker hoeft niet duidelijk te articuleren; slecht verstaanbare en vervormde spraak wordt begrepen, afwijking van standaardtaal geen probleem
tekstlengte				kort	niet te lang	kan ook lang	kan ook lang
strategieën				woorden raden uit context in korte teksten uit alledaagse en concrete onderwerpen	woorden raden uit context en herleiden van de betekenis van zinnen, mits het besproken onderwerp bekend is	variëteit aan strategieën	luisteraar is vaardig in het gebruik van contextuele, grammaticale en lexicale aanwijzingen om houding, stemming en intenties af te leiden en te anticiperen op wat gaat volgen

Wanneer we de niveaubeschrijving van de eindexamenprogramma's en de niveaubeschrijvingen van het Europees Referentiekader naast elkaar leggen kunnen we tot de volgende redentatie komen:

Niveau 2 betreft onderwerpen die binnen de belevingswereld van de luisteraar vallen, wat redelijkerwijs overeenkomt met A2 en B1 niveaus (eenvoudig en vertrouwd). Voor wat woordgebruik en zinsbouw betreft, beschrijft niveau 2 dit met transparant, wat overeenkomt met eenvoudig op A2 niveau (B1 niveau gaat een stapje verder door de aanvulling complexer binnen vak of interessegebied).

Het tempo en de articulatie voor niveau 2 is relatief langzaam, hetgeen overeenkomt met A2 (rustig en duidelijk).

Niveau 2 komt redelijkerwijs overeen met niveau A2

Niveau 3 behelst een breed scala aan onderwerpen die ook buiten de belevingswereld kunnen vallen. Dit komt redelijkerwijs overeen met niveaus B1 en B2.

Woordgebruik en zinsbouw zijn transparant in niveau 3, hetgeen overeenkomt met eenvoudig op niveau A2, maar door een breed scala aan onderwerpen bij niveau 3 zal het woordgebruik en de zinsbouw eenvoudig maar complexer zijn, wat bij B1 niveau ook het geval is.

Tempo en articulatie bij niveau 3 is normaal, wat overeenkomt met B1 niveau (normaal en duidelijk gearticuleerde standaard taal).

Niveau 3 komt redelijkerwijs overeen met niveau B1

Niveau 4 beschrijft net zoals bij niveau 3 een breed scala aan onderwerpen die ook buiten de belevingswereld kunnen vallen maar met het verschil dat het bij niveau 4 ook teksten met weinig redundantie en een abstract karakter kunnen voorkomen. Dit komt overeen met B2 niveau (concrete en abstracte onderwerpen).

Het woordgebruik en de zinsbouw bij niveau 4 wordt omschreven als complex, hetgeen overeenkomt met niveau B2 en zal ook af en toe raakvlakken hebben met C1 niveau. Tempo en articulatie bij niveau 4 is normaal tot snel, hetgeen overeenkomt met niveau B2 standaardtaal en normaal tempo en C1 (normaal tot snel).

Niveau 4 komt redelijkerwijs overeen met niveau B2

Voor niveau 2 (luistervaardigheid Russisch), niveau 3 (luistervaardigheid Italiaans, Spaans havo) en niveau 4 (luistervaardigheid Italiaans, Spaans vwo) zijn de eindexamenprogramma's te plaatsen in de volgende schalen van het Europees Referentiekader:

Kijk- en Luistervaardigheid	havo		vwo	
	niveaus eindexamenprogramma	ERK	niveaus eindexamenprogramma	ERK
<i>Italiaans</i>	3	B1	4	B2
<i>Russisch</i>	2	A2	2	A2
<i>Spaans</i>	3	B1	4	B2

Domein C: Gespreksvaardigheid

Subdomein C1: Gesprekken voeren

Het onderstaand overzicht toont de vergelijking tussen de niveaubeschrijvingen van de eindexamenprogramma's en de niveaubeschrijvingen van het Europees Referentiekader (ERK) voor de gespreksvaardigheid.

Kenmerken	Niveaubeschrijvingen eindexamenprogramma's			Niveaubeschrijvingen ERK		
	niveau 2	niveau 3	niveau 4	A2	B1	B2
onderwerp	sociale contacten en persoonlijke behoeften binnen eigen belevingswereld	sociale contacten en persoonlijke behoeften en studie. Binnen en buiten de kennissenkring	sociale contacten, persoonlijke behoeften en studie, binnen belevingswereld en in enkele gevallen onderwerpen van meer algemene aard	alledaags en vertrouwd	vertrouwd, valt binnen de persoonlijke belangstelling m.b.t. dagelijks leven, eigen werk of opleiding	ook algemeen, beroepsmatig, of m.b.t. vrijetijdsbesteding
woordenschat en woordgebruik	kan zich begrijpelijk uitdrukken en enigszins aanpassen aan de situatie en gesprekspartner	kan zich begrijpelijk uitdrukken en enigszins aanpassen aan de situatie en gesprekspartner	kan zich over het algemeen genuanceerd uitdrukken; taalgebruik aangepast aan situatie en gesprekspartner	eenvoudig, korte zinnen standaardpatronen met uit het hoofd geleerde uitdrukkingen, chunks	toereikend om m.b.v. omschrijvingen over vertrouwde onderwerpen zoals familie, hobby's, werk, reizen en actuele gebeurtenissen te spreken; redundant, elementair	toereikend voor duidelijke beschrijvingen, uiting van meningen over algemene onderwerpen. Af en toe komt een minder passend woord voor. Idiomatiche uitdrukkingen niet altijd begrepen. Zinsbouw kan complex zijn
grammaticale correctheid				correct gebruik van eenvoudige constructies, echter systematisch met elementaire fouten	redelijk accuraat gebruik van frequente routines en patronen die horen bij voorspelbare situaties	redelijk correct, met enige complexe zinvormen. Kleine afwijkingen staan begrijpelijkheid niet in de weg

Kenmerken	Niveaubeschrijvingen eindexamenprogramma's			Niveaubeschrijvingen ERK		
	niveau 2	niveau 3	niveau 4	A2	B1	B2
interactie	kan ook relatief lange bijdragen leveren	kan ook relatief lange bijdragen leveren	kan ook relatief lange bijdragen leveren; kan zich genuanceerd uitdrukken	antwoord op vragen, reacties op eenvoudige uitspraken. Weinig initiatief om conversatie gaande te houden	eenvoudig gesprek over bekende en interessante onderwerpen beginnen, voeren en afsluiten; bevestiging door begrips-controle	bijna altijd gepast aanvang, beurt nemen en beëindigen van een gesprek
vloeiendheid	lager dan normaal, zonder langdurige onderbrekingen	lager dan normaal, zonder langdurige onderbrekingen	over het algemeen vlot	zeer korte uitingen, veel pauzes, valse starts en herformuleringen	spreker is goed te volgen alhoewel pauzes en herstel van fouten in langere stukken veel voorkomen	vrij vast, met enkele aarzelingen; maar weinig opvallend lange pauzes
coherentie				gebruik van eenvoudige voegwoorden (en maar, omdat)	samenhangende lineaire reeks van punten	beperkt aantal verbindingswoorden; helder en coherent (in een langere bijdrage niet altijd even goed)
uitspraak	begrijpelijk en goed verstaanbaar	begrijpelijk en goed verstaanbaar		duidelijk genoeg om verstaanbaar te zijn, ondanks een hoorbaar accent. Luisteraars zullen af en toe om herhaling moeten vragen	duidelijk verstaanbaar, zelfs met een accent en af en toe een verkeerd uitgesproken woord	duidelijke, natuurlijke uitspraak en intonatie

Niveau 1 betreft onderwerpen in het kader van persoonlijke behoeften in de persoonlijke sfeer en binnen de eigen belevingswereld en komt derhalve overeen met de A niveaus – basisgebruiker – van het ERK. Het feit dat de spreker zich redelijk begrijpelijk kan uitdrukken wijst ook naar het niveau van een basisgebruiker: eenvoudig, korte zinnen, standaard patronen en *chunks*. Tempo is lager dan normaal, de uitspraak is redelijk verstaanbaar, hetgeen overeenkomt met de kenmerken van niveau A2 (veel pauzes, duidelijk genoeg om verstaanbaar te zijn maar met hoorbaar accent).

Redelijkerwijs komt niveau 1 overeen met niveau A2

Niveau 2 betreft onderwerpen in het kader van persoonlijke behoeften in de persoonlijke sfeer en binnen de eigen belevingswereld en komt derhalve overeen met A2 niveau (alledaags en vertrouwd).

Bij woordenschat en woordgebruik kan een leerling zich begrijpelijk uitdrukken, hetgeen overeenkomt met niveau B1 (toereikend om met behulp van omschrijvingen gebeurtenissen te beschrijven). De vloeiendheid is lager dan normaal maar zonder

langdurige onderbrekingen, hetgeen redelijkerwijs overeenkomt met B1, (ondanks pauzes is de spreker goed te volgen).

De uitspraak is begrijpelijk en goed verstaanbaar, hetgeen overeenkomt met B1, duidelijk verstaanbaar.

Niveau 2 komt redelijkerwijs overeen met niveau B1

Niveau 3 beschrijft onderwerpen van sociale contacten en persoonlijke behoeften en studie, binnen en buiten de kennissenkring. Het ERK kent ook een (sterk) B1 of B1+ niveau; het verschil met B1 zit in de onderwerpen - van uitsluitend persoonlijk naar meer algemeen van aard, wel steeds binnen de belevingswereld van de spreker. Niveau 3 komt er redelijk mee overeen (vertrouwd, dagelijks leven, werk of opleiding).

Bij woordenschat en woordgebruik kan de spreker zich net zoals bij niveau 2 begrijpelijk uitdrukken, hetgeen overeenkomt met niveau B1 (toereikend om met behulp van omschrijvingen gebeurtenissen te beschrijven).

De vloeiendheid is net zoals bij niveau 2 lager dan normaal, zonder langdurige onderbrekingen en komt derhalve overeen met B1 (ondanks pauzes is de spreker goed te verstaan). De uitspraak is net zoals bij niveau 2 begrijpelijk en goed verstaanbaar, hetgeen overeenkomt met B1 (duidelijk verstaanbaar).

Niveau 3 komt redelijkerwijs overeen met niveau B1+ (B1+ is een zeer goede B1, aangevuld met een aantal descriptorren waarin de nadruk ligt op de uitwisselingen van *hoeveelheden* informatie.)

Voor niveau 1 (gespreksvaardigheid Russisch), niveau 2 (gespreksvaardigheid Italiaans, Spaans havo) en niveau 3 (gespreksvaardigheid Italiaans, Spaans vwo) zijn de eindexamenprogramma's te plaatsen in de volgende schalen van het Europees Referentiekader:

Gespreksvaardigheid	havo		vwo	
	niveaus eindexamenprogramma	ERK	niveaus eindexamenprogramma	ERK
<i>Italiaans</i>	2	B1	3	B1+
<i>Russisch</i>	1	A2	1	A2
<i>Spaans</i>	2	B1	3	B1+

Subdomein C2: Spreken

Het onderstaand overzicht toont de vergelijking tussen de niveaubeschrijvingen van de eindexamenprogramma's en de niveaubeschrijvingen van het Europees Referentiekader (ERK).

Kenmerken	Niveaubeschrijvingen eindexamenprogramma's			Niveaubeschrijvingen ERK		
	niveau 2	niveau 3	niveau 4	A2	B1	B2
onderwerpen	sociale contacten en persoonlijke behoeften binnen eigen belevingswereld	sociale contacten en persoonlijke behoeften en studie. Binnen en buiten de kennissenkring	sociale contacten, persoonlijke behoeften en studie, binnen belevingswereld en in enkele gevallen onderwerpen van meer algemene aard	alledaags en vertrouwd	vertrouwd, valt binnen de persoonlijke belangstelling m.b.t. dagelijks leven, eigen werk of opleiding	onderwerpen kunnen algemeen of beroepsmatig van aard zijn of te maken hebben met vrijetijdsbesteding
woordenschat en woordgebruik	kan zich begrijpelijk uitdrukken en enigszins aanpassen aan de situatie en gesprekspartner	kan zich begrijpelijk uitdrukken en enigszins aanpassen aan de situatie en gesprekspartner	kan zich over het algemeen genuanceerd uitdrukken; taalgebruik aangepast aan situatie en gesprekspartner	standaardpatronen met uit het hoofd geleerde uitdrukkingen, chunks, alledaagse situaties	toereikend om m.b.v. omschrijvingen over vertrouwde onderwerpen zoals familie, hobby's, werk, reizen en actuele gebeurtenissen te praten	toereikend om duidelijke beschrijvingen te geven, en meningen te verkondigen over de meeste algemene onderwerpen. Het valt niet op dat de spreker naar woorden moet zoeken
grammaticale correctheid				correct gebruik van eenvoudige constructies, echter systematisch met elementaire fouten	redelijk accuraat gebruik van frequente routines en patronen die horen bij voorspelbare situaties	vrij uitgebreide beheersing van de grammatica, gebruik van complexe zinvormen. Er zijn geen fouten die de begrijpelijkheid in de weg staan. De meeste fouten worden door de spreker zelf hersteld.
vloeiendheid	lager dan normaal, zonder langdurige onderbrekingen	lager dan normaal, zonder langdurige onderbrekingen	over het algemeen vlot	overwegend zeer korte uitingen, veel pauzes, valse starts en herformuleringen	spreker is goed te volgen alhoewel pauzes en herstel van fouten in langere stukken veel voorkomen	vrij vast tempo alhoewel de spreker soms aarzelt wanneer hij/zij zoekt naar patronen en uitdrukkingen. Er

						zijn nog maar weinig opvallend lange pauzes
coherentie				gebruik van eenvoudige voegwoorden (en maar, omdat)	samenhangende lineaire reeks van punten	gebruik van een beperkt aantal middelen voor tekstcohesie
uitspraak	begrijpelijk en goed verstaanbaar	begrijpelijk en goed verstaanbaar		duidelijk genoeg om de spreker te kunnen volgen, ondanks een hoorbaar accent. Luisteraars zullen af en toe om herhaling moeten vragen	duidelijk verstaanbaar, zelfs met een accent en af en toe een verkeerd uitgesproken woord	duidelijke, natuurlijke uitspraak en intonatie

Wanneer we de niveaubeschrijvingen van de eindexamenprogramma's en de niveaubeschrijvingen van het referentiekader naast elkaar leggen kunnen we tot de volgende redentatie komen:

Niveau 1 betreft onderwerpen in het kader van persoonlijke behoeften in de persoonlijke sfeer en binnen de eigen belevingswereld en komt derhalve overeen met de A niveaus – basisgebruiker – van het ERK. Het feit dat de spreker zich redelijk begrijpelijk kan uitdrukken wijst ook naar het niveau van een basisgebruiker: eenvoudig, korte zinnen, standaard patronen en *chunks*. Tempo is lager dan normaal, de uitspraak is redelijk verstaanbaar, hetgeen overeenkomt met de kenmerken van niveau A2 (veel pauzes, duidelijk genoeg om verstaanbaar te zijn maar met hoorbaar accent).

Redelijkerwijs komt niveau 1 overeen met niveau A2

Niveau 2 betreft onderwerpen in het kader van persoonlijke behoeften in de persoonlijke sfeer en binnen de eigen belevingswereld en komt derhalve overeen met A2 niveau (alledaags en vertrouwd).

Bij woordenschat en woordgebruik kan een leerling zich begrijpelijk uitdrukken; dit komt overeen met niveau B1 (toereikend om met behulp van omschrijvingen gebeurtenissen te beschrijven). De vloeiendheid is lager dan normaal maar zonder langdurige onderbrekingen, hetgeen redelijkerwijs overeenkomt met B1 (ondanks pauzes is de spreker goed te volgen).

De uitspraak is begrijpelijk en goed verstaanbaar, hetgeen overeenkomt met B1 (duidelijk verstaanbaar).

Niveau 2 komt redelijkerwijs overeen met niveau B1

Niveau 3 betreft onderwerpen van sociale contacten en persoonlijke behoeften en studie, binnen en buiten de kennissenkring. Het ERK kent ook een (sterk) B1 of B1+ niveau; het verschil met B1 zit in de onderwerpen – van uitsluitend persoonlijk naar meer algemeen van aard, wel steeds binnen de belevingswereld van de spreker. Niveau 3 komt er redelijk mee overeen (vertrouwd, dagelijks leven, werk of opleiding).

Bij woordenschat en woordgebruik kan een leerling zich net zoals bij niveau 2 begrijpelijk uitdrukken, hetgeen overeenkomt met niveau B1 (toereikend om met behulp van omschrijvingen gebeurtenissen te beschrijven).

De vloeiendheid is net zoals bij niveau 2 lager dan normaal, zonder langdurige onderbrekingen en komt derhalve overeen met niveau B1 (ondanks pauzes is de spreker goed te verstaan).

De uitspraak is net zoals bij niveau 2 begrijpelijk en goed verstaanbaar, hetgeen overeenkomt met B1 (duidelijk verstaanbaar).

Niveau 3 komt redelijkerwijs overeen met niveau B1+ (B1+ is een zeer goede B1, aangevuld met een aantal descriptoren waarin de nadruk ligt op de uitwisselingen van *hoeveelheden* informatie).

Voor niveau 1 (spreekvaardigheid Russisch), niveau 2 (spreekvaardigheid Italiaans, Spaans havo) en niveau 3 (spreekvaardigheid Italiaans, Spaans vwo) zijn de eindexamenprogramma's te plaatsen in de volgende schalen van het Europees Referentiekader:

Spreekvaardigheid	havo		vwo	
	niveaus eindexamenprogramma	ERK	niveaus eindexamenprogramma	ERK
<i>Italiaans</i>	2	B1	3	B1+
<i>Russisch</i>	1	A2	1	A2
<i>Spaans</i>	2	B1	3	B1+

Domein D: Schrijfvaardigheid

Het onderstaand overzicht toont de vergelijking tussen de niveaubeschrijvingen van de eindexamenprogramma's en de niveaubeschrijvingen van het Europees Referentiekader (ERK) voor de schrijfvaardigheid.

Kenmerken	Niveaubeschrijvingen eindexamenprogramma's tot 2007			Niveaubeschrijvingen ERK		
	niveau 1	niveau 2	niveau 3	A1	A2	B1
onderwerp / tekstsoort	sociale contacten en persoonlijke behoeften; <u>korte</u> informele en formele brieven voor privé- doeleinden; formulieren	sociale contacten en persoonlijke behoeften; informele en formele brieven voor privé- doeleinden; formulieren; cv;	sociale contacten, persoonlijke behoeften en studie; informele en formele brieven voor privé of voor studie; cv; verslag;	eenvoudige zinnen over de schrijver zelf, korte mededelingen, gegevens voor bijvoorbeeld een inschrijvingsformulier	korte, eenvoudige notities en boodschappen; eenvoudige persoonlijke brieven of e- mail, bevestiging van gemaakte afspraken; standaard- formulieren; eenvoudige notities en	vertrouwde onderwerpen m.b.t. eigen leefwereld of alledaagse zaken; persoonlijke brieven; eenvoudige brieven aan zakelijke contacten; reacties aan advertenties; deelname aan

					aantekeningen	internetdiscussies over thema's uit eigen interessegebied; gedetailleerde formulieren; kort, eenvoudig verslag
woordenschat en woordgebruik	logische opbouw, <u>enigszins</u> aangepast aan situatie en geadresseerde	logische opbouw, taalgebruik aangepast aan situatie en geadresseerde	logische opbouw, taalgebruik aangepast aan situatie en geadresseerde	eenvoudige uitdrukkingen over persoonlijke deetails en bepaalde concrete situaties	standaard patronen met uit het hoofd geleerde uitdrukkingen, chunks	toereikend om m.b.v. omschrijvingen over vertrouwde onderwerpen zoals familie, hobby's, werk, reizen en actuele gebeurtenissen te schrijven
grammaticale correctheid				klein aantal eenvoudige constructies, uit het hoofd geleerde uitdrukkingen	eenvoudige constructies, echter systematisch met elementaire fouten	redelijk correct gebruik van frequente routines en patronen die horen bij voorspelbare situaties
spelling en interpunctie				bekende woorden en korte zinnen zijn correct overgeschreven. Eigen adres, nationaliteit, persoonlijke details zijn correct gespeld	korte zinnen over alledaagse onderwerpen, zijn correct overgeschreven, spelling is fonetisch redelijk correct	lopende tekst die over het algemeen begrijpelijk is. Spelling, interpunctie accuraat genoeg om te volgen
coherentie				woorden en groepen van woorden verbonden met basisvoegwoorden	eenvoudige voegwoorden, (en, maar, omdat)	samenhangende lineaire reeks van punten

Een vergelijking van de niveaubeschrijvingen van de eindexamenprogramma's met de niveaubeschrijvingen van het ERK leidt tot de conclusie dat het onderwerp het enige kenmerk is waarbij een vergelijking mogelijk is. Alle andere criteria geven geen voldoende informatie voor een redelijke vergelijking. In de oude niveaus zit namelijk geen opbouw in de beheersing van de grammatica, de mate van correcte spelling en de tekstcoherentie.

Niveau 1 en niveau 2 hebben betrekking op sociale contacten en persoonlijke behoeften en veronderstellen dat de kandidaat informele en formele brieven voor privé doeleinden of formulieren kan schrijven; het verschil tussen niveau 1 en niveau 2 wordt bepaald door de lengte van de brieven (kort bij niveau 1) en door het kunnen

schrijven van een eigen cv bij niveau 2. Beide niveaus bevinden zich binnen niveau A2 van het ERK. De teksten in het kader van correspondentie bij niveau 2 neigen echter meer naar B1.

Niveau 3 veronderstelt daarbij ook nog het kunnen schrijven van een eenvoudig verslag, dat vanaf niveau B1 voorkomt.

Niveau 1 komt redelijkerwijze overeen met A2, niveau 2 met niveau A2+, niveau 3 met niveau B1

Voor niveau 1 (schrijfvaardigheid Russisch), niveau 2 (schrijfvaardigheid Italiaans, Spaans havo) en niveau 3 (schrijfvaardigheid Italiaans, Spaans vwo) zijn de eindexamenprogramma's te plaatsen in de volgende schalen van het Europees Referentiekader.

Schrijfvaardigheid	havo		vwo	
	niveaus eindexamenprogramma	ERK	niveaus eindexamenprogramma	ERK
<i>Italiaans</i>	2	A2+	3	B1
<i>Russisch</i>	1	A2	1	A2
<i>Spaans</i>	2	A2+	3	B1

